

**ΕΘΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΚΕ΄ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΤΕΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

ΤΙΤΛΟΣ

«Η εξέλιξη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.) και οι Πιέσεις Προσαρμογής στην Ελληνική Γεωργία.»

ΤΜΗΜΑ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ: Γενική Διοίκηση

Επιβλέπων:

Σπυρίδων Μπλαβούκος

Σπουδαστής:

Κωνσταντίνος Παναγόπουλος

ΑΘΗΝΑ- 2018

**Η εξέλιξη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.)
και οι Πιέσεις Προσαρμογής στην Ελληνική Γεωργία**

ΕΣΔΔΑ, Κωνσταντίνος Παναγόπουλος, ©, 2018- Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος (ΚΕ' Εκπαιδευτική Σειρά)

Δήλωση

«Δηλώνω ρητά ότι, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας, δεν παραβιάζει καθ' οιονδήποτε τρόπο πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής.»

Αθήνα, 12/12/2018

Υπογραφή

Ευχαριστίες- Αφιερώσεις

Θα ήθελα να ευχαριστήσω για τη συνεισφορά τους στην παρούσα εργασία , τους γονείς μου, Ανδρέα Παναγόπουλο και Μυροφόρα Χατζηχαραλάμπους, για την πολύτιμη συμπαράστασή τους καθ' όλη τη διάρκεια της εισαγωγικής εκπαίδευσης στην ΕΣΔΔΑ. Επίσης, την αδερφή μου, Ελίνα Παναγοπούλου, απόφοιτο παλαιότερης εκπαιδευτικής σειράς της ΕΣΔΔΑ, η οποία με συμβούλευσε για την επίλυση τυχόν δυσχερειών κατά τη συγγραφή της τελικής εργασίας σε ένα τόσο περιορισμένο χρονικό διάστημα.

Στις ευχαριστίες συγκαταλέγεται και ο επιβλέπων της τελικής μου εργασίας, κ. Σπύρος Μπλαβούκος, Αναπληρωτής Καθηγητής στο Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών του Οικονομικού Παν/μίου Αθηνών.

Τέλος, πολλές ευχαριστίες ανήκουν στην Ευτυχία, η οποία με υπομονή και αγάπη με βοήθησε στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας και με υποστήριξε σε όλες τις δύσκολες φάσεις της Εισαγωγικής Εκπαίδευσης της Ε.Σ.Δ.Δ.Α.

Περίληψη- Λέξεις Κλειδιά

Η εργασία διακρίνεται σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσονται οι θεμελιώδεις λόγοι που συνηγορούν υπέρ της κρατικής παρέμβασης στον αγροτικό τομέα υπό τη μορφή της Αγροτικής Πολιτικής και η ιστορική εξέλιξη της διαδικασίας οικοδόμησης της Ε.Ο.Κ. Στη συνέχεια, ακολουθεί η χρονική αφετηρία της Κ.Α.Π., τα συστατικά της στοιχεία και το σύνολο των παραμέτρων που προσδιορίζουν το περιεχόμενο της Κ.Α.Π. (αρχές, κατευθυντήριες γραμμές, χρηματοδοτικοί πόροι, διαδικασίες πολιτικής). Η ολοκλήρωση του Πρώτου Κεφαλαίου της εργασίας επέρχεται με την αναλυτική παρουσίαση των μεταρρυθμίσεων της Κ.Α.Π. και των κυριότερων παραμέτρων που ρυθμίζουν την υφιστάμενη λειτουργία της.

Το Δεύτερο Κεφάλαιο της εργασίας αφορά την εξελικτική πορεία της Ελληνικής Γεωργίας εντός της Ε.Ε., υπό το πρίσμα των αλληπάλληλων μεταρρυθμίσεων της Κ.Α.Π.. Στο ίδιο πλαίσιο αναλύονται οι πιέσεις «εξευρωπαϊσμού» της Ελληνικής Γεωργίας, μέσω της παράθεσης των σημαντικότερων μέτρων που περιλαμβάνονται σε κάθε Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Κ.Π.Σ.) ανά προγραμματική περίοδο και τα οποία εναρμονίζονται με τις βασικότερες κατευθύνσεις της κοινοτικής νομοθεσίας.

Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται μια συνοπτική αποτίμηση των επιρροών της Κ.Α.Π. στην Ελληνική γεωργία από την περίοδο της πολυετούς ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση έως σήμερα, υπό το πρίσμα του συνόλου των παραγόντων που συνέβαλαν στην πορεία αυτή.

Λέξεις- κλειδιά: Ε.Ε., Ελλάδα, Κ.Α.Π., Αγροτικός Τομέας, Μεταρρυθμίσεις, Κ.Π.Σ.

Abstract-Key words

This thesis is divided into three chapters. In the first chapter, the fundamental reasons which advocate for government intervention in the rural sector, under the form of Agricultural Policy, and the historic development of E.E.C. are described. Subsequently, the starting point of C.A.P., its components and the parameters of C.A.P. (values, guidelines, financing resources, policies) are analyzed. The first chapter of the thesis concludes in the analytical overview of the reforms of the C.A.P. and the basic parameters which moderate its current status.

The second chapter of the thesis consists of the evolution of Greek Agriculture within the E.U., in the scope of the subsequent reforms of the C.A.P. In the same context, the efforts of Europeanisation of the Greek Agriculture, by describing the most important measures of each Community Support Framework (C.S.F.), are analyzed.

In the third chapter, the impacts of the C.A.P. on Greek Agriculture are evaluated, from the integration of Greece in the E.U. until nowadays, under the scope of the factors which contributed to that course.

Key-words: E.U., Greece, C.A.P., Agricultural sector, reforms, C.S.F.

Πίνακας περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄	12
1. Εισαγωγή	12
2. Αναγκαιότητα Αγροτικής Πολιτικής	12
3. Η ιστορική πτυχή του ευρωπαϊκού οικοδομήματος	16
4. Η αφετηρία της Κ.Α.Π. και οι στόχοι της	17
5. Οι κατευθυντήριες γραμμές της Κ.Α.Π.	19
6. Κοινή Οργάνωση των Αγορών (Κ.Ο.Α.) των αγροτικών προϊόντων	20
7. Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Π.Ε.)	22
8. Η ιστορική αναδρομή των μεταρρυθμίσεων της Κ.Α.Π.	23
8.1. Σχέδιο Μάνσχολτ (1968)	24
8.2. «Πράσινη Βίβλος» (1985)	26
8.5. Η Συμφωνία του «Γύρου της Ουρουγουάης» στο πλαίσιο της G.A.T.T. (General Agreement of Tariffs and Trade)	28
8.6. Η Ατζέντα (Πρόγραμμα Δράσης) 2000	29
8.7. Η «Ενδιάμεση Συμφωνία» (Μεταρρύθμιση Fischler) 2003	30
9. Το υφιστάμενο πλαίσιο λειτουργίας της Κ.Α.Π.	33
Ο Κανονισμός 1305/2013:	33
Ο Κανονισμός 1306/2013:	34
Ο Κανονισμός 1307/2013:	35
Ο Κανονισμός 1308/2013	36
Ο Κανονισμός 1310/2013	37
10. Διαδικασίες πολιτικής στην Κ.Α.Π.	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄	39
11. Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα τη μεταπολεμική περίοδο	39
12. Η Ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ο.Κ. και τα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα (Ο.Μ.Π.)	40
13. Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης	42
13.1. Β΄ ΚΠΣ (1994-1999)	42
13.2. Γ΄ ΚΠΣ (2000-2006)	42
13.3. Δ΄ ΚΠΣ	51
14. Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.) 2014 -2020	55
15. Η «ενσωμάτωση» των εξελίξεων της ΚΑΠ στην εθνική έννομη τάξη	60
15.1. Ίδρυση γυναικείων Αγροτικών Συνεταιρισμών	60
15.2. Μίσθωση Γης	60
15.3. Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔ) με στόχο την εφαρμογή της Οδηγίας 2009/128/ΕΚ και την προστασία του ανθρώπου και του περιβάλλοντος	60
15.4. Εθνικό Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών (Α.Σ.) και Άλλων Συλλογικών Φορέων	61
15.5. Δημιουργία «Δασικών Χωριών»	61
15.6. Μητρώο Εμπόρων Νωπών Οπωροκηπευτικών	62
15.7. Ενιαίο Μητρώο Εμπόρων Αγροτικών Προϊόντων, Εφοδίων και Εισροών ..	62
15.8. Ετήσια Απογραφή Αιγοπροβάτων	62
15.9. Ηλεκτρονική Συνταγογράφηση Γεωργικών Φαρμάκων	62
15.10. Πολυλειτουργικό Αγρόκτημα	62

15.11. Αγορές Παραγωγών και Μονάδα Τροφίμων Οικοτεχνικής Παρασκευής (ή Οικοτεχνία).....	63
15.12. Διεπαγγελματικές Οργανώσεις.....	63
15.13. Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. (Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων).....	63
15.14. ΕΛΓΟ- ΔΗΜΗΤΡΑ (Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός ΔΗΜΗΤΡΑ)	64
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄	64
16. Αποτίμηση των επιδράσεων της Κ.Α.Π. στην ελληνική γεωργία.....	64
17. Επίλογος	69
18. Βιβλιογραφία	70
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	73
Πίνακας 1: Στήριξη αγροτικού τομέα από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους (δισ δρχ.)	73
Πίνακας 2: Συγκρίσεις στη χρήση γεωργικής τεχνολογίας μεταξύ των χωρών της Ε.Ε., το 1986.....	74
Πίνακας 3: Δημοσιονομικές προοπτικές για την ένταξη των ΧΚΑΕ (σε εκατ. Ευρώ, σε τιμές 1999).....	75

Πίνακας εικονογράφησης

Εικόνα 1-Στήριξη αγροτικού τομέα από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους (δισ δρχ.) ..	65
Εικόνα 2- Συγκρίσεις στη χρήση γεωργικής τεχνολογίας μεταξύ των χωρών της Ε.Ε., το 1986	66
Εικόνα 3-Δημοσιονομικές προοπτικές για την ένταξη των ΧΚΑΕ (σε εκατ. ευρώ, σε τιμές 1999).....	67

Κυριότερες Συντομογραφίες- Πίνακας Συντμήσεων

Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΠΕ	Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας
Γ.Σ.Δ.Ε./ GATT	Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου
CAIRNS	Ομάδα χωρών που δημιουργήθηκε το 1986 στην πόλη Cairns της Αυστραλίας. Συμμετείχαν οι κάτωθι χώρες : Αυστραλία, Ν.Ζηλανδία, Καναδάς, Αργεντινή, Βραζιλία, Χιλή, Ουρουγουάη, Κολομβία, Φιλιππίνες, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Ινδονησία, Φίτζι, Ουγγαρία
C.H.A.F.E.A	Consumers, Health, Agriculture and Food Executive Agency/ (Εκτελεστικός Οργανισμός για τους Καταναλωτές, την Υγεία, τη Γεωργία και τα Τρόφιμα)
Ε.Α.Ε.	Ενιαία Αποδεδειγμένη Ενίσχυση
Ε.Β.Ζ.	Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης
Ε.Γ.Τ.Π.Ε.	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
Ε.Γ.Τ.Α.Α.	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
Ε.Γ.Τ.Ε	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων
Ε,Ε,Γ,	Ειδική Επιτροπή Γεωργίας
Ε.Ζ.Ε.Σ.	Ευρωπαϊκή Ζώνη Ελεύθερων Συναλλαγών
Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Ε.Ο.Π.	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος
Ε.Π.	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ε.Τ.Ε.	Ευρωπαϊκή Τελωνειακή Ένωση
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Κ.Α.Π.	Κοινή Αγροτική Πολιτική
Κ.Γ.Π.	Κοινή Γεωργική Πολιτική
Κ.Γ.Φ.Π	Κοινοτικό Γραφείο Φυτικών Ποικιλιών
Κ.Ε.Ε.	Καθεστώς Ενιαίας Ενίσχυσης
Κ.Ο.Α.	Κοινή Οργάνωση Αγορών
κ-μ	κράτη - μέλη
ΚΠΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
Κ.Σ.Π.	Κοινό Στρατηγικό Πλαίσιο

Μ.Ε.Π.	Μέγιστες Εγγυημένες Ποσότητες
ν.	νόμος
Ο.Μ.Π.	Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα
Ο.Σ.Δ.Ε.	Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου
Ο.Γ.Α.	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
Π.Ο.Ε.	Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου
Σ.Α.Ε.	Συντονισμένες Αγροτικές Επιχειρήσεις
ΣυνθΕΟΚ	Συνθήκη της ΕΟΚ
ΥπΑΑΤ	Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
Χ.Κ.Α.Ε.	Χώρες Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

1. Εισαγωγή

Σκοπός και αντικείμενο της παρούσας εργασίας είναι η εξέταση των κυριότερων σταδίων εξέλιξης της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.) και των πιέσεων που ασκήθηκαν στην Ελληνική Γεωργία με σκοπό την προσαρμογή της τελευταία; ως απόρροια της ένταξης της χώρας στην Ε.Ε.

Η εργασία διακρίνεται σε τρία κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσονται οι λόγοι που συνάδουν με τον κρατικό παρεμβατισμό στον τομέα της αγροτικής πολιτικής και το σύνολο των παραμέτρων που προσδιορίζουν το περιεχόμενο της Κ.Α.Π. (νομοθετικό πλαίσιο, χρηματοδοτικά εργαλεία, διαδικασίες πολιτικής) και το χρονικό της δημιουργίας και οι συνεχείς μεταρρυθμίσεις της Κ.Α.Π.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται οι πιέσεις «εξευρωπαϊσμού» της Ελληνικής Γεωργίας, μέσω της παράθεσης των σημαντικότερων μέτρων που περιλαμβάνονται σε κάθε Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Κ.Π.Σ.) ανά προγραμματική περίοδο και τα οποία εναρμονίζονται με τις βασικότερες κατευθύνσεις της κοινοτικής νομοθεσίας

Στο τρίτο κεφάλαιο επιχειρείται μια συνοπτική αποτίμηση των επιρροών της Κ.Α.Π. στην Ελληνική γεωργία από την περίοδο της πολυετούς ένταξης της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση έως σήμερα, υπό το πρίσμα του συνόλου των παραγόντων που συνέβαλαν στην πορεία αυτή.

Για τους σκοπούς της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν δευτερογενείς πηγές πληροφόρησης, όπως ξενόγλωσση και ελληνόγλωσση βιβλιογραφία και διαδικτυακοί ιστότοποι.

2. Αναγκαιότητα Αγροτικής Πολιτικής

Οι λόγοι που καθιστούν αναγκαία τη ρυθμιστική παρέμβαση του κράτους με σκοπό τη στήριξη του γεωργικού τομέα απορρέουν από τις ουσιαστικές διαφορές μεταξύ του γεωργικού τομέα και των άλλων τομέων της οικονομίας.

Πρώτον, ο γεωργικός τομέας παράγει είδη διατροφής, τα οποία είναι απαραίτητα για τη διαβίωση του πληθυσμού κάθε χώρας, εξασφαλίζοντας την κάλυψη μιας εκ των βασικότερων αναγκών του ατόμου σε μια δεδομένη γεωγραφική επικράτεια, προκειμένου να καλλιεργήσει σταθερές βιοτικές σχέσεις με το ευρύτερο περιβάλλον.

Δεύτερον, με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται και η διασφάλιση ενός σημαντικού βαθμού αυτάρκειας, προκειμένου ο εφοδιασμός του κράτους από το εξωτερικό, αφενός να ευνοεί την ισόρροπη ανάπτυξη διεθνών εμπορικών σχέσεων στον τομέα των αγροτικών προϊόντων, αφετέρου να μην μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τρίτες χώρες ως μοχλός πίεσης σε περίπτωση πολιτικών διενέξεων ή στρατιωτικών συγκρούσεων.

Επιπροσθέτως, η παρέμβαση του Κράτους στον αγροτικό τομέα θεμελιώνεται στην ανάγκη συμβολής της γεωργίας στην αποφυγή δημιουργίας ενός ελλειμματικού ισοζυγίου πληρωμών, το οποίο θα ασκεί χρηματοδοτικές πιέσεις για την κάλυψή του μέσω του εξωτερικού δανεισμού, προκειμένου να χρηματοδοτηθούν με συνάλλαγμα οι εισαγωγές αντίστοιχων προϊόντων, επηρεάζοντας κατ' επέκταση τη βιωσιμότητα βασικών δημοσιονομικών μεγεθών (δημόσιο χρέος, δημοσιονομικό έλλειμμα) και επιδεινώνοντας την πιστοληπτική ικανότητα μιας χώρας.

Τρίτον, ο αγροτικός τομέας παρουσιάζει ορισμένες εγγενείς ιδιομορφίες και διαρθρωτικές αδυναμίες που επηρεάζουν την επίτευξη ισορροπίας του «μηχανισμού των τιμών», δηλαδή μεταξύ των δυνάμεων ζήτησης και προσφοράς. Συγκεκριμένα, από την πλευρά της προσφοράς κυριαρχούν η έντονη εξάρτηση της γεωργικής παραγωγής από το περιβάλλον (π.χ. κλιματικές και εδαφολογικές συνθήκες) καθιστώντας αναπόφευκτη την έντονη εποχικότητα μεγάλου αριθμού αγροτικών δραστηριοτήτων και την αδυναμία ασφαλών προβλέψεων εκ μέρους των παραγωγών για το ύψος των εισοδημάτων τους.

Παράλληλα, επικρατεί χαμηλή κινητικότητα των συντελεστών της αγροτικής παραγωγής (π.χ. περιορισμένη η αλλαγή χρήσεως του εδάφους, η εξειδίκευση του αγροτικού μηχανολογικού εξοπλισμού δεν επιτρέπει την αξιοποίησή του σε άλλες χρήσεις), η οποία σε αρκετές περιπτώσεις οδηγεί στη συνέχιση της αγροτικής παραγωγής, ακόμη και κάτω από απρόσφορες συνθήκες.

Τέταρτον, ο γεωργικός τομέας παράγει είδη διατροφής με χαμηλή ελαστικότητα ζήτησης ως προς την τιμή (δηλ. σε μια ενδεχόμενη μεταβολή της τιμής των αγροτικών προϊόντων η ποσοστιαία μεταβολή της ζητούμενης ποσότητας είναι μικρότερη από την ποσοστιαία μεταβολή της τιμής) και με χαμηλή εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησης (δηλ. σε μια μεταβολή του εισοδήματος των καταναλωτών, η ποσοστιαία μεταβολή της ζητούμενης ποσότητας είναι μικρότερη από την ποσοστιαία μεταβολή του εισοδήματος των καταναλωτών).

Η χαμηλή ελαστικότητα ζήτησης ως προς την τιμή απορρέει από το γεγονός πως τα αγροτικά προϊόντα αποτελούν είδη πρώτης ανάγκης, επειδή οι καταναλωτές, ανεξάρτητα από το πόσο χαμηλό είναι το εισόδημα τους, επιλέγουν να αγοράζουν κάποια από τα αγαθά αυτά. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με τις διακυμάνσεις της παραγωγής, λόγω της έντονης εξάρτησης της από το περιβάλλον, και την σταθερή ζήτηση που υπάρχει για είδη πρώτης ανάγκης, καθιστά δυσχερή την διατήρηση της ισορροπίας της αγοράς. Ταυτόχρονα, η χαμηλή ελαστικότητα της ζήτησης αγροτικών προϊόντων ως προς την τιμή συνεπάγεται την μείωση των εσόδων των παραγωγών όταν αυξάνεται η προσφορά.

Η χαμηλή εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησης σε περιπτώσεις ύπαρξης αυτάρκειας αγροτικών προϊόντων και αδυναμίας του Κράτους να αναπτύξει διεθνές εμπορικές σχέσεις με τρίτες χώρες, ενδέχεται να οδηγήσει στην καθήλωση της αγροτικής παραγωγής. Επιπλέον, η χαμηλή εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησης των αγροτικών προϊόντων, σε σχέση με προϊόντα άλλων κλάδων της οικονομίας, συνεπάγεται ότι σε περίπτωση αύξησης των εισοδημάτων των καταναλωτών, η ζήτηση των αγροτικών προϊόντων θα αυξηθεί με χαμηλότερους ρυθμούς, με συνέπεια την αύξηση των αγροτικών εισοδημάτων με μικρότερους ρυθμούς.

Πέμπτον, η κρατική παρέμβαση στο γεωργικό τομέα δικαιολογείται όχι μόνο από τον χαρακτήρα της γεωργίας ως κύριας οικονομικής δραστηριότητας στην ύπαιθρο, αλλά και από το γεγονός πως λόγω των στενών σχέσεων του αγρότη με το ευρύτερο φυσικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται, εννοείται η ανάπτυξη ιδιαίτερων δεσμών μεταξύ του αγροτικού πληθυσμού και της γης. Επιπροσθέτως, αρκετά συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της παραμονής των αγροτικών πληθυσμών στην ύπαιθρο, εξαιτίας της αδυναμίας τους να αλλάξουν επαγγελματικό προσανατολισμό και να εγκατασταθούν σε αστικά κέντρα, ακόμη και αν τα εισοδήματά τους υπολείπονται σε σύγκριση με τα αντίστοιχα των άλλων τομέων της οικονομίας.

Έκτον, η γεωργία σε περιοχές με δυσμενείς κλιματολογικές και εδαφολογικές συνθήκες δύναται να συμβάλλει στη διατήρηση και την προστασία της τοπικής βιοποικιλότητας, υπό ορισμένες προϋποθέσεις (π.χ. με την πραγματοποίηση εγγειοβελτιωτικών έργων). Συνεπώς, η γεωργία σε γεωγραφικά μειονεκτικές περιοχές καθίσταται αρωγός στο διττό σκοπό της διατήρησης και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Έβδομον, η ανάγκη χάραξης και υλοποίησης αγροτικής πολιτικής προκύπτει από τον αναπτυξιακό χαρακτήρα που επιτελεί, μέσα από τη δημιουργία νέων εισοδημάτων και τη δικαιότερη κατανομή του Α.Ε.Π. σε περισσότερες ομάδες πληθυσμού, τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, την ενδυνάμωση της πληθυσμιακής βάσης της Περιφέρειας κ.λ.π. .

Όγδοο, η γεωργία είναι άμεσα συνδεδεμένη με τα ζητήματα της ασφάλειας και της υγιεινής των τροφίμων, προς όφελος της προστασίας του καταναλωτικού κοινού και της δημόσιας υγείας. Εξάλλου, τα διατροφικά σκάνδαλα της δεκαετίας του '90, με κυριότερο αυτό της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας των βοοειδών, και οι νέες προκλήσεις που τίθενται από την είσοδο των γενετικά μεταλλαγμένων προϊόντων στη διατροφική αλυσίδα, υπενθυμίζουν την αναγκαιότητα της κρατικής παρέμβασης στον τομέα της αγροτικής πολιτικής.

Με βάση το σύνολο των παραπάνω παραγόντων που περιγράφουν τη συμβολή της γεωργίας στο εσωτερικό περιβάλλον μιας χώρας (κοινωνικό, οικονομικό, περιβαλλοντικό, πολιτιστικό, οικονομικό) και στις σχέσεις της τελευταίας με το «εξωτερικό περιβάλλον» (διεθνές οικονομικό σύστημα), καταδεικνύεται η αναγκαιότητα της κρατικής παρέμβασης στο γεωργικό τομέα. Για το λόγο αυτό « η διαπλοκή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του γεωργικού τομέα και των επιδιώξεων των Κρατών έχουν ανέκαθεν οδηγήσει σε μια ποικιλία παρεμβάσεων, οι οποίες, εφόσον διασυνδέονται μεταξύ τους και εναρμονίζονται προς επιδιωκόμενους στόχους, συνιστούν Αγροτική Πολιτική.» (Ν. Μαραβέγιας, 1999).

Συνοψίζοντας, με τον όρο Αγροτική Πολιτική ορίζεται «το σύνολο των παρεμβάσεων στην αγροτική ανάπτυξη και την οικονομία της υπαίθρου της χώρας, που ασκεί το Κράτος, οι οποίες στοχεύουν αφενός στην παραγωγή επαρκών ποιοτικών και ασφαλών προϊόντων, στην εξασφάλιση ικανοποιητικού επιπέδου αγροτικού εισοδήματος και λογικών τιμών προϊόντων προς τον καταναλωτή, και αφετέρου στην παροχή δημοσίων αγαθών, τη διασφάλιση της αειφόρου χρήσης των φυσικών πόρων και την προστασία του περιβάλλοντος.»¹

¹ <http://www.minagric.gr/index.php/el/the-ministry-2/agricultural-policy>

3. Η ιστορική πτυχή του ευρωπαϊκού οικοδομήματος

Η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (Ε.Ο.Κ.) με τη Συνθήκη της Ρώμης (1957) αποτελεί το έναυσμα για την οικονομική και πολιτική συνένωση των ευρωπαϊκών χωρών, μόλις μια δεκαετία τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (1945).

Έχουν προηγηθεί αρχικά, πρώτα η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (Ε.Ζ.Ε.Σ.) και έπειτα της Ευρωπαϊκής Τελωνειακής Ένωσης (Ε.Τ.Ε.). Με την Ε.Ζ.Ε.Σ. τα κράτη – μέλη (κ-μ) αναλαμβάνουν αρχικά την υποχρέωση να άρουν το σύνολο των εμποδίων που δυσχεραίνουν το εμπόριο μεταξύ τους, χωρίς όμως την υιοθέτηση κοινού δασμολογίου στις εμπορικές τους σχέσεις με τρίτες χώρες. Στη συνέχεια με την Ευρωπαϊκή Τελωνειακή Ένωση (Ε.Τ.Ε.), τα κ-μ αναλαμβάνουν με Συνθήκη την υποχρέωση να μην επιβάλλουν στις μεταξύ των συναλλαγές κανένα τελωνειακό δασμό / φόρο με ανάλογο αποτέλεσμα και κανένα ποσοτικό περιορισμό σε συνδυασμό με την υποχρέωση να εφαρμόζουν ένα κοινό τελωνειακό δασμολόγιο στις σχέσεις τους με τρίτα κράτη.

Η δημιουργία της Ε.Ζ.Ε.Σ. και της Ε.Τ.Ε. εκκινούν τη διαδικασία ενός «πρώιμου» εξευρωπαϊσμού, δηλ. της αμφίδρομης εκείνης διαδικασίας κατά την οποία οι πολιτικές της Ένωσης και των Κρατών αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους και οδηγούν σε διαφοροποιημένα αποτελέσματα στο εσωτερικό των κ-μ, με δεδομένο το γεγονός πως το κοινό τελωνειακό δασμολόγιο συνεπάγεται μια κοινή πολιτική εξωτερικού εμπορίου. Επιπροσθέτως, στην Ε.Τ.Ε. η ελεύθερη κυκλοφορία ισχύει για όλα τα προϊόντα, οποιασδήποτε προέλευσης, πράγμα που συνεπάγεται την κατάργηση των τελωνειακών ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα.

Με τον τρόπο αυτό τα εργαλεία προστασίας της εσωτερικής οικονομίας των εθνικών οικονομιών από τον εξωτερικό ανταγωνισμό (π.χ. δασμοί , ποσοστώσεις εισαγωγών) δεν επιτρέπεται να αντίκεινται και να στρεβλώνουν την έννοια του ελεύθερου και υγιούς ανταγωνισμού σε κοινοτικό επίπεδο . Ταυτόχρονα, ασκούνται πιέσεις σε εθνικό επίπεδο για την εφαρμογή δημόσιων πολιτικών που θα επιτύχουν το διττό σκοπό, αφενός της ομαλής μετάβασης των κρατών σε μια διευρυμένη αγορά, αφετέρου της εναρμόνισης των πολιτικών των κ-μ σε τομείς της εθνικής οικονομίας, όπως αυτός της γεωργίας, για τη διασφάλιση του βιοτικού επιπέδου του συνόλου των εμπλεκόμενων στην παραγωγική διαδικασία και της προαγωγής της κοινωνικής ευημερίας. (Μαραβέγιας, 2018)

4. Η αφετηρία της Κ.Α.Π. και οι στόχοι της

Οι ιδιαιτερότητες του γεωργικού τομέα έναντι των υπολοίπων τομέων της οικονομίας, όπως προαναφέρθηκαν, σε συνδυασμό με την βούληση των εθνικών κυβερνήσεων των ιδρυτικών κ-μ της Ε.Ο.Κ. (Βέλγιο, Ολλανδία, Λουξεμβούργο, Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία) να εκφράσουν το κοινό ενδιαφέρον τους για τη θεμελίωση του κοινοτικού οικοδομήματος, με σεβασμό στα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της οικονομίας κάθε κ-μ, έθεσαν τις βάσεις για την άρση των εμποδίων στον τομέα της διακίνησης των προϊόντων στο εσωτερικό του κοινοτικού χώρου. ¹

Ταυτόχρονα, η δημιουργία της Κ.Α.Π. υπήρξε το αποτέλεσμα μιας άτυπης συμφωνίας μεταξύ της Γαλλίας και της Γερμανίας, γιατί σε αντάλλαγμα της δημιουργίας μιας κοινής αγοράς βιομηχανικών προϊόντων, η οποία θα ευνοούσε τη Γερμανία, η Γαλλία, με τον μεγάλο αλλά καθυστερημένο τεχνολογικά γεωργικό τομέα της, θα ήταν εξαιρετικά δυσχερές να στηρίζει τη δημιουργία μιας κοινής αγοράς, η οποία δεν θα στηριζόταν σε βάσεις που θα προστάτευαν τους γεωργούς της από το έντονο ανταγωνισμό (Nugent, 2010).

Υπό αυτές τις συνθήκες, επιχειρήθηκε μια πρώτη προσπάθεια ενσωμάτωσης στο κοινοτικό δίκαιο τμήματος της δέσμης των αρχών της ελεύθερης διακίνησης προσώπων, κεφαλαίων, προϊόντων και αγαθών, ήδη από τα πρώτα στάδια της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

Στην ιδρυτική Συνθήκη της Ρώμης (1957) για τη δημιουργία της Ε.Ο.Κ. γίνεται σαφής αναφορά στη θέσπιση της Κ.Α.Π. (αρ. 38-44)², στους στόχους της³, στα μέσα υλοποίησης των στόχων της⁴ με την πρόβλεψη για την εισαγωγή της Κ.Ο.Α. (Κοινής Οργάνωσης Αγοράς) και στα χρηματοδοτικά εργαλεία στήριξής της.⁵

² « Η Ένωση καθορίζει και εφαρμόζει κοινή γεωργική και αλιευτική πολιτική. », σύμφωνα με το αρ. 38/ παρ.1/ εδ' α της ΣυνθΕΟΚ

³ Οι στόχοι της Κ.Α.Π. (αρ.39/ παρ.1 της ΣυνθΕ.Ο.Κ.) είναι:

« α) να αυξάνει την παραγωγικότητα της γεωργίας με την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου, με την εξασφάλιση της ορθολογικής αναπτύξεως της γεωργικής παραγωγής, καθώς και της αρίστης χρησιμοποίησεως των συντελεστών παραγωγής, ιδίως του εργατικού δυναμικού, β) να εξασφαλίζει κατ' αυτό τον τρόπο ένα δίκαιο βιοτικό επίπεδο στο γεωργικό πληθυσμό, ιδίως με την αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία, γ) να σταθεροποιεί τις αγορές, δ) να εξασφαλίζει τον εφοδιασμό, ε) να διασφαλίζει λογικές τιμές κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές».

⁴ « ... Ανάλογα με τα προϊόντα, η οργάνωση αυτή λαμβάνει μία από τις ακόλουθες μορφές: α) κοινών κανόνων ανταγωνισμού, β) υποχρεωτικού συντονισμού των διαφόρων εθνικών οργανώσεων αγοράς, γ) ευρωπαϊκής οργάνωσης της αγοράς. Η κοινή οργάνωση σε μία από τις μορφές που προβλέπει η παράγραφος 1 δύναται να περιλαμβάνει όλα τα αναγκαία μέτρα για την επίτευξη των στόχων του άρθρου 39, ιδίως δε ρυθμίσεις των τιμών, ενισχύσεις τόσο για την παραγωγή όσο και για την εμπορία των διαφόρων προϊόντων, μέτρα αποθηκείσεως και λογιστικής μεταφοράς, κοινούς μηχανισμούς

Στη ΣυνθΕΟΚ επισημαίνεται πως «κατά την εκπόνηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και των ειδικών μεθόδων που συνεπάγεται η εφαρμογή της, λαμβάνεται υπόψη:

α) ο ιδιαίτερος χαρακτήρας της γεωργικής δραστηριότητας, που απορρέει από την κοινωνική δομή της γεωργίας και τις διαρθρωτικές και φυσικές ανισότητες μεταξύ των διαφόρων γεωργικών περιοχών, β) η ανάγκη βαθμιαίας εφαρμογής των καταλλήλων προσαρμογών, γ) το γεγονός ότι στα κράτη μέλη η γεωργία αποτελεί έναν τομέα στενά συνδεδεμένο με το σύνολο της οικονομίας.»(αρθ.39/παρ.3) Με τον τρόπο αυτό στη Συνθήκη της ΕΟΚ εγγράφεται η ανεπίσημη αρχή της «ανοχής των εθνικών διαφοροποιήσεων» (Nugent, 2010), υπό την έννοια ότι η Κ.Α.Π. θέσπιζε ένα πλαίσιο πολιτικής για τα κ-μ προκειμένου αυτά να εκπληρώσουν τις ιδρυτικές αρχές και τους σκοπούς της, χωρίς όμως να αφαιρεί από τις χώρες τα περιθώρια άσκησης διακριτών πολιτικών.

Στις καινοτομίες της ΣυνθΕΟΚ για την άσκηση της ΚΑΠ εντάσσεται η θέσπιση της αρχής της χρηματοδοτικής αλληλεγγύης , αφού όπως αναφέρεται « για να επιτευχθούν οι στόχοι της κοινής οργάνωσης που αναφέρεται στην παράγραφο 1, είναι δυνατόν να συσταθούν ένα ή περισσότερα ταμεία προσανατολισμού και εγγυήσεως γεωργίας».

Με το άρθρο 42 κατοχυρώνεται ο ενισχυμένος ρόλος της διοργανικής συνεργασίας μεταξύ του Συμβουλίου και της Επιτροπής ως προς την ενδυνάμωση της αρχής της χρηματοδοτικής αλληλεγγύης στα πλαίσια της Κ.Α.Π. μεταξύ της ΕΟΚ και των κ-μ της⁶ στο πλαίσιο της αρχής της επικουρικότητας.

Με το άρθρο 43 προβλέπονται η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ των κοινοτικών οργάνων που εμπλέκονται στη χάραξη και την άσκηση της Κ.Α.Π.⁷ καθώς

σταθεροποίησης των εισαγωγών ή των εξαγωγών. Η κοινή οργάνωση πρέπει να περιορίζεται στην επιδίωξη των στόχων του άρθρου 39 και να αποκλείει κάθε διάκριση μεταξύ παραγωγών ή καταναλωτών εντός της Ένωσης.» .(αρθ.40/ παρ.1)

⁵ « Για να επιτευχθούν οι στόχοι της κοινής οργάνωσης που αναφέρεται στην παράγραφο 1, είναι δυνατόν να συσταθούν ένα ή περισσότερα ταμεία προσανατολισμού και εγγυήσεως γεωργίας» (αρθ. 40/ παρ.3 ΣυνθΕΟΚ)

⁶ «Το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, μπορεί να επιτρέψει τη χορήγηση ενισχύσεων: α) για την προστασία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων που μειονεκτούν λόγω διαρθρωτικών ή φυσικών συνθηκών, β) στο πλαίσιο προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης.» (αρ.42, ΣΕΚ)

⁷ « Η Επιτροπή υποβάλλει προτάσεις για τη διαμόρφωση και την εφαρμογή της κοινής γεωργικής πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης και της αντικατάστασης των εθνικών οργανώσεων αγοράς από τις μορφές κοινής οργάνωσης του άρθρου 40, παράγραφος 1, καθώς και για την εκτέλεση των μέτρων που ειδικά προβλέπονται στον παρόντα τίτλο» (αρθ.43/παρ.1, ΣΕΚ)

«Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία και μετά από διαβούλευση με την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, ορίζουν την κοινή

και οι προϋποθέσεις σύμφωνα με τις οποίες η Κ.Ο.Α. δύναται να αντικαταστήσει τις επιμέρους Οργανώσεις Αγοράς των αγροτικών προϊόντων που υφίστανται σε κάθε κ-μ.⁸

Με το άρθρο 44 προβλέπονται η δυνατότητα τόσο κάθε κ-μ μεμονωμένα όσο και των κ-μ της Ε.Ε. να λαμβάνουν μέτρα άρσης των εμποδίων που στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό εντός της Κοινής Αγοράς καθώς και η αρμοδιότητα της Επιτροπής να αποφασίσει τη λήψη και το είδος των προς αποκατάσταση της ισορροπίας στην Κοινή Αγορά μέτρων.⁹ (Παπαγεωργίου, 1999)

5. Οι κατευθυντήριες γραμμές της Κ.Α.Π.

Με τη διάσκεψη της Stresa (Ιταλία, 3-12 Ιουλίου 1958), στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι των ιδρυτικών κ-μ της κοινότητας και των παραγωγικών τάξεων αντίστοιχα, τέθηκαν οι κατευθυντήριες γραμμές και οι μηχανισμοί με τους οποίους θα επιτυγχάνονταν οι στόχοι της Κ.Α.Π. Ταυτόχρονα, αποφασίστηκε ως έτος εφαρμογής της Κ.Α.Π. το 1962.

Οι κατευθυντήριες γραμμές της Κ.Α.Π. περιλαμβάνουν τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς (*single market*), την κοινοτική προτίμηση (*Community preference*) και τη χρηματοδοτική αλληλεγγύη (*financial solidarity*).

Η δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς στην Ε.Ο.Κ. είναι συμβατή με τον πρωταρχικό σκοπό της ελεύθερης διακίνησης προϊόντων στο εσωτερικό της κοινοτικής αγοράς. Για το λόγο αυτό, τα κ-μ δεσμεύτηκαν στη θέσπιση κοινών τιμών και κανόνων ανταγωνισμού και την κατάργηση του συνόλου των εμποδίων διακίνησης των

οργάνωση των γεωργικών αγορών που προβλέπεται στο άρθρο 40, παράγραφος 1, καθώς και τις άλλες διατάξεις που είναι αναγκαίες για την επίτευξη των στόχων της κοινής γεωργικής και αλιευτικής πολιτικής» (αρ.43/παρ.2, ΣΕΚ)

«Το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, εκδίδει μέτρα σχετικά με τον καθορισμό των τιμών, των εισφορών, των ενισχύσεων και των ποσοτικών περιορισμών...» (αρ.43/ παρ.3, ΣΕΚ)

⁸ Η τελευταία αυτή δυνατότητα προβλέπεται (αρ.43/παρ.4, ΣΕΚ) κατόπιν ενεργοποίησης της προβλεπόμενης διαδικασίας λήψης αποφάσεων στο πλαίσιο της Κ.Α.Π. (αρ.43/παρ. 1-2), υπό τον όρο ότι η Κ.Ο.Α. «α) προσφέρει στα κράτη μέλη, που αντιτίθενται στο μέτρο αυτό και που διαθέτουν δική τους εθνική οργάνωση για τη συγκεκριμένη παραγωγή, ισοδύναμες εγγυήσεις για την απασχόληση και το βιοτικό επίπεδο των ενδιαφερομένων παραγωγών, λαμβάνοντας υπόψη το ρυθμό των δυνατών προσαρμογών και των αναγκαίων εξειδικεύσεων· και β)εξασφαλίζει στις συναλλαγές στο εσωτερικό της Ένωσης όρους ανάλογους με εκείνους που υπάρχουν σε μία εθνική αγορά.».

⁹« Όταν σε κράτος μέλος ένα προϊόν αποτελεί αντικείμενο εθνικής οργάνωσης αγοράς ή εσωτερικής ρύθμισης ισοδυνάμου αποτελέσματος που επηρεάζει την ανταγωνιστική θέση ομοειδούς παραγωγής σε άλλο κράτος μέλος, τα κράτη μέλη επιβάλλουν εξισωτική εισφορά στο προϊόν αυτό κατά την εισαγωγή του από το κράτος μέλος, όπου υπάρχει η οργάνωση ή η ρύθμιση, εκτός αν το κράτος αυτό επιβάλλει εξισωτική εισφορά κατά την εξαγωγή. Η Επιτροπή καθορίζει το ύψος των εισφορών αυτών κατά το ποσό που απαιτείται για την αποκατάσταση της ισορροπίας. Δύναται επίσης να επιτρέψει την προσφυγή σε άλλα μέτρα, των οποίων καθορίζει τους όρους και τις λεπτομέρειες εφαρμογής.». (αρθ.44, ΣΕΚ)

γεωργικών προϊόντων (όπως δασμοί, ποσοτώσεις και μέτρα ισοδύναμου αποτελέσματος). Σε γενικές γραμμές, διαφαίνονται οι πρώτες πιέσεις προς τα κ-μ της Κοινότητας για ανάληψη πρωτοβουλιών προς την κατεύθυνση της εναρμόνισης του συνόλου του θεσμικού, οικονομικού και νομοθετικού πλαισίου που διέπει την εθνική αγροτική πολιτική κάθε κ-μ τής.

Η έννοια της κοινοτικής προτίμησης προσδιορίζεται εννοιολογικά ως η δημιουργία ενός καθεστώτος στο εσωτερικό της Κοινότητας που θα εγγυάται την πρόκριση των κοινοτικών προϊόντων έναντι των αντιστοίχων των τρίτων χωρών, όταν αυτά προσφέρονται στις διεθνείς αγορές σε πολύ χαμηλές τιμές, χωρίς την εδραίωση συνθηκών οιονεί απαγόρευσης των εισαγωγών. Τα διαθέσιμα μέσα της Κοινότητας για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού είναι η θέση σε ισχύ μηχανισμών ρύθμισης που λειτουργούν ανασχετικά στις εισαγωγές (π.χ. επιβολή αντισταθμιστικών εισφορών), υπό το πρίσμα, αφενός της εξασφάλισης σταθερότητας στο εισόδημα των παραγωγών, αφετέρου της διασφάλισης του απρόσκοπτου εφοδιασμού της Αγοράς.

Η αρχή της χρηματοδοτικής αλληλεγγύης συνδέεται με τη συμμετοχή του συνόλου των κ-μ της Κοινότητας στη χρηματοδοτική κάλυψη των δαπανών που απαιτεί η εφαρμογή της Κ.Α.Π., μέσω της σύστασης. Η εξέλιξη αυτή περιγράφεται ήδη στο κείμενο της ιδρυτικής Συνθήκης της Ε.Ο.Κ. (άρθρο 40/ παρ.3), με τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Π.Ε.). (Γιώτη-Παπαδάκη, 2004).

6. Κοινή Οργάνωση των Αγορών (Κ.Ο.Α.) των αγροτικών προϊόντων

Στα κύρια μέσα επίτευξης των διακηρυγμένων στόχων της Κ.Α.Π., η Κοινότητα χρησιμοποιεί την Κ.Ο.Α. των αγροτικών προϊόντων, με την τελευταία να αποτελεί ένα βασικό στοιχείο της εθνικής αγροτικής πολιτικής αρκετών χωρών, με σημαντικές ωστόσο διαφοροποιήσεις σε ό,τι αφορά τον παρεμβατικό ρόλο και τα χρησιμοποιούμενα εργαλεία στήριξης της αγροτικής πολιτικής από κάθε κ-μ σε εθνικό επίπεδο.

Παρόλα αυτά, η μεταφορά των εθνικών συστημάτων Κ.Ο.Α. σε κοινοτικό επίπεδο συνιστούσε μια ορθή επιλογή της Κοινότητας στην προσπάθεια της επίτευξης της ενοποίησης των αγορών, στην αποφυγή δημιουργίας αντιπαραθέσεων μεταξύ των ιδρυτικών κ-μ ήδη από τα αρχικά στάδια της δημιουργίας του κοινοτικού οικοδομήματος και στην επιτάχυνση των διαδικασιών της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Οι Κ.Ο.Α. διαφοροποιούνται ανάλογα με τα προϊόντα και στα κοινά γνωρίσματά τους περιλαμβάνονται ο κοινός καθορισμός των τιμών, η κοινή στήριξη των τιμών και η κοινή ρύθμιση των εισαγωγών και των εξαγωγών.

Ο κοινός καθορισμός των τιμών αφορά τον καθορισμό ει δυνατόν «τιμών ισορροπίας» της αγοράς για κάθε αγροτικό προϊόν . Για το σκοπό αυτό, καθορίζονται στις αρχές κάθε έτους από το Συμβούλιο των καθ' ύλη αρμόδιων Υπουργών των κ-μ της ΕΟΚ (αρ.43/ παρ.3, ΣυνΕΟΚ) ενδεικτικές τιμές/ τιμές προσανατολισμού/ τιμές στόχου, οι οποίες ικανοποιούν τους παραγωγούς και τους καταναλωτές, λειτουργώντας με τον τρόπο αυτό ως τιμές αναφοράς για τις τιμές πώλησης της νέας αγροτικής παραγωγής για το επόμενο έτος.

Η κοινή στήριξη των τιμών έχει ως στόχο τη σταθεροποίηση της εσωτερικής αγοράς, προκειμένου να αποφευχθεί η πτώση των πραγματικών τιμών κάτω από ένα προκαθορισμένο όριο, διαφορετικό για κάθε προϊόν, που ονομάζεται «τιμή παρέμβασης» οριζόμενη από το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας (αρ.43/παρ.3, ΣΕΚ). Τα προϊόντα που εμπίπτουν στο μηχανισμό της κοινής στήριξης των τιμών διακρίνονται με κριτήριο την ευκολία ή τη δυσκολία αποθήκευσης και διάθεσής τους στην αγορά καθώς και την ύπαρξη ή μη «τιμής παρέμβασης».

Για τα προϊόντα των οποίων η αποθήκευση καθίσταται δυσχερής ή οικονομικά ασύμφορη, όπως για παράδειγμα τα οπωροκηπευτικά, όταν οι τιμές πώλησης τους μειωθούν κάτω από μια προκαθορισμένη τιμή, η οποία ορίζεται ως η «τιμή απόσυρσης», τότε οι παραγωγοί δύνανται να διαθέσουν τα προϊόντα τους προς απόσυρση.

Για τα προϊόντα των οποίων η αποθήκευση είναι δυνατή, όπως για παράδειγμα το ελαιόλαδο, παρεμβαίνει η Κ.Ο.Α. και αγοράζει οποιαδήποτε προσφερόμενη ποσότητα σε μια «τιμή παρέμβασης», η οποία έχει καθοριστεί από το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας.

Για τα προϊόντα των οποίων η αποθήκευση δεν είναι δυνατή, όπως για παράδειγμα το νοπό γάλα, και δεν υπάρχει τιμή παρέμβασης, προβλέπεται η «τιμή εξαγοράς».

Η κοινή ρύθμιση των εισαγωγών και των εξαγωγών συμμορφώνεται με την αρχή της κοινοτικής προτίμησης (*Community preference*) δηλ. της προστασίας των κοινοτικών προϊόντων από τις ανταγωνιστικές πιέσεις του διεθνούς εμπορίου. Ως εκ τούτου, η Κοινότητα επιτρέπει την ελεύθερη διακίνηση των μη κοινοτικών γεωργικών

προϊόντων αλλά στις ισχύουσες τιμές με τα αντίστοιχα κοινοτικά, ενισχύει ορισμένα κοινοτικά γεωργικά προϊόντα μέσω εξαγωγικών επιδοτήσεων ανά μονάδα προϊόντος, οι οποίες είναι η διαφορά μεταξύ των κοινοτικών και των διεθνών τιμών, προκειμένου αυτά να καταστούν ανταγωνιστικά στη διεθνή αγορά και επιτρέπει τις εξαγωγές κοινοτικών προϊόντων σε τιμές εσωτερικού προκειμένου να προτιμώνται οι καταναλωτές της.

Η Κοινότητα προέβλεψε την εισαγωγή ενός μηχανισμού για τις εισαγωγές αγροτικών προϊόντων για την εξεύρεση μιας συμβιβαστικής λύσης μεταξύ των επιδιώξεων των παραγωγών αγροτικών προϊόντων (δηλ. αύξηση των εισοδημάτων τους) και των καταναλωτών (δηλ. μεγιστοποίηση κοινωνικής ευημερίας και πρόσβαση σε ποιοτικά προϊόντα). Συγκεκριμένα, όταν οι διεθνείς τιμές για τα αγροτικά προϊόντα υποχωρήσουν κάτω από ένα επιτρεπτό επίπεδο (*τιμή κατωφλίου/ τιμή ανάσχεσης*), τότε οι εισαγωγές επιβαρύνονται, πλέον των δασμών εφόσον αυτοί προβλέπονται, από ένα μεταβλητό τέλος (*αντισταθμιστική εισφορά*). Η αντισταθμιστική εισφορά προκύπτει ως αποτέλεσμα της διαφορά μεταξύ της τιμής εισαγωγής και της τιμής κατωφλίου / τιμής ανάσχεσης. Με τον τρόπο αυτό προστατεύονται οι κοινοτικοί παραγωγοί αγροτικών προϊόντων από τις φθηνές εισαγωγές.

Η κοινή ρύθμιση των εισαγωγών και των εξαγωγών από την Κοινότητα στα πλαίσια της Κ.Α.Π. περιλαμβάνει και τις περιπτώσεις εκείνες στις οποίες υπάρχει ανεπάρκεια ενός είδους στις διεθνείς αγορές, προκειμένου να αποφευχθεί το ενδεχόμενο μιας διαταραχής της λειτουργίας και του ομαλού εφοδιασμού της αγοράς από την αύξηση των εξαγωγών από τους κοινοτικούς παραγωγούς, προκειμένου οι τελευταίοι να καλύψουν τις ανάγκες τρίτων χωρών με αθρόες εξαγωγές εις βάρος των καταναλωτών της Κοινότητας. Στο πλαίσιο αυτό, εφόσον διαπιστωθεί η ανεπάρκεια ενός είδους στις διεθνείς αγορές, τότε η Κοινότητα επιβάλλει «*ρήτρα ανεπάρκειας*», σύμφωνα με την οποία δύναται να επιβληθούν αντισταθμιστικές εισφορές στις εξαγωγές, προκειμένου να αποθαρρυνθούν οι εξαγωγές και να προτιμώνται οι κοινοτικοί καταναλωτές. (Cini, 2003)

7. Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Π.Ε.)

Η χρηματοδοτική αλληλεγγύη ως αρχή της Κοινότητας θεσμοποιείται με την πρόβλεψη ίδρυσης του Ε.Γ.Τ.Π.Ε., το οποίο αποτελεί τμήμα του κοινοτικού

προϋπολογισμού, με εισφορές από το σύνολο των κ-μ. Το Ε.Γ.Τ.Π.Ε διακρίνεται σε δύο τμήματα, στο Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και στο Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων.

Το σκέλος του Προσανατολισμού αναφέρεται σε θέματα βελτίωσης της διάρθρωσης της γεωργίας, συνιστώντας μια Διαρθρωτική Πολιτική (*Structural Policy*), η οποία αναφέρεται στο σύνολο των θεσμικών ρυθμίσεων που επηρεάζουν τη χρήση των συντελεστών παραγωγής (έδαφος, κεφάλαιο, εργασία) και στρέφουν τη γεωργική δραστηριότητα σε εκ των προτέρων ορισμένο στόχο οικονομικής ευημερίας. Το σκέλος των Εγγυήσεων αναφέρεται σε θέματα κοινής οργάνωσης των αγορών και στη χρηματοδότηση των δαπανών για εξασφάλιση των εγγυημένων τιμών των γεωργικών προϊόντων (π.χ. επιδοτήσεις παραγωγής, απορρόφηση πλεονασμάτων).

Με πρόσφατες αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν σε επίπεδο παράγωγου ευρωπαϊκού δικαίου¹⁰, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων καταργήθηκε και δύο ευρωπαϊκά γεωργικά ταμεία ιδρύθηκαν. Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Ε.), το οποίο χρηματοδοτεί τα μέτρα στήριξης της αγοράς («*Πρώτος Πυλώνας*») και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Γ.Τ.Α.Α.) για τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης («*Δεύτερος Πυλώνας*») (Παπαγεωργίου, 1999)

8. Η ιστορική αναδρομή των μεταρρυθμίσεων της Κ.Α.Π.

Στους διακηρυγμένους στόχους της Κ.Α.Π. ανήκε μεταξύ και άλλων στόχων, «... η εξασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου στο γεωργικό πληθυσμό, ιδίως με την αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία » (αρ.39/παρ.1, εδ. β', Συνθήκη της Ρώμης).

Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το ρόλο της Κ.Α.Π. ως Διαρθρωτικής Πολιτικής, την κατοχύρωση στο κείμενο της ιδρυτικής Συνθήκης της Κοινότητας; (αρ.39/ πα.2/ εδ. α') ρητής διατύπωσης πως κατά την εκπόνησή της λαμβάνονται υπόψη ορισμένες ιδιαίτερες συνθήκες (π.χ. διαρθρωτικές και φυσικές ανισότητες μεταξύ των διαφόρων γεωργικών περιοχών) και πως προβλέπεται επίσης η δυνατότητα χορήγησης ενισχύσεων « για την προστασία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων που μειονεκτούν λόγω διαρθρωτικών/ φυσικών συνθηκών ή στο πλαίσιο προγραμμάτων οικονομικής ανάπτυξης» (αρ.42/ Συνθήκη της Ρώμης), καθιστούσαν σαφές πως η Κ.Α.Π.

¹⁰Κανονισμός Ε.Ε. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (17/12 /2013)

εξυπηρετούσε κατά κύριο λόγο την αύξηση της παραγωγικότητας ως μέσο για τη διασφάλιση της αυτάρκειας.

Η επιδίωξη των εθνικών κυβερνήσεων των ιδρυτικών κ-μ της Κοινότητας να στηρίζουν τους παραγωγούς αγροτικών προϊόντων σε κοινοτικό πλέον επίπεδο, έφερε στο προσκήνιο την μονόπλευρη σχεδόν αξιοποίηση του σκέλους των Εγγυήσεων του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου, διότι ήταν περισσότερο επικεντρωμένο στη βραχυχρόνια αποτελεσματικότητα της Κ.Α.Π. με έμφαση στη στήριξη των τιμών των αγροτικών προϊόντων. Ταυτόχρονα, η εξωτερική προστασία από τις αθρόες εισαγωγές γεωργικών προϊόντων τρίτων χωρών με ποικίλα μέσα και ο σταδιακός εκσυγχρονισμός υπήρξαν καταλυτικοί παράγοντες για την ενίσχυση των εισοδημάτων των παραγωγών.

Ωστόσο, στο πλαίσιο της Πολιτικής Εγγυήσεων του Ταμείου της Κ.Α.Π. ο μηχανισμός ρύθμισης των εισαγωγών και των εξαγωγών προκαλούσε ανισορροπία στην εσωτερική αγορά της Κοινότητας, διότι δημιουργώντας βάσιμες προσδοκίες στους παραγωγούς αγροτικών προϊόντων περί βέβαιης απορρόφησης του συνόλου της παραγωγής τους σε ικανοποιητικές τιμές, ουσιαστικά ευνοούσε την αύξηση της παραγωγής, αφού αυτή η αύξηση αντιστοιχούσε, σε γενικές γραμμές, με αύξηση των εισοδημάτων τους¹¹.

8.1. Σχέδιο Μάνσχολτ (1968)

Τα προβλήματα που δημιουργούσε η λειτουργία της Κ.Α.Π., ως πολιτική (ουσιαστικής) χρηματοδοτικής στήριξης των εισοδημάτων του αγροτικού τομέα και η περιθωριοποίηση του διαρθρωτικού σκέλους της, κατέστησαν επιτακτική την ανάγκη επανεξέτασης των όρων και του τρόπου λειτουργίας της. Το 1968, η Επιτροπή υπέβαλε κείμενο εισήγησης υπό τον τίτλο «Γεωργία 1980, Μνημόνιο για την αναδιάρθρωση της γεωργίας της ΕΟΚ», το οποίο έγινε γνωστό ως «Σχέδιο Μάνσχολτ», από το όνομα του τότε Επιτρόπου για τη Γεωργία, Σίκκο Μάνσχολτ.

Το «Σχέδιο Μάνσχολτ» προωθούσε τη λήψη μέτρων α) αναπροσανατολισμού της γεωργικής παραγωγής με σκοπό τη δημιουργία βιώσιμων και ανταγωνιστικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, στις οποίες να απασχολούνται οι νεότεροι και οι πιο

¹¹ Για παράδειγμα, σε περίπτωση που υπήρχε αύξηση της προσφοράς με αμετάβλητη τη ζήτηση, η νέα τιμή ισορροπίας δεν θα διαμορφωνόταν σε ένα νέο χαμηλότερο επίπεδο ισορροπίας, αφού η πτώση των τιμών εμποδιζόταν από την παρεμβατική πολιτική απορρόφησης των πλεονασμάτων της Κοινότητας σε ορισμένη τιμή (π.χ. τιμή παρέμβασης, τιμή απόσυρσης, τιμή εξαγοράς). Επομένως, ήταν αναπόφευκτο να ασκηθούν πιέσεις προς την κατεύθυνση της αύξησης της παραγωγής, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της αύξησης της παραγωγικότητας.

δυναμικοί αγρότες συνδυάζοντας με άριστο τρόπο τους συντελεστές παραγωγής, β) αντιμετώπισης της υποαπασχόλησης που παρατηρείται στον αγροτικό τομέα και γ) αναβάθμισης του ρόλου των αγροτικών συνδικαλιστικών οργανώσεων στις διαδικασίες πολιτικής αντιμετώπισης ενίσχυσης κατά κλάδο κινητικότητας εργασίας, ε) βελτίωσης του εισοδήματος των αγροτών προς όφελος του βιοτικού τους επιπέδου των αγροτών.¹²

Το «Σχέδιο Μάνσχολτ» συνάντησε τις αντιδράσεις των πιο ισχυρών χωρών από τα ιδρυτικά μέλη της Ε.Ο.Κ. (π.χ. Ιταλία, Γερμανία, Γαλλία) διότι η υλοποίηση των προτάσεων του Σχεδίου θα συνεπαγόταν ένα σημαντικό χρηματοδοτικό κόστος, θα σηματοδοτούσε ενδεχομένως μια μαζική έξοδο σημαντικού τμήματος του πληθυσμού των κ-μ της Κοινότητας από τον αγροτικό τομέα, χωρίς ταυτόχρονα οι εθνικές κυβερνήσεις να έχουν εγκαίρως προσαρμόσει κατάλληλα τις δημόσιες πολιτικές τους στα νέα δεδομένα. και θα δημιουργούσε νέες δημοσιονομικές επιβαρύνσεις εις βάρος των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης που επιτύγχαναν την περίοδο εκείνη τα κ-μ της Ε.Ο.Κ.

Οι προτάσεις του «Σχεδίου Μάνσχολτ» εφαρμόστηκαν τμηματικά με τη θέσπιση, αρχικά, τριών Οδηγιών «οριζόντιου χαρακτήρα», (δηλ. που επηρεάζουν το σύνολο των κλάδων παραγωγής). Οι Οδηγίες αυτές αφορούσαν τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων με σκοπό την ενίσχυση της βιωσιμότητάς τους (Οδηγία 72/159), την ενθάρρυνση εγκατάλειψης της γεωργικής δραστηριότητας και την παραχώρηση της γεωργικής έκτασης για τη βελτίωση της διάρθρωσης των εκμεταλλεύσεων που παραμένουν στη γεωργία (Οδηγία 72/160) και την κοινωνικοοικονομική καθώς και την επαγγελματική εξειδίκευση των απασχολούμενων στη γεωργία (Οδηγία 72/161).

Ωστόσο, το ζήτημα του εκσυγχρονισμού της Κ.Α.Π. τέθηκε σε νέες βάσεις υπό την καταλυτική επίδραση παραγόντων του διεθνούς και του ευρωπαϊκού γίγνεσθαι. Οι παράγοντες αυτοί ήταν: α) οι δύο πετρελαϊκές κρίσεις της δεκαετίας του '70 (1973 και 1979) που προκάλεσαν οικονομική ύφεση και αποθάρρυναν τη δημιουργία νέων ειδικοτήτων που θα απορροφούσαν το δυναμικό που θα εγκατέλειπε τη γεωργία, β) οι

¹² Αξίζει να σημειωθεί πως στις προτάσεις του Σχεδίου περιλαμβάνονταν μέτρα : α) για την ανανέωση του αγροτικού πληθυσμού μέσω της παροχής κινήτρων για αποχώρηση από τον αγροτικό τομέα των πιο ηλικιωμένων ατόμων, β) για τη δημιουργία νέων ευκαιριών απασχόλησης για τους εξερχόμενους από το γεωργικό τομέα με την εφαρμογή μιας κατάλληλης πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης ώστε να βρίσκουν εργασία στο δευτερογενή και στον τριτογενή τομέα χωρίς να αλλάζουν τόπο εγκατάστασης, γ) για την ενίσχυση της διαπραγματευτικής ισχύος των παραγωγών και τον καλύτερο έλεγχο της προσφοράς με τη συγκέντρωση της προσφοράς των αγροτικών προϊόντων μέσω οργανώσεων των παραγωγών και δ) για την ενθάρρυνση σύστασης Μονάδων Παραγωγής με την ένωση πολλών γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε κοινές δραστηριότητες και τη δημιουργία Σ.Α.Ε. (Συντονισμένων Αγροτικών Επιχειρήσεων).

συνεχείς διευρύνσεις της Κοινότητας με έξι νέα κ-μ τη δεκαετία του '80 (η Δανία, η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο το 1973, η Ελλάδα το 1981, η Ισπανία και η Πορτογαλία το 1986) και γ) η διογκούμενη ανισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης σε κοινοτικό επίπεδο που θα προέκυπτε μετά την ένταξη μεσογειακών χωρών με σημαντικό πρωτογενή τομέα και κατά συνέπεια τη διάθεση μεγάλων ποσοτήτων γεωργικών προϊόντων στην κοινοτική αγορά. (Μαραβέγιας, 2016)

8.2. «Πράσινη Βίβλος» (1985)

Τα προβλήματα της Κ.Α.Π. κατά τις προηγούμενες δεκαετίες και οι προκλήσεις που έθεσαν οι αλληπάλλληλες διευρύνσεις της Κοινότητας με νέα κ-μ, συνέβαλαν στην ανάληψη δράσης εκ μέρους της Επιτροπής με οργανωμένο τρόπο, υπό την μορφή επεξεργασίας και υποβολής ενός κειμένου προτάσεων, γνωστού και ως «Πράσινη Βίβλος». Με το κείμενο αυτό, επιχειρήθηκε να τεθεί στην πραγματική του διάσταση το ζήτημα της προσαρμογής της Κ.Α.Π. στις νέες συνθήκες και να αναλυθούν τυχόν εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης των προβλημάτων της Κ.Α.Π..

Οι κυριότερες κατευθύνσεις πολιτικής της « Πράσινης Βίβλου» αφορούσαν:

α) την επιδίωξη επίτευξης ισορροπίας στην αγορά των πλεονασματικών προϊόντων με έμφαση στον όσο το δυνατόν μεγαλύτερο περιορισμό της δυνατότητας παραγωγής αγροτικών προϊόντων με σκοπό την κοινοτική παρέμβαση,

β) τη διαφοροποίηση της παραγωγής με στροφή προς μη πλεονασματικά προϊόντα,

γ) την ανάπτυξη των γεωργικών περιφερειών με την ενίσχυση και άλλων τομέων εκτός της γεωργίας,

δ) τη συμβολή της γεωργίας στην προστασία του περιβάλλοντος με την παραγωγή προϊόντων καλύτερης ποιότητας με τη χρήση μικρότερων ποσοτήτων βιομηχανικών εισροών (π.χ. φυτοφάρμακα).

Οι προτάσεις της Επιτροπής επιχειρούσαν να απαντήσουν στο πρόβλημα διαμόρφωσης της Κ.Α.Π. προκειμένου να περιοριστούν οι χρηματοδοτικές δαπάνες στήριξης της αγροτικής παραγωγής, χωρίς την πρόκληση σοβαρών κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων, αφενός μεν από την αποδυνάμωση της πληθυσμιακής βάσης αγροτικών περιοχών, αφετέρου δε από την ενίσχυση των τάσεων εσωτερικής μετανάστευσης κατ' επέκταση της αστυφιλίας. (Μαραβέγιας, Μ.Τ.,1999)

8.3. Μηχανισμός Σταθεροποιητών (1988)

Παρά τις υποβληθείσες προτάσεις της Επιτροπής, τα προβλήματα με την Κ.Α.Π. συνεχίστηκαν λόγω κυρίως της αδυναμίας των κ-μ της Κοινότητας να παραμερίσουν τα εθνικά συμφέροντα τους. Ωστόσο, το 1988 υπήρξε μια πρώτη ουσιαστική αντίδραση της Κοινότητας με τη λήψη των πρώτων μέτρων, με κυριότερη έκφανση των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών την καθιέρωση Μέγιστων Εγγυημένων Ποσοτήτων (Μ.Ε.Π.) για την πλειονότητα των αγροτικών προϊόντων.

Καθίσταται πλέον σαφές πως η Κοινότητα θα πρόσφερε πλέον εγγύηση για ορισμένο επίπεδο παραγωγής καθοριζόμενο για το σύνολο της Κοινότητας. Σε περίπτωση υπέρβασης της Μ.Ε.Π. κάποιου προϊόντος θα επερχόταν αυτομάτως ανάλογος περιορισμός της κοινοτικής στήριξης, ώστε η συνολική επιβάρυνση του Ε.Γ.Τ.Π.Ε. να παραμείνει σχεδόν ίση με την προβλεπόμενη για τη Μ.Ε.Π..

Η εξέλιξη αυτή υπήρξε συνέχεια της πρώτης προσπάθειας επιβολής ποσοτώσεων στην παραγωγή αγροτικών προϊόντων, η οποία είχε πραγματοποιηθεί το 1984 με την επιβολή ποσοτώσεων στο γάλα, προκειμένου να περιορισθούν οι ποσότητες που μπορεί να παράγει κάθε αγρότης σε μια προσπάθεια να σταματήσει το φαινόμενο της συμπίεσης των τιμών διάθεσης των γεωργικών προϊόντων λόγω της προσφοράς υπερβολικών ποσοτήτων. (Erik Jones, 2012)

8.4. Μεταρρύθμιση MacSharry (1992)

Η είσοδος της Κ.Α.Π. στη δεκαετία του '90 συνοδεύτηκε από πιέσεις οι οποίες προκάλεσαν την (βραδεία) μεταρρύθμισή της, προκειμένου να καταστεί η Ε.Ε. λειτουργική και ικανή να διαδραματίσει καίριο ρόλο στις διεθνείς εξελίξεις.

Αρχικά, ασκήθηκαν έντονες πιέσεις από τους εμπορικούς εταίρους της Ε.Ε. που επιδίωκαν την απελευθέρωση του εμπορίου των αγροτικών προϊόντων, με αποτέλεσμα τα αγροτικά προϊόντα να ενταχθούν στην ατζέντα των διεθνών προς επίλυση ζητημάτων. Επιπλέον, την προηγούμενη δεκαετία, το ξέσπασμα διατροφικών σκανδάλων (π.χ. σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια βοοειδών), αποτέλεσαν τις γενεσιουργές αιτίες ανάπτυξης και ενδυνάμωσης του περιβαλλοντικού και το καταναλωτικού κινήματος, τα οποία άσκησαν πιέσεις για αλλαγές στην άσκηση της Κ.Α.Π..

Οι εξελίξεις αυτές διαμόρφωσαν τις συνθήκες για να επιτευχθεί πολιτική συμφωνία στο Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας το 1992, ώστε οι μεταβολές της Κ.Α.Π. να μην

αντίκεινται στους διακηρυγμένους στόχους της και στις αρχές στις οποίες στηρίζεται. Η Μεταρρύθμιση του 1992, η οποία ονομάζεται και ως «Μεταρρύθμιση MacSharry» από τον τότε υπεύθυνο για τη Γεωργία επίτροπο Ray MacSharry.

Τα κυριότερα σημεία αυτής της μεταρρύθμισης ήταν : α) η κατάργηση των εγγυημένων τιμών και η αντικατάστασή τους από τον μηχανισμό των άμεσων (αντισταθμιστικών) πληρωμών (*direct payments*) οι οποίες αφορούσαν σε εισοδηματικές ενισχύσεις ανά εκτάριο ή ανά κεφαλή ζώου, β) η διατήρηση των ποσοτώσεων στην παραγωγή γάλακτος, οι οποίες είχαν θεσπιστεί από το 1984, και γ) η εισαγωγή μέτρων εκσυγχρονισμού της γεωργίας (όπως η πρόωρη συνταξιοδότηση) , δ) η εισαγωγή της έννοιας της «πολύ-λειτουργικότητας» του αγροτικού τομέα με αιχμή την προστασία του περιβάλλοντος (όπως η εφαρμογή φιλικών προς το περιβάλλον πρακτικών) και περιορισμού της χρήσης των συντελεστών παραγωγής (όπως η αγρανάπαυση), και ε) η προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων (Καν. ΕΟΚ αριθ. 2081/92 του Συμβουλίου της 14ης Ιουλίου 1992)¹³,

Τα αποτελέσματα της Μεταρρύθμισης MacSharry ήταν η μείωση των αποθεμάτων του συνόλου των προϊόντων, η συγκράτηση της δημοσιονομικής δαπάνης για την Κ.Α.Π. και η βελτίωση των γεωργικών εισοδημάτων κατά την περίοδο 1992-1996. Στα θετικά αυτής της μεταρρυθμιστικής προσπάθειας συμπεριλαμβάνεται και η μείωση των τιμών στήριξης στα αγροτικά προϊόντα, η οποία συνέβαλε στη διαμόρφωση χαμηλών τελικών τιμών για τα προϊόντα, με αποτέλεσμα τα τελευταία να καταστούν ανταγωνιστικά τόσο στο εσωτερικό της Ένωσης όσο και στις αντίστοιχες διεθνείς αγορές. (Μαραβέγιας, 2016)

8.5. Η Συμφωνία του «Γόρου της Ουρουγουάης» στο πλαίσιο της G.A.T.T. (General Agreement of Tariffs and Trade)

Η G.A.T.T. , δηλαδή η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (Γ.Σ.Δ.Ε.), αποτελεί ένα θεσμό που δημιουργήθηκε το 1947, με σκοπό τη βαθμιαία απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου. Οι συζητήσεις μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών διεξήχθησαν στην Ουρουγουάη το 1986 («Γύρος της Ουρουγουάης»), με βασικές επιδιώξεις τη διεύρυνση της απελευθέρωσης του διεθνούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών, την

¹³ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.1992.208.01.0001.01.ELL&toc=OJ:L:1992:208:TOC

ισχυροποίηση του ρόλου της G.A.T.T. στο διεθνές εμπόριο και τη διασύνδεση της πολιτικής εμπορίου με τις αναπτυξιακές πολιτικές.

Εν προκειμένω, η Κοινότητα έπρεπε να επανεξετάσει το σύνολο των μέτρων που εμποδίζουν τις εισαγωγές, όπως τα μέτρα στήριξης της εσωτερικής αγοράς της και τις εξαγωγικές επιδοτήσεις.

Στο πλαίσιο αυτό, υπήρξε διάσταση απόψεων μεταξύ της Κοινότητας και των Η.Π.Α., αφού οι τελευταίες υποστήριζαν επίμονα τη λύση της «μηδενικής επιλογής» (*zero option*), με άξονά την κατάργηση του συνόλου των μέτρων στήριξης τη γεωργίας μέχρι το 2020 και έτυχαν υποστήριξης από μια ομάδα περίπου 100 κρατών (“CAIRNS”). Ταυτόχρονα, ως μέσο άσκησης πίεσης για τη μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π., οι υπόλοιπες χώρες αποφάσισαν τη διακοπή των διαπραγματεύσεων για το σύνολο των θεμάτων, όπως για παράδειγμα το ζήτημα των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας¹⁴, έως την επίλυση των αγροτικών ζητημάτων.

Ωστόσο, η μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π. το 1992 (*Μεταρρύθμιση MacSharry*), εξισορρόπησε αυτές τις αντιπαραθέσεις αφού κινήθηκε εγγύτερα προς τις βασικές κατευθύνσεις της G.A.T.T. (π.χ. με τα μέτρα περιορισμού της παραγωγής και τη μείωση των θεσμικών τιμών) και με τον τρόπο αυτό συνέβαλε στον τερματισμό του «Γύρου της Ουρουγουάης» με την υπογραφή της «Τελικής Πράξης» (Απρίλιος 1994). Επιπροσθέτως, αποφασίστηκε η ίδρυση του Π.Ο.Ε. (Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου), ο οποίος θα αντικαθιστούσε τη G.A.T.T. και θα αποσκοπούσε στη διευθέτηση των διαφορών μεταξύ των χωρών με κοινές συμφωνίες και όχι με διμερείς/ μονομερείς ρυθμίσεις. (Παπαγεωργίου, 1999)

8.6. Η Ατζέντα (Πρόγραμμα Δράσης) 2000

Στη Σύνοδο Κορυφής του Βερολίνου, τον Μάρτιο του 1999, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων ενόψει των σημαντικών επικείμενων προκλήσεων που θα αντιμετώπιζε η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.), με κυριότερες την υιοθέτηση κοινής νομισματικής μονάδας (το ευρώ) από την 01/01/1999 και τη διεύρυνση της Ένωσης με χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (Χ.Κ.Α.Ε.), αποφάσισαν την υιοθέτηση ορισμένων προτάσεων της Επιτροπής, οι οποίες είχαν αποτυπωθεί στο κείμενο σχεδιασμού που είχε καταρτίσει η τελευταία για την περίοδο 2000-2006 υπό τον τίτλο «Agenda 2000». (Παπαγεωργίου, 1999).

¹⁴ Βιβλίο Cani Michelle, σελ.254

Τα κύρια σημεία που τελικά υιοθετήθηκαν από το Συμβούλιο Κορυφής ήταν: α) η μείωση των τιμών στήριξης για τρία βασικά προϊόντα (δημητριακά, βόειο κρέας και γαλακτοκομικά προϊόντα) με παράλληλη εισοδηματική αντιστάθμιση των παραγωγών, β) η ρητή διατύπωση πως οι αγροτικές δαπάνες της Ένωσης για την επόμενη επταετία θα παρέμεναν αμετάβλητες σε σταθερές τιμές, και γ) η σύνδεση της χορήγησης των αντισταθμιστικών ενισχύσεων με την ικανοποίηση ορισμένων περιβαλλοντικών παραμέτρων εκ μέρους των αγροτών (αγροτοπεριβαλλοντική πολιτική) (Erik Jones, 2012).

8.7. Η «Ενδιάμεση Συμφωνία» (Μεταρρύθμιση Fischler) 2003

Οι μεταρρυθμίσεις της δεκαετιών του '90 αποδείχθηκαν αναποτελεσματικές διότι δεν επιτεύχθηκε σημαντική μείωση του ύψους των δαπανών της Κ.Α.Π. όπως ήταν ο αρχικός σκοπός τους, δεν εναρμονίζονταν πλήρως με τις απαιτήσεις του Π.Ο.Ε. για μείωση των μηχανισμών στήριξης που στρέβλωναν τον ανταγωνισμό και απέφευγαν να εξετάσουν τους τρόπους που θα αντιμετώπιζονταν οι αυξημένες απαιτήσεις που δημιουργούνταν στον προϋπολογισμό της Ένωσης από την ένταξη των ΧΚΑΕ (Χωρών Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης).

Ειδικότερα, η ένταξη ΧΚΑΕ με κύρια χαρακτηριστικά τους αδύναμους γεωργικούς τομείς που διέθεταν και μεγάλες ποσότητες αγροτικών προϊόντων που παρήγαγαν, θα είχε ως συνέπειες, αφενός μεν να καταστούν τα νέα κ-μ κύριοι δικαιούχοι της νέας προγραμματικής περιόδου της Κ.Α.Π., αφετέρου δε την αδυναμία της συνέχισης της Κ.Α.Π. υπό τις ταυτόχρονες πιέσεις ορισμένων κ-μ για μείωση του κοινοτικού προϋπολογισμού.

Η πρόκληση της διεύρυνσής της αντιμετωπίστηκε με τη λήψη απόφασης (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Οκτώβριος 2002) για τη μη παροχή πλήρους στήριξης από τους πόρους της Κ.Α.Π. έως το 2013 στα νέα κ-μ της. Η απόφαση αυτή συνοδεύτηκε από την υποχρέωση άρσης αυτής της (ιδιόμορφης) κατάστασης με τη σταδιακή αποκατάσταση των δικαιωμάτων των χωρών αυτών.

Οι βασικές αρχές της νέας μεταρρύθμισης της Κ.Α.Π. καθορίστηκαν με την ψήφιση του Κανονισμού αριθ. 1782/2003 του Συμβουλίου¹⁵, στον οποίο συμπεριλαμβανόταν η υποχρέωση της Επιτροπής περί υποβολής έκθεσης, βάσει της οποίας θα εξετάζονταν οι επιπτώσεις των αλλαγών στην αγροτική οικονομία και την παραγωγή των κ-μ της

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX:32003R1782>

Ένωσης. Η κυριότερη καινοτομία της μεταρρύθμισης του 2003 ήταν η «Ενιαία Αποδεδεσμευμένη Ενίσχυση» (E.A.E.), η οποία αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια ομαδοποίησης των οικονομικών ενισχύσεων προς τους γεωργούς.

Η «Ενδιάμεση Συμφωνία» ολοκληρώθηκε το 2008 με τις αποφάσεις του λεγόμενου «Ελέγχου Υγείας» (*Health Check*) της Κ.Α.Π, σύμφωνα με τις οποίες:

α) εισάγεται η μερική αποδέσμευση ("*de-coupling*") της παροχής οικονομικής στήριξης από τον όγκο της παραγωγής¹⁶,

β) εισάγεται και εμπλουτίζεται η «πολλαπλή συμμόρφωση» των αγροτών ("*cross-compliance*") υπό την έννοια της υποχρεωτικής τήρησης κατά τη διάρκεια της παραγωγής προϊόντων ορισμένων περιβαλλοντικών και ποιοτικών κριτηρίων (π.χ. προστασία περιβάλλοντος, ασφάλεια τροφίμων και συνθήκες διαβίωσης των ζώων, προστασία των οικοσυστημάτων και των περιοχών Natura 2000),

γ) οι περισσότερες οικονομικές ενισχύσεις προς τους γεωργούς μεταφέρονται στο «καθεστώς ενιαίας αποδεδεσμευμένης ενίσχυσης ανά εκμετάλλευση», σύμφωνα με το οποίο καταβάλλεται ενιαία ετήσια ενίσχυση βάσει δεσμίδας συγκεκριμένων κριτηρίων (ενισχύσεις κατά τα προηγούμενα έτη, έκταση της γης και χρήση της γης) στο σύνολο των αγροτών της Ένωσης¹⁷

δ) περιορίζεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, η εισοδηματική στήριξη των μεγαλύτερων σε μέγεθος αγροτικών εκμεταλλεύσεων ("*modulation*"), με τη θέσπιση ορίων στο μέγιστο ύψος των επιμέρους ενισχύσεων και την ταυτόχρονη διάθεση των πόρων που εξοικονομούνται στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης ("*rural development*")¹⁸ (Κατσικάρης, 2016)

ε) αποδυναμώνονται ακόμη περισσότερο όσα μέτρα αγοράς είχαν απομείνει μέχρι τότε (περίοδοι παρέμβασης, όροι αποθεματοποίησης, εξαγωγικές ενισχύσεις, κλπ).

¹⁶ Στην Τελική Απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών της Ένωσης απαλείφθηκε η αρχική αναφορά για πλήρη αποδέσμευση της παροχής οικονομικής στήριξης από τον όγκο παραγωγής. Ο κυριότερος λόγος ήταν πως υπήρχε πιθανό το ενδεχόμενο της εγκατάλειψης της αγροτικής παραγωγής ορισμένων προϊόντων, εάν το κόστος παραγωγής υπερβαίνει τα έσοδα των παραγωγού.

¹⁷ Με το νέο σύστημα οι εν λόγω ενισχύσεις θα είναι πλέον ανεξάρτητες του τρέχοντος όγκου της παραγωγής. Στη θέση των προηγούμενων επιμέρους και κατά προϊόν άμεσων ή έμμεσων ενισχύσεων στον παραγωγό, θεσπίζεται το καθεστώς της ενιαίας αποδεδεσμευμένης ενίσχυσης (E.A.E.) ανά εκμετάλλευση, κατανεμημένη σε «δικαιώματα πληρωμής» (*entitlements*) ανά εκτάριο, βάσει των ιστορικών στοιχείων που ελάμβανε συνολικά μέχρι τότε η κάθε εκμετάλλευση.

¹⁸ Η «Ενιαία Αποδεδεσμευμένη Ενίσχυση» προέβλεπε μείωση των ενισχύσεων κατά τη διάρκεια των ετών 2005-2007, κατά 5%, 6% και 7% ανά έτος, και ταυτόχρονα την επιστροφή των παραπάνω μειώσεων στο σύνολο των δικαιούχων για ύψος ενισχύσεων μέχρι του ποσού των 5000 ευρώ. <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/19226/3/KatsikarisGeorgiosMSc2016.pdf> σελ.23

στ) θεσπίζεται Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου» (Ο.Σ.Δ.Ε.), το οποίο ονομάζεται «Ολοκληρωμένο Σύστημα», προκειμένου να καταστεί υποχρεωτικός ο (δημοσιονομικός) έλεγχος των εκμεταλλεύσεων (“*farm auditing*”) για την εξασφάλιση της ορθής υλοποίησης των ρυθμίσεων βάσει ενιαίου πλαισίου¹⁹,

ζ) προβλέπεται η δημιουργία ενός συστήματος παροχής γεωργικών συμβουλών προς τους αγρότες από το 2007,

η) παρέχεται σε κάθε κ-μ η δυνατότητα να δημιουργήσει το Εθνικό Απόθεμα Δικαιωμάτων²⁰, με σκοπό την αντιμετώπιση περιπτώσεων ανωτέρας βίας (π.χ. ασθένεια γεωργού) και ειδικών περιπτώσεων (όπως για παράδειγμα οι νεοεισερχόμενοι στο επάγγελμα αγρότες που ξεκίνησαν την δραστηριότητά τους μετά το 2002 και δεν είχαν τη δυνατότητα να υπαχθούν στο καθεστώς της Ενιαίας Αποδεδειγμένης Ενίσχυσης)²¹

θ) αναγνωρίζεται στα κράτη μέλη η δυνατότητα να παρακρατούν έως και 10% του συνολικού ποσού των ενισχύσεων που αντιστοιχεί σε κάθε τομέα προϊόντος (ως συνιστώσα του Εθνικού Ανωτάτου Ορίου), προκειμένου το ποσό αυτό να διατίθεται για τη χορήγηση πρόσθετων ενισχύσεων στον ίδιο τομέα, για συγκεκριμένους τύπους γεωργίας που αποσκοπούν είτε στη βελτίωση της ποιότητας ή/και της εμπορίας των προϊόντων του τομέα είτε στην προστασία ή βελτίωση του περιβάλλοντος²²

ι) αντικαταστάθηκαν οι υφιστάμενες ΚΟΑ από μια ενιαία Κ.Ο.Α., επισφραγίζοντας τη συνεχιζόμενη μετατόπιση από τη στήριξη των τιμών στη στήριξη του εισοδήματος

Η αρχιτεκτονική της νέας Κ.Α.Π. όφειλε να λάβει υπόψη τις νέες οικονομικές συνθήκες δημοσιονομικής πειθαρχίας που είχαν τεθεί για τον ενωσιακό προϋπολογισμό, ήδη από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών τον Οκτώβριο του 2002, και να προσαρμόσει τα χρηματοδοτικά της όρια²³. (Nugent, 2010)

¹⁹ Το Ολοκληρωμένο Σύστημα περιλαμβάνει α) ηλεκτρονική βάση δεδομένων, β) σύστημα αναγνώρισης αγροτεμαχίων, γ) σύστημα προσδιορισμού και καταγραφής των δικαιωμάτων ενίσχυσης, δ) αιτήσεις παροχής ενίσχυσης, ε) ολοκληρωμένο σύστημα ελέγχου και στ) μοναδικό σύστημα καταγραφής της ταυτότητας κάθε γεωργού που υποβάλει αίτηση για παροχή ενίσχυσης. (αρθ. 17/ κανονισμός 1782/2003)

²⁰ Η δημιουργία του Εθνικού Αποθέματος Δικαιωμάτων θα προκύψει από την μείωση των ποσών αναφοράς από κάθε κ-μ (αρθ.42/ Κανονισμός 1782/2003)

²¹ Το κάθε κ-μ μπορούσε να προβεί σε παρακράτηση έως 3% του συνολικού αριθμού δικαιωμάτων αναλογικά από κάθε παραγωγό. Τα «δικαιώματα πληρωμής» δεν μεταβιβάζονταν και δεν εκμισθώνονταν κατά την επόμενη πενταετία, ενώ κάθε δικαίωμα προερχόμενο από το Εθνικό Απόθεμα το οποίο δεν χρησιμοποιήθηκε για περίοδο 3 ετών κάποιο έτος, επιστρεφόταν στο Εθνικό Απόθεμα. (αρθ. 45/ Κανονισμός 1782/2003)

²² αρθ. 69/ Κανονισμός 1782/2003

²³ Όταν προβλέπεται ότι οι άμεσες ενισχύσεις θα υπερβούν τα ανώτατα όρια, οι τελευταίες, πριν την εφαρμογή του καθεστώτος της διαφοροποίησης, αναπροσαρμόζονται ώστε να μην υπερβούν τον κοινοτικό προϋπολογισμό. (αρθ.11/ παρ.1, Κανονισμός του Συμβουλίου 1782/2003)

9. Το υφιστάμενο πλαίσιο λειτουργίας της Κ.Α.Π.

Μετά από την συμπλήρωση πέντε ετών από την τελευταία μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π. και υπό τις νέες συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί (χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, άσκηση επεκτατικών δημοσιονομικών πολιτικών από τα κ-μ της Ένωσης για την αναχαίτιση της ανεργίας που προέκυψε από την απώλεια θέσεων εργασίας λόγω της κρίσης, υιοθέτηση προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής από χώρες της Ε.Ε., ένταξη νέων κ-μ στην Ε.Ε., επαναπροσδιορισμός των προτεραιοτήτων των πολιτικών της Ένωσης), αποφασίσθηκε η θέσπιση μιας δέσμης κανονισμών για τον περαιτέρω εκσυγχρονισμό και την αναδιοργάνωση τής. Οι νομοθετικές ρυθμίσεις ήταν οι Κανονισμοί 1305/2013, 1306/2013, 1307/2013, 1308/2013 και 1310/2013.

Ο Κανονισμός 1305/2013²⁴:

α) έχει σκοπό τη συμβολή του Ε.Γ.Τ.Α.Α. στη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» προωθώντας την αειφόρο αγροτική ανάπτυξη σε ολόκληρη την Ένωση κατά τρόπο συμπληρωματικό ως προς τα άλλα εργαλεία της Κ.Α.Π. και των λοιπών πολιτικών της Ένωσης που αφορούν τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης (αρθ.3),

β) θέτει τους στόχους της νέας Κ.Α.Π. (αρθ.4),²⁵

γ) καθορίζει τις προτεραιότητες της Ένωσης για την αγροτική ανάπτυξη οι οποίοι συμβάλλουν στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, αειφόρο και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, η οποία συνδέεται μέσω των ακόλουθων έξι προτεραιοτήτων της Ένωσης για την αγροτική ανάπτυξη, οι οποίες εκφράζουν τους σχετικούς θεματικούς στόχους του Κ.Σ.Π. (Κοινού Στρατηγικού Πλαισίου)²⁶,

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32013R1305> Δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347/487 της 20ης Δεκεμβρίου 2013.

²⁵ α) ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας

β) διασφάλιση αφενός της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων και αφετέρου της δράσης για το κλίμα

γ) επίτευξη ισόρροπης εδαφικής ανάπτυξης των αγροτικών οικονομιών και κοινοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας και της διατήρησης θέσεων απασχόλησης.

²⁶ Οι έξι θεματικοί στόχοι του ΚΠΣ ήταν: 1) Η προώθηση της μεταφοράς γνώσεων και της καινοτομίας στη γεωργία, τη δασοπονία και τις αγροτικές περιοχές, 2) Η ενίσχυση της βιωσιμότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της ανταγωνιστικότητας όλων των τύπων γεωργίας σε όλες τις περιφέρειες και προώθηση των καινοτόμων γεωργικών τεχνολογιών και της βιώσιμης διαχείρισης των δασών, 3) Η προώθηση της οργάνωσης της αλυσίδας τροφίμων, περιλαμβανομένης της επεξεργασίας και εμπορίας γεωργικών προϊόντων, της καλής διαβίωσης των ζώων και της διαχείρισης κινδύνων στη γεωργία, 4) Η αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση των οικοσυστημάτων που συνδέονται με τη γεωργία και τη δασοπονία, 5) Η προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων και στήριξη της στροφής προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα με ανθεκτικότητα στην αλλαγή του κλίματος στους τομείς της γεωργίας, των τροφίμων και της δασοπονίας, 6) Η προώθηση της κοινωνικής ένταξης, της μείωσης της φτώχειας και της οικονομικής ανάπτυξης στις αγροτικές περιοχές

δ) προσδίδει μια νέα πτυχή στο ρόλο των συμβουλευτικών υπηρεσιών προς τους γεωργούς, η οποία αφορά την παροχή πληροφοριών προς τους αγρότες για θέματα σχετικά με τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, τη βιοποικιλότητα και την προστασία των υδάτων ή θέματα σχετικά με τις οικονομικές και περιβαλλοντικές επιδόσεις της γεωργικής εκμετάλλευσης (αρ. 15/παρ.4/εδ. ζ'),

ε) καλύπτει τις επενδύσεις σε υλικά στοιχεία του ενεργητικού, προβλέποντας πως σε αυτές εμπίπτουν «...μη παραγωγικές επενδύσεις που συνδέονται με την επίτευξη των γεωργοπεριβαλλοντικών και κλιματικών στόχων που ορίζονται στον παρόντα κανονισμό, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται η κατάσταση διατήρησης της βιοποικιλότητας των ειδών και των ενδιαιτημάτων καθώς και η ενίσχυση της αξίας ως δημόσιου αγαθού ενός τόπου που υπάγεται στο Natura 2000 ή άλλων συστημάτων μεγάλης φυσικής αξίας που καθορίζονται στο πρόγραμμα.» (αρθ. 17/ παρ.4),

στ) προβλέπει την υποχρεωτική, στα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης σε εθνικό και /ή περιφερειακό επίπεδο, ένταξη του μέτρου των ενισχύσεων που στοχεύουν στη διατήρηση καθώς και την προώθηση των αναγκαίων αλλαγών στις γεωργικές πρακτικές που έχουν ευνοϊκές συνέπειες για το περιβάλλον και το κλίμα (αρθ.28/ παρ.1),

ζ) παρουσιάζει μέτρα για την προώθηση της βιολογικής γεωργίας (αρθ.29),

η) θεσπίζει το δίκτυο Ευρωπαϊκών Συμπράξεων Καινοτομίας (Ε.Σ.Κ.) που στοχεύει στη στήριξη της παραγωγικότητας και της βιωσιμότητας της γεωργίας, μέσω της δικτύωσης των επιχειρησιακών ομάδων, των συμβουλευτικών υπηρεσιών και των ερευνητών (αρθ.53/ παρ.1).

Ο Κανονισμός 1306/2013²⁷:

α) καθορίζει ως χρηματοδοτικά ταμεία της Κ.Α.Π.²⁸ το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (Ε.Γ.Τ.Ε. και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Ανάπτυξης (Ε.Γ.Τ.Α.Α.), τα οποία εντάσσονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης (αρθ.3)

β) εισάγει την «αρχή της επιμερισμένης διαχείρισης» μεταξύ κ-μ και Ένωσης για τα χρηματοδοτικά ταμεία της Κ.Α.Π. (αρθ.4/ παρ.1 και αρθ.5)

²⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1306> Δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347/549 της 20ης Δεκεμβρίου 2013

²⁸ « Η χρηματοδότηση των διαφόρων μέτρων που εμπίπτουν στην εν λόγω πολιτική, συμπεριλαμβανομένης της αγροτικής ανάπτυξης, εξασφαλίζεται από: α) το Ευρωπαϊκό γεωργικό ταμείο εγγυήσεων-Ε.Γ.Τ.Ε.· β) το Ευρωπαϊκό γεωργικό ταμείο –Ε.Γ.Τ.Α.Α. Το Ε.Γ.Τ.Ε. και το Ε.Γ.Τ.Α.Α. («τα ταμεία») εντάσσονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ο προϋπολογισμός της Ένωσης)».

γ) θεσπίζει την υποχρέωση των κ-μ της Ένωσης για τη σύσταση κατάλληλων υπηρεσιών ή φορέων των κ-μ που είναι υπεύθυνοι για τη διαχείριση και τον έλεγχο των δαπανών των Ταμείων της Κ.Α.Π. ,δηλαδή τους «οργανισμούς πληρωμών» και τον «οργανισμό πιστοποίησης» (Κεφ. 3/ αρθ.7 και αρθ.9)

δ) προβλέπει την πρόσβαση στο «σύστημα παροχής συμβουλών σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις» και η χρήση του από δικαιούχους και γεωργούς που δεν λαμβάνουν στήριξη στο πλαίσιο της Κ.Α.Π. σε εθελοντική βάση (Τίτλος 3/ Αρθ.14), και

ε) θεσπίζει κανόνες σχετικά με το σύστημα «πολλαπλής συμμόρφωσης» και τις κυρώσεις που συνεπάγεται η μη τήρησή του από τους δικαιούχους άμεσων ενισχύσεων (Τίτλος 4 / Κεφάλαιο 1 / αρθ. 90-97)

Ο Κανονισμός 1307/2013²⁹:

α) θέτει ανώτατα όρια στο συνολικό ποσό των ετήσιων άμεσων ενισχύσεων για κάθε κ-μ

β) εισάγει την έννοια και τα κριτήρια της ιδιότητας του «ενεργού αγρότη» ως προαπαιτούμενα για την πρόσβαση των δικαιούχων στις άμεσες ενισχύσεις((Τίτλος 2 / Κεφάλαιο 3/ αρθ. 9)

γ) θεσπίζει τη μείωση των ενισχύσεων σε δικαιούχους κατ' έτος για ενισχύσεις που υπερβαίνουν ορισμένο κάποιο χρηματικό όριο (Τίτλος 2/ κεφ.1/ αρθ. 11)

δ) κατοχυρώνει την ευελιξία μεταξύ των Πυλώνων της Κ.Α.Π. (Ε.Γ.Τ.Ε. και Ε.Γ.Τ.Α.Α.), με την πρόβλεψη της δυνατότητας των κ-μ για διάθεση πρόσθετης στήριξη για μέτρα στο πλαίσιο της αγροτικής ανάπτυξης που χρηματοδοτείται στο πλαίσιο του Ε.Γ.Τ.Α.Α. έως το 15 % των ετήσιων εθνικών ανώτατων ορίων (Τίτλος 2/ Κεφ.1/ αρθ.14/ παρ.1)

ε) καθιερώνει για κάθε κ-μ την υποχρεωτική δημιουργία είτε «εθνικού αποθέματος» είτε «περιφερειακού αποθέματος, το οποίο θα φθάνει έως και το 3% του συνολικού ποσού των ετήσιων άμεσων ενισχύσεων που λαμβάνει (Τίτλος 3/ Κεφάλαιο 1/ Τμήμα 2/ αρθ.30),

ζ) αντικαθιστά το καθεστώς ενιαίας στρεμματικής ενίσχυσης με το καθεστώς της βασικής ενίσχυσης και δίνεται στους γεωργούς με τη μορφή δικαιωμάτων και

²⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1307&from=EL>
Δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347/608 της 20ης Δεκεμβρίου 2013

καταβάλλεται για όλες τις επιλέξιμες εκτάσεις, ενώ ταυτόχρονα αναγνωρίζει στα κ-μ το δικαίωμα επιλογής του προτύπου βάσει του οποίου θα γίνει η κατανομή των ενισχύσεων³⁰,

η) προβλέπει για το διάστημα 2015-2020 τη συνέχιση του καθεστώτος της ενιαίας στρεμματικής ενίσχυσης για τις χώρες στις οποίες ισχύει και τη διάθεση μεταβατικής εθνικής ενίσχυσης κατά την ίδια περίοδο, η οποία βαίνει μειούμενη ανά έτος,(Τίτλος 3/ Κεφάλαιο , Τμήμα 4, αρθ.36-37),

θ) συνδέει την πρόσβαση των δικαιούχων σε ενίσχυση αγροτών με την χρήση γεωργικών πρακτικών επωφελών για τη γεωργία και το περιβάλλον σε όλα τα επιλέξιμα εκτάριά τους

ι) καθιερώνει τη διαφοροποίηση των καλλιεργειών υπό σαφείς προϋποθέσεις (Τίτλος3 / Κεφάλαιο3 , Τμήμα 5, αρθ.44),

ια) προσδιορίζει τις έννοιες της «περιοχής οικολογικής εστίασης» (Τίτλος 3, Τμήμα 5, Κεφάλαιο 3, αρθ. 46 και των «εγκεκριμένων διεπαγγελματικών οργανώσεων» (Τίτλος 4, Κεφάλαιο 2, αρθ.59)

ιβ) προβλέπει ενισχύσεις για περιοχές με φυσικούς περιορισμούς και για γεωργούς νεαρής ηλικίας

Ο Κανονισμός 1308/2013³¹

α) καταρτίζει μία κοινή οργάνωση της αγοράς για όλες τις αγορές αγροτικών προϊόντων

β) προβλέπει καθεστώς ενίσχυσης για τη βελτίωση της πρόσβασης στα τρόφιμα,

γ) καθορίζει για την ιδιωτική αποθεματοποίηση ορισμένων προϊόντων

δ) δημιουργεί καθεστώς προώθησης της κατανάλωσης οπωροκηπευτικών και γαλακτοκομικών προϊόντων στα σχολεία

ε) προβλέπει τη χρηματοδότηση διεπαγγελματικών οργανώσεων

³⁰ «Τα κράτη μέλη μπορούν να αποφασίσουν, μέχρι την 1η Αυγούστου 2014, να εφαρμόσουν το καθεστώς βασικής ενίσχυσης σε περιφερειακό επίπεδο. Σε αυτή την περίπτωση, προσδιορίζουν τις περιφέρειες με αντικειμενικά και αμερόληπτα κριτήρια, όπως τα γεωπονικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά τους και το περιφερειακό γεωργικό δυναμικό τους ή η θεσμική ή διοικητική δομή τους.» (Κανονισμός 1307/2013 -Τίτλος 3- Κεφάλαιο 1-Τμήμα 1- αρθ.23)

³¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1308&from=EL>

Δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347/671 της 20ης Δεκεμβρίου 2013

Ο Κανονισμός 1310/2013³²

διασφαλίζει την ύπαρξη μιας επαρκούς μεταβατικής χρονικής περιόδου από την ισχύουσα στη νέα Κ.Α.Π.

10. Διαδικασίες πολιτικής στην Κ.Α.Π.

Οι επίσημες διαδικασίες λήψης αποφάσεων για την Κ.Α.Π. έχουν ρυθμιστεί με τη «Μεταρρυθμιστική Συνθήκη της Ένωσης» (Συνθήκη της Λισαβόνας, 2009). Συγκεκριμένα, οι νομοθετικές διαδικασίες στον τομέα της γεωργίας εντάσσονται στη «συνήθη νομοθετική διαδικασία», γεγονός το οποίο σημαίνει πως μόνο σε περίπτωση συμφωνίας μεταξύ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου μπορεί να εγκριθεί σχετική με τα γεωργικά θέματα νομοθεσία.

Το δικαίωμα υποβολής νομοθετικών προτάσεων ανήκει στην Επιτροπή, χωρίς αυτό να αποκλείει την υποβολή προτάσεων από τα υπόλοιπα νομοθετικά όργανα της Ένωσης (Κοινοβούλιο και Συμβούλιο). (Cini, 2003)

Το Συμβούλιο Γεωργίας³³ αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, δηλ. οι θετικές ψήφοι μιας νομοθετικής πρότασης να προέρχονται από το 55% των κ-μ και τα τελευταία να αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το 65% του συνολικού πληθυσμού της ΕΕ, ενώ το Κοινοβούλιο με απλή πλειοψηφία, αφού προηγουμένως η πρόταση της Επιτροπής έχει υποβληθεί από τον Πρόεδρο του Κοινοβουλίου στην αρμόδια επιτροπή (Επιτροπή Γεωργίας και Ανάπτυξης της Υπαίθρου- AGRI)³⁴, ύστερα από διαβούλευση με τις τεχνικές υπηρεσίες.

³² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1310&from=bg>
Δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης L 347/865 της 20ης Δεκεμβρίου 2013.

³³ Το Συμβούλιο Γεωργίας θεσπίζει νομοθετικές ρυθμίσεις σε διάφορους τομείς, οι οποίοι συνδέονται με την παραγωγή τροφίμων και την αγροτική ανάπτυξη. Στο Συμβούλιο AGRI συμμετέχουν υπουργοί από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Στις συνόδους συμμετέχει επίσης ο Επίτροπος Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης, ο Επίτροπος Υγείας και Ασφάλειας των Τροφίμων ή ο Επίτροπος Θαλάσσιων Υποθέσεων και Αλιείας. Οι σύνοδοι πραγματοποιούνται συνήθως μια φορά το μήνα. Το Συμβούλιο θεσπίζει νομοθετικές ρυθμίσεις, τις περισσότερες φορές από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σε ορισμένους τομείς που σχετίζονται με την παραγωγή τροφίμων, την αγροτική ανάπτυξη και τη διαχείριση της αλιείας. Οι τομείς της γεωργικής πολιτικής περιλαμβάνουν την Κοινή Γεωργική Πολιτική (Κ.Γ.Π.), κανόνες εσωτερικής αγοράς για τη γεωργία, τη δασοκομία, τη βιολογική παραγωγή, την ποιότητα της παραγωγής και την ασφάλεια των τροφίμων και των ζωοτροφών.
<https://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/configurations/agrifish/>

³⁴ Η Επιτροπή Γεωργίας και Ανάπτυξης της Υπαίθρου (AGRI) είναι αρμόδια για τον έλεγχο του έργου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε σχέση με την γεωργική πολιτική (π.χ. εκπόνηση εκθέσεων για νομοθετικές προτάσεις, στα πλαίσια της διαδικασίας συναπόφασης μεταξύ Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, που υποβάλλονται προς έγκριση στην Ολομέλεια). Παράλληλα, η Επιτροπή παρακολουθεί την εφαρμογή της Κ.Γ.Π., καθώς και άλλα σημαντικά θέματα όπως την ασφάλεια των τροφίμων.
<http://www.europarl.europa.eu/committees/el/agri/home.html>

Οι συναντήσεις του Συμβουλίου Γεωργίας προετοιμάζονται από την Ειδική Επιτροπή Γεωργίας (Ε.Ε.Γ.). Η Ε.Ε.Γ. αποτελείται από ανώτερους υπαλλήλους που είναι αρμόδιοι για την πολιτική σε θέματα γεωργίας είτε στις μόνιμες αντιπροσωπίες των κρατών μελών ή στα αντίστοιχα υπουργεία και συνέρχεται συνήθως μία φορά την εβδομάδα . Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμμετέχει επίσης σε όλες τις συνεδριάσεις της Ε.Ε.Γ.³⁵

Στη διαδικασία λήψης αποφάσεων συμμετέχει η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (Ε.Ο.Κ.Ε.) και ειδικότερα το τμήμα της « Γεωργίας, Αγροτική Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος», το οποίο είναι υπεύθυνο για ένα ευρύ φάσμα θεμάτων (π.χ. η βιωσιμότητα των τροφίμων, η προστασία του περιβάλλοντος, η κυκλική οικονομία κλπ). Ταυτόχρονα, αναλαμβάνει τη διοργάνωση πολλών ακροάσεων και διασκέψεων ώστε να συγκεντρώνει τις απόψεις της κοινωνίας πολιτών.³⁶

Στις περιπτώσεις που η νομοθεσία της Κ.Α.Π. άπτεται ζητημάτων τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης , τότε συμμετέχει υποχρεωτικά και η Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ)³⁷, η οποία συνιστά ένα συμβουλευτικό όργανο της Ένωσης αποτελούμενο από τοπικούς και περιφερειακούς εκλεγμένους εκπροσώπους και των κ-μ. Η Επιτροπή των «Φυσικών Πόρων»³⁸ της ΕτΠ είναι αρμόδια για ένα σύνολο τομέων μεταξύ αυτών και της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Η ΕτΠ διορίζει έναν εισηγητή (μεταξύ των μελών της) ο οποίος διαβουλεύεται με τους ενδιαφερομένους και προετοιμάζει τη γνωμοδότηση. Το σχετικό κείμενο συζητείται και εγκρίνεται από την επιτροπή της ΕτΠ που είναι αρμόδια για τον συγκεκριμένο τομέα πολιτικής. Στη συνέχεια, η γνωμοδότηση υποβάλλεται σε όλα τα μέλη τα οποία ψηφίζουν για την τροποποίηση ή την έγκρισή της σε συνεδρίαση ολομέλειας. Τέλος, η γνωμοδότηση κοινοποιείται σε όλα τα αρμόδια όργανα της Ε.Ε..

Στο έργο των διαδικασιών παραγωγής νομοθετικής διαδικασίας σε επίπεδο Κ.Α.Π. σημαντικός είναι και ο επικουρικός ρόλος ευρωπαϊκών υπηρεσιών με τεχνογνωσία σε σχετικά ζητήματα. Οι κυριότερες είναι ο «Εκτελεστικός Οργανισμός για τους Καταναλωτές, την Υγεία, τη Γεωργία και τα Τρόφιμα (CHAFEA)»³⁹ , η «Ευρωπαϊκή

³⁵ <https://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/preparatory-bodies/special-committee-agriculture/>

³⁶ <https://www.eesc.europa.eu/el/sections-other-bodies/sections-commission/agriculture-rural-development-and-environment-nat>

³⁷ https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-committee-regions_el

³⁸ <https://cor.europa.eu/el/our-work/Pages/nat.aspx>

³⁹ http://ec.europa.eu/chafea/about/who-we-are_en.htm

Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων»⁴⁰, το «Κοινοτικό Γραφείο Φυτικών Ποικιλιών»⁴¹ και ο «Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος».⁴²

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

11. Ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα τη μεταπολεμική περίοδο

Στις αρχές της δεκαετίας του '50, η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα θα αποτελέσει την αιχμή των αναπτυξιακών προσπαθειών των κυβερνήσεων, αφού οι επιπτώσεις της μακροχρόνιας εμπλοκής της χώρας σε πολεμικές συρράξεις στον παραγωγικό ιστό της εγχώριας οικονομίας (έλλειψη πρώτων υλών, ανθρώπινες απώλειες, υλικές καταστροφές, συρρίκνωση, αποδιάρθρωση οικονομικών δραστηριοτήτων) καθιστούν σχεδόν ανέφικτη την ανάπτυξη του δευτερογενή και του τριτογενή τομέα. (Καζάκος, 2001)

Οι εγγενείς αδυναμίες του αγροτικού τομέα (στενότητα γεωργικών εκτάσεων, μεγάλος αριθμός καλλιεργητών, οικογενειακός χαρακτήρας αγροτικών εκμεταλλεύσεων, κατακερματισμός του αγροτικού κλήρου,) σε συνδυασμό με το διογκούμενο κύμα εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής στα αστικά κέντρα και τις αναπτυγμένες οικονομίες εκείνης της περιόδου (Η.Π.Α., Δυτική Γερμανία), αντίστοιχα, συνθέτουν το δυσμενές εσωτερικό περιβάλλον ανάπτυξης της ελληνικής γεωργία εκείνης της περιόδου.

Η αντιμετώπιση των δυσχερειών του αγροτικού τομέα εκδηλώνεται σταδιακά με τη μορφή του κρατικού παρεμβατισμού. Αρχικά, με απαλλοτριώσεις τη δεκαετία του '50. Στη συνέχεια, με την ίδρυση νέων φορέων, αφενός στον αγροτικό τομέα και στο πεδίο της αγροτικής ασφάλισης, όπως ο Ο.Γ.Α. (ν. 4169/1961) για την καθιέρωση πλήρους συστήματος ασφάλισης των αγροτών και της αγροτικής παραγωγής («ενεργητική προστασία»⁴³), αφετέρου στον τομέα της ενίσχυσης των εξαγωγών όπως η ίδρυση της «Νέας ΑΓΡΕΞ» (εταιρεία εξαγωγής αγροτικών προϊόντων)⁴⁴. Παράλληλα, ιδρύεται η Ε.Β.Ζ. (1961) με στόχο την ενθάρρυνση της παραγωγής ζαχαροτεύτλων της χώρας, την αύξηση του γεωργικού εισοδήματος και την υποκατάσταση των εισαγωγών ζάχαρης.

⁴⁰ https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/efsa_el

⁴¹ https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/cpvo_el

⁴² <https://www.eea.europa.eu/el/about-us>

⁴³ Με τον όρο ενεργητική προστασία προσδιορίζεται το σύνολο των μέτρων που λαμβάνονται για την αποτροπή /μείωση των ζημιών που προκαλούνται στο φυτικό κεφάλαιο και στη φυσική παραγωγή από φυσικούς κινδύνους

⁴⁴ http://www.piop.gr/el/istoriko-arxeio/~/_/media/Files/IA/arxeiakos-syllogos/Unnamed%20item.pdf

12. Η Ένταξη της Ελλάδα στην Ε.Ο.Κ. και τα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα (Ο.Μ.Π.)

Η ένταξη της ελληνικής οικονομίας στην ΕΟΚ τη δεκαετία του '80 σηματοδοτούσε την έναρξη των προσπαθειών για την αναμόρφωση του τρόπου λειτουργίας των παραγωγικών τομέων και κλάδων που συμμετείχαν ενεργά στην εγχώρια οικονομική δραστηριότητα, ώστε να επιτευχθεί η (πραγματική) σύγκλιση με το σύνολο των υπολοίπων κ-μ της Κοινότητας σε μια πλέον ευρωπαϊκή αγορά έντονου ανταγωνισμού χωρίς τα εργαλεία εσωτερικής προστασίας που ίσχυαν τις προηγούμενες χρονικές περιόδους (π.χ. δασμοί, ποσοτώσεις). Επιπλέον, ήταν σαφές πως ο εξευρωπαϊσμός της ελληνικής οικονομίας ήταν ανέφικτο να πραγματοποιηθεί χωρίς τη μεσολάβηση μιας μεταβατικής περιόδου, λαμβάνοντας υπόψη το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης και τις παραγωγικές δυνατότητες των υπολοίπων κ-μ της.

Στο πλαίσιο αυτό, ο αγροτικός τομέας στην Ελλάδα τέθηκε στο επίκεντρο των προσπαθειών των ελληνικών Κυβερνήσεων, δεδομένου του ποσοστού του αγροτικού πληθυσμού ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού της χώρας⁴⁵ (30,3% και 2.955.342 άτομα σε σύνολο 9.740.417 ατόμων), του συνολικού αριθμού των απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα επί του αντίστοιχου του εργατικού δυναμικού (1.083.500 άτομα επί συνόλου 3.530.900) και της σημασίας του αγροτικού πληθυσμού ως ομάδας πίεσης⁴⁶. Υπό αυτές τις συνθήκες, η ελληνική κυβέρνηση υπέβαλε τον Φεβρουάριο του 1982 ένα «Μνημόνιο με τις θέσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης για τις σχέσεις της Ελλάδας με τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες».

Από την πλευρά της Κοινότητας, υπήρξε «αντίδραση» που εκδηλώθηκε με την κατάρτιση και την υλοποίηση των Ο.Μ.Π (Κανονισμός ΕΟΚ αριθ. 2088/85 του Συμβουλίου)⁴⁷, τα οποία είχαν ως διακηρυγμένο στόχο την ενίσχυση των οικονομικών δομών στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες της Κοινότητας, οι οποίες θα υφίσταντο τη μεγαλύτερη πίεση από τον ανταγωνισμό της Ισπανίας και της Πορτογαλίας μετά τη δική τους ένταξη, και για μια περίοδο μέγιστης διάρκειας επτά ετών⁴⁸. Η Ελλάδα

⁴⁵ http://www.e-demography.gr/ElstatPublications/censuses/docs/eDemography_Metadata_Censuses_Doc_000020_gr.pdf

⁴⁶ Η σημαντική εκλογική επιρροή του αγροτικού πληθυσμού είτε ως προσδιοριστικός παράγοντας των πολιτικών κομμάτων (είτε καθ' όλη τη διάρκεια της εκάστοτε κοινοβουλευτικής περιόδου είτε κατά τη διάρκεια των προεκλογικών περιόδων) και οι μορφές εκδήλωσης των αντιδράσεων των αγροτικών στρωμάτων σε κάθε προσπάθεια των κυβερνήσεων που αντίκεινται των συμφερόντων και των επιδιώξεών τους για διατήρηση των « προνομίων» τους (π.χ. αποκλεισμοί εθνικού οδικού δικτύου).

⁴⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1985:197:FULL&from=EL>

εντάχθηκε στις «περιοχές στόχου 1», δηλ. σε εκείνες τις περιοχές τν οποίων το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. είναι χαμηλότερο από το 75% του μέσου όρου της Ε.Ο.Κ.

Τα Ο.Μ.Π. απαρτίζονταν από πολυετείς δράσεις που παρουσίαζαν συνοχή τόσο μεταξύ τους όσο και με τις κοινές πολιτικές, και θα συνέβαλαν στη βελτίωση των κοινωνικοοικονομικών διαρθρώσεων των προς όφελος των νοτίων περιοχών της Κοινότητας. Οι δράσεις αυτές θα υλοποιούνταν με τη συμβολή της Κοινότητας στην πραγματοποίηση των Ο.Μ.Π., τα οποία θα υποβάλλονταν στη «Συμβουλευτική Επιτροπή των Ολοκληρωμένων Μεσογειακών Προγραμμάτων». Οι δράσεις αφορούσαν τους διάφορους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας, μεταξύ αυτών και τη γεωργία καθώς και τις συναφείς δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης και της βιομηχανίας γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής. Για την πραγματοποίηση των Ο.Μ.Π. προβλεπόταν να χρησιμοποιηθούν τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ένωσης, όπως το Τμήμα Προσανατολισμού του Ε.Γ.Τ.Π.Ε.

Η Επιτροπή και το ενδιαφερόμενο κ-μ θα σύστηναν με κοινή συμφωνία μία επιτροπή παρακολούθησης των σχετικών ενεργειών κάθε Ο.Μ.Π. (εταιρική σχέση) . Η Επιτροπή θα βοηθούσε το κράτος μέλος, την περιφερειακή αρχή ή κάθε άλλη αρχή που υποδεικνύει προαναφερόμενο κράτος μέλος, ώστε να εξασφαλιστεί η εκτέλεση του προγράμματος (αρχή επικουρικότητας).

Στον Κανονισμό 2088/1985 προβλέπονταν επίσης το ύψος της κοινοτικής χρηματοδοτικής στήριξης προς την Ελλάδα (2 δισεκατομμύρια ECU) και η πρόβλεψη υπέρβασης της κοινοτικής παρέμβασης στη χρηματοδότηση των δράσεων για υποδομές που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο πλαίσιο ενός Ο.Μ.Π. που υποβάλλει η Ελλάδα (αρθ.13). Οποσδήποτε τα Μ.Ο.Π., αποτελούσαν μια άσκηση μιας οιονεί πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική συνοχή της Κοινότητας.

Στην Ελλάδα καταρτίστηκαν 7 Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα (Κρήτης, Μακεδονίας και Θράκης, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου, Νήσων Αιγαίου Πελάγους, Ανατολικής Κεντρικής Ελλάδος, Αττικής) και τέλος ένα θεματικό, το Μ.Ο.Π. Πληροφορικής. Η αρχική περίοδος εφαρμογής των Μ.Ο.Π. ήταν η περίοδος 1984-1989, αλλά επεκτάθηκε μέχρι το 1993.⁴⁹

⁴⁹ <http://www.hellaskps.gr/Details.asp?L1=3&L2=1>

13. Τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης

13.1. Β' ΚΠΣ (1994-1999)

Το Β' ΚΠΣ σχεδιάστηκε με βάση τις κατευθύνσεις που θέτει η Κοινή Αγροτική Πολιτική καθώς και η Εθνική πολιτική και φυσικά λαμβάνοντας υπόψη τα γεωγραφικά, δημογραφικά και κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά της Ελληνικής Επικράτειας.

Το Β' ΚΠΣ περιελάμβανε το Ε.Π. «Ανάπτυξη του τομέα Γεωργίας», το οποίο αποτελείται από 9 υποπρογράμματα και 27 μέτρα⁵⁰, εφαρμόστηκε στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας, είχε διάρκεια έξι ετών και ήταν συνδεδεμένο με τις προτεραιότητες του Β' ΚΠΣ που αφορούσαν τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών δομών και την περαιτέρω βελτίωση της υποδομής.

13.2. Γ' ΚΠΣ (2000-2006)

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Αγροτική Ανάπτυξη - Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου 2000- 2006" (Ε.Π.Α.Α.-Α.Υ.) είναι ένα πρόγραμμα εθνικού επιπέδου που είχε τρεις βασικούς στόχους:

α) τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας ενόψει των προκλήσεων ενός συνεχώς αυξανόμενου διεθνούς ανταγωνισμού, β) τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου για να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα και η ελκυστικότητά της και να αποκατασταθεί η κοινωνική και οικονομική της λειτουργία και γ) τη διατήρηση και βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων της υπαίθρου.

Οι στόχοι αυτοί υλοποιήθηκαν μέσω δράσεων οι οποίες ομαδοποιούνται σε επτά (7) Άξονες Προτεραιότητας οι οποίοι εξυπηρέτησαν τη βασική αναπτυξιακή στρατηγική του προγράμματος που είναι η προστασία του περιβάλλοντος και η ποιότητα. Το Ε.Π.Α.Α.-Α.Υ. για την περίοδο 2000-2006 είχε συνολικό προϋπολογισμό ύψους 3.208,5 εκατομμυρίων ευρώ, με Δημόσια Δαπάνη ύψους 2.036,2 εκατομμυρίων ευρώ από τα οποία 1.482,7 εκατομμυρίων ευρώ συγχρηματοδότηση από το ΕΓΤΠΕ-Π.

⁵⁰ Τα Υποπρογράμματα ήταν Διαρθρωτικές Προσαρμογές (2 μέτρα), Μεταποίηση Προϊόντων (2 μέτρα), Φυτική παραγωγή (3 μέτρα), Ζωική Παραγωγή (3 μέτρα), Διαχείριση Υδατικών Πόρων (3 μέτρα) και Δασικά Μέτρα (3 μέτρα)

Στο πλαίσιο του Γ' ΚΠΣ αναλύονται τα πιο σημαντικά Μέτρα που συνέβαλαν στον εκσυγχρονισμό, τον εξορθολογισμό και την διαρθρωτική προσαρμογή του αγροτικού τομέα της χώρας στις πιέσεις του ευρωπαϊκού περιβάλλοντος.

Με το μέτρο 1.1. «**Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις**» ενισχύονται επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, με τις οποίες επιδιώκονται ένας ή περισσότεροι από τους ακόλουθους ειδικούς στόχους: μείωση του κόστους παραγωγής, η βελτίωση ή και αναβάθμιση των συνθηκών παραγωγής, η βελτίωση της ποιότητας, η προώθηση της πολυαπασχόλησης στα πλαίσια πάντοτε δράσεων που αφορούν γεωργικά προϊόντα, η διαφύλαξη και βελτίωση του φυσικού περιβάλλοντος, των συνθηκών υγιεινής και καλής διαβίωσης των ζώων πέραν των ελαχίστων προϋποθέσεων που απαιτούνται, η επίτευξη των ελαχίστων προϋποθέσεων για το περιβάλλον και για την υγιεινή και καλή διαβίωση των ζώων, στην περίπτωση θέσπισης νέων ελάχιστων προϋποθέσεων.

Παράλληλα με την πραγματοποίηση των επενδύσεων, θα λαμβάνονται όλα τα μέτρα ώστε να μην επέλθει αύξηση της παραγωγής προϊόντων, τα οποία δεν βρίσκουν κανονικές διεξόδους στην αγορά. Η ένταση των ενισχύσεων για το σύνολο των νέων καθεστώτων (Δράσεις 1.1.1.- 1.1.4.), προσδιορίζονται με βάση την ηλικία του δικαιούχου, το χρόνο ενασχόλησής του με τη γεωργική δραστηριότητα και την περιοχή πραγματοποίησης της επένδυσης.

Η Δράση 1.1.1. «**Καθεστώς Ενισχύσεων για την Ενθάρρυνση των επενδύσεων στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις , οι οποίες εμφανίζουν ενδείξεις οικονομικής βιωσιμότητας**», αφορά ειδικές κατηγορίες επενδύσεων⁵¹ και εκμεταλλεύσεων⁵², απευθύνεται σε δικαιούχους που διαθέτουν την ιδιότητα του κατόχου της γεωργικής

⁵¹ Το καθεστώς δύναται να εφαρμοσθεί για επενδύσεις στη γεωργική εκμετάλλευση, που αφορούν την πρωτογενή παραγωγή, την πρώτη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων. Προτεραιότητα θα δοθεί στις επενδύσεις που αφορούν κυρίως στην κτηνοτροφία και πραγματοποιούνται από γεωργούς, που έχουν τόπο μόνιμης κατοικίας σε ολόκληρη την επικράτεια εκτός των ορίων εφαρμογής επιχειρησιακών σχεδίων (ολοκληρωμένα προγράμματα).

Μια εκμετάλλευση θεωρείται ότι πραγματοποιεί επενδύσεις, κυρίως στην κτηνοτροφία, εφόσον το ύψος των επενδύσεων, που προβλέπεται να παραγοντοποιηθούν στον τομέα αυτό, υπερβαίνει το 50% του συνολικού ύψους των επιλέξιμων επενδύσεων του Σχεδίου Βελτίωσης.

⁵² Το καθεστώς απευθύνεται στις εξής κατηγορίες εκμεταλλεύσεων: α) τις μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις νέων γεωργών, εφόσον δεν έχει παρέλθει τριετία από την ημερομηνία πρώτης εγκατάστασης. β) τις φθίνουσες γεωργικές εκμεταλλεύσεις με προοπτικές ανάκαμψης, τις εν δυνάμει βιώσιμες γεωργικές εκμεταλλεύσεις, γ) τις βιώσιμες μη ανταγωνιστικές γεωργικές εκμεταλλεύσεις. δ) τις βιώσιμες ανταγωνιστικές για επενδύσεις που αφορούν την προσαρμογή των εκμεταλλεύσεων στα κριτήρια περιβάλλοντος, υγιεινής και καλής διαβίωσης των ζώων και είναι διαφορετικά των ελαχίστων, καθώς επίσης και για παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην εξοικονόμηση ύδατος.

εκμετάλλευσης(φυσικό πρόσωπο, νομικό πρόσωπο, συνεργαζόμενη εκμετάλλευση⁵³) βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων (εισοδηματικά, γεωγραφικά) και προβλέπει το ύψος των επιλέξιμων δαπανών που μπορεί να ληφθεί υπόψη στους υπολογισμούς των ενισχύσεων την περίοδο 2000-2006.

Η Δράση 1.1.2. « **Καθεστώς ενισχύσεων στις μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις**», αφορά μικρές γεωργικές εκμεταλλεύσεις των οποίων ο κάτοχός τους είναι μόνιμος κάτοικος ορεινών και νησιωτικών περιοχών για επενδύσεις κυρίως στην κτηνοτροφία. Μεταξύ των κυριότερων στόχων της Δράσης περιλαμβάνεται η απόκτηση επαρκούς επαγγελματικής εμπειρίας από τον κάτοχο της εκμετάλλευσης εντός τριών ετών από την ημερομηνία έγκρισης του Σχεδίου Βελτίωσης Η Δράση απευθύνεται σε φυσικά πρόσωπα που πληρούν τους όρους της Δράσης 1.1.1. και είναι έως 52 ετών και προβλέπει συγκεκριμένο ύψος ενισχύσεων.⁵⁴

Με τη Δράση 1.1.3 «**Καθεστώς ενισχύσεων για την ενθάρρυνση δημιουργίας πρότυπων αγροκτημάτων**» επιδιώκεται η χρηματοδοτική ενίσχυση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων και καινοτόμων ενεργειών, με σκοπό τη δημιουργία πρότυπων αγροκτημάτων, με στόχο κυρίως τη διάδοση των ορθών γεωργικών πρακτικών πέραν των συνήθως εφαρμοζόμενων στην περιοχή, και την εξοικείωση του αστικού πληθυσμού και ιδίως των νέων με τη γεωργία. Οι δικαιούχοι θα πρέπει να διαθέτουν την ελάχιστη απαιτούμενη έκταση / εκμετάλλευση (50 στρέμματα) που να περιέχει τη βασική υποδομή και ιδιαίτερα ευχερή οδική πρόσβαση, και επαγγελματική ικανότητα επιπέδου τουλάχιστον μετα-δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Στα θετικά σημεία της Δράσης είναι η εξισορρόπηση μεταξύ του επαγγελματικού περιβάλλοντος, του περιβάλλοντος, της βιώσιμης ανάπτυξης και της απασχόλησης.⁵⁵

⁵³ Η συνεργαζόμενη εκμετάλλευση οφείλει να πληροί τα εξής κριτήρια: α) τουλάχιστον τα 2/3 των μελών που την απαρτίζουν, που μπορεί να είναι φυσικά και νομικά πρόσωπα, πληρούν τις προϋποθέσεις, όπως αυτές ορίζονται ανωτέρω, β) έχει σαν στόχο την πραγματοποίηση συλλογικών επενδύσεων και την αλληλοβοήθεια καθώς και συνεργασία των μελών, ιδίως σε ό,τι αφορά τη χρήση των κοινών μέσων παραγωγής, την ποιότητα, τη χρήση μεθόδων βιολογικής παραγωγής, τη διάθεση των προϊόντων και την πληροφόρηση, γ) να διαθέτει τη μορφή ομάδας παραγωγών ή και νομικού προσώπου.

⁵⁴ Το μέγιστο ύψος δαπανών (συνολικό κόστος) που μπορεί να ληφθεί υπόψη στους υπολογισμούς των ενισχύσεων δύναται να φθάσει κατά περίπτωση επένδυσης τα ανώτατα ποσά που ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας και ανά εκμετάλλευση τα 25.000 EURO.

⁵⁵γ. Οι επενδύσεις που προγραμματίζονται για την ανάπτυξη της γεωργικής εκμετάλλευσης ή της γεωργικής έκτασης, θα πρέπει εφόσον πρόκειται για επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις που ήδη λειτουργούν, θα πρέπει από την εκτέλεσή τους να επιτευχθούν οι ακόλουθοι στόχοι:

- **Βιώσιμη εκμετάλλευση ελάχιστων απαιτήσεων σε μόνιμες θέσεις εργασίας, όσες προκύπτουν από την αναγωγή 1 θέσης ανά ύψος επένδυσης 75.000 EURO.**

Με το Μέτρο 2.1 «**Επενδύσεις στη μεταποίηση και εμπορία γεωργικών προϊόντων**», τίθενται ως στόχοι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών προϊόντων, η βελτίωση της ποιότητας και της υγιεινής τους, η ικανοποίηση των απαιτήσεων της αγοράς, η προστασία του περιβάλλοντος και η βελτίωση του εισοδήματος των παραγωγών των πρωτογενών προϊόντων. Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων θα ενισχυθούν οι επενδύσεις με προτεραιότητα τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων μονάδων μεταποίησης, τυποποίησης, συσκευασίας, εμπορίας ή και η ίδρυση μονάδων σε τομείς ή και περιοχές όπου υπάρχει ελλειμματικότητα, σε συνδυασμό με την δημιουργία και εμπορική ανάδειξη ισχυρών και αξιόπιστων εμπορικών σημάτων και επωνυμιών.

Οι εξελίξεις σε επίπεδο Ένωσης, με την τροποποίηση του Καν. (ΕΚ) 1257/99 του Συμβουλίου με τον Καν. (ΕΚ) 1783/2003, ευνοούν α) την εφαρμογή καινοτόμων ή προηγμένης τεχνολογίας παραγωγικών διαδικασιών μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων και η ανάπτυξή τους και β) επενδύσεις με σκοπό τη συμμόρφωση προς νεοεισαχθέντα ελάχιστα πρότυπα όσον αφορά τη ζωική παραγωγή και το περιβάλλον.

Με το Μέτρο 3.1 «**Εφάπαξ Πριμοδότηση Πρώτης Εγκατάστασης Νέων Γεωργών**», επιχειρούνται η αντιμετώπιση της γήρανσης του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές⁵⁶, και ειδικότερα στις γεωγραφικά μειονεκτικές (νησιωτικές και ορεινές περιοχές), με την ενθάρρυνση της εισόδου νέων ανθρώπων στο επάγγελμα.

Οι προαναφερόμενοι στόχοι θα επιτευχθούν με τη δράση 3.1.1. «**Καθεστώς ενισχύσεων για την ενθάρρυνση της εγκατάστασης νέων γεωργών στις γεωργικές**

-
- Μείωση του κόστους παραγωγής με παράλληλη αναδιάταξη της παραγωγής σε προϊόντα που έχουν ζήτηση για την προώθηση της πολύ-απασχόλησης.
 - Ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και βελτίωση των συνθηκών υγιεινής και καλής διαβίωσης των ζώων.
 - Από την πραγματοποίηση τους δε θα προκαλείται αύξηση της παραγωγής προϊόντων που αντιμετωπίζουν προβλήματα διάθεσης.
 - Δημιουργία πολυαπασχόλησης με την προώθηση προϊόντων και δραστηριοτήτων που δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα διάθεσης και αφορούν γεωργικά προϊόντα του Παραρτήματος Ι της Συνθήκης.
 - Ανάδειξη του φυσικού χώρου και τήρηση των κριτηρίων που προβλέπονται από την εθνική και κοινοτική νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος και τις συνθήκες καλής διαβίωσης των ζώων.

⁵⁶ Από το σύνολο των αρχηγών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων το 57% είναι ηλικίας άνω των 55 ετών, ενώ το 30% περίπου είναι ηλικίας άνω των 65 ετών.

εκμεταλλεύσεις» Η Δράση ⁵⁷ θα εφαρμοστεί σε όλη τη χώρα με προτεραιότητα σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από πληθυσμιακή ύφεση και έντονα δημογραφικά προβλήματα, με δικαιούχους οι οποίοι θα πληρούν σωρευτικά κριτήρια ηλικιακά (έως 40 ετών), επαγγελματικά (να μην έχουν μόνιμη έξω-γεωργική απασχόληση εξαρτημένη ή όχι και να αποδεικνύεται η επαγγελματική τους ικανότητα⁵⁸) και εισοδηματικά. Επιπλέον θα πρέπει να κατοικούν μόνιμα σε αγροτική περιοχή που βρίσκεται στα όρια της ευρύτερης περιοχής της εκμετάλλευσης. Αξίζει να σημειωθεί πως ο υπολογισμός του ύψους της ενίσχυσης της πρώτης εγκατάστασης (έως 25.000 ευρώ) εξαρτάται, μεταξύ άλλων κριτηρίων, από το επίπεδο επαγγελματικής κατάρτισης του δικαιούχου, και την ποιότητα της παραγωγής (βιολογικά, πιστοποιημένα προϊόντα κ.λ.π.), ενώ προβλέπεται ενίσχυση υψηλότερη της προβλεπόμενης σε νέους γεωργούς που προσφεύγουν σε συστήματα παροχής γεωργικών συμβουλών για την εγκατάσταση της δραστηριότητάς τους, επί τρία (3) χρόνια μετά την εγκατάστασή τους.

Με το Μέτρο 3.2 «**Αντιμετώπιση Δαπανών Πρώτης Εγκατάστασης**», το οποίο θα εφαρμοσθεί σε όλη τη χώρα και θα ωφεληθούν οι νέοι αγρότες, επιλύει τα προβλήματα αγροτικής πίστης που αντιμετώπισαν οι ενδιαφερόμενοι στη χώρα μας κατά την προηγούμενη προγραμματική Περίοδο⁵⁹. Με το παρόν Μέτρο οι δικαιούχοι της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου και οι νέοι δικαιούχοι, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα λειτουργίας της γεωργικής τους εκμετάλλευσης, έχουν τη δυνατότητα να ζητήσουν τη δανειακή τους κάλυψη με επιδότηση επιτοκίου. ⁶⁰

⁵⁷Το Μέτρο είναι συνεχιζόμενο. Εφαρμόστηκε και την προηγούμενη περίοδο με νομική βάση τον Καν. (ΕΚ) 950/97 (Καν. 2328/91) και αναλήφθηκαν νομικές δεσμεύσεις (μέχρι την 31.12.99) 20.000 νέων γεωργών (έναντι στόχου 12.000), μέρος των οποίων (4.191) θα υλοποιηθούν την 3η Προγραμματική Περίοδο. **Στόχος του Μέτρου είναι η εγκατάσταση τουλάχιστον 20.300 νέων γεωργών στους οποίους περιλαμβάνονται και αυτοί των ανειλημμένων υποχρεώσεων της προηγούμενης περιόδου).**

⁵⁸ Η επαγγελματική ικανότητα αποδεικνύεται εφόσον συντρέχει μια από τις παρακάτω προϋποθέσεις:
 α) Απασχόληση σε γεωργικές δραστηριότητες για χρονικό διάστημα άνω των τριών ετών,
 β) Απασχόληση σε γεωργικές δραστηριότητες για χρονικό διάστημα μέχρι 3 ετών και βεβαίωση παρακολούθησης μαθημάτων αρμοδιότητας από το ΥπΑΑΤ, διάρκειας τουλάχιστον 150 ωρών,
 γ) Βεβαίωση παρακολούθησης μαθημάτων αρμοδιότητας του ΥπΑΑΤ διάρκειας τουλάχιστον 300 ωρών,
 δ) Απολυτήριο/Πτυχίο ΑΕΙ, ΤΕΙ, ΤΕΕ, ΤΕΛ, ΤΕΣ, ΙΕΚ Δημοσίου, αναλόγου κατεύθυνσης.

⁵⁹ Με τον Καν.(ΕΚ) 950/97 είχε θεσπισθεί οικονομική ενίσχυση με τη μορφή επιδότησης επιτοκίου στους νέους αγρότες που είχαν λάβει έγκριση οικονομικής ενίσχυσης πρώτης εγκατάστασης στη γεωργία. Το Μέτρο δεν είχε ανάλογη επιτυχία, λόγω εκτεταμένης αδυναμίας παροχής από τους ενδιαφερομένους των διασφαλίσεων που απαιτούσε η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος.

⁶⁰ Η επιδότηση έχει κατ' ανώτατο όριο διάρκεια έως 6 έτη και η κεφαλαιοποιημένη αξία της δεν μπορεί να υπερβεί τα 10.000 ευρώ. Χορηγείται με τη μορφή επιδότησης επιτοκίου έως και 80% για δάνεια που συνάπτονται προς κάλυψη των επιβαρύνσεων των Δράσεων του Μέτρου. Στην περίπτωση τεχνικών

Με το Μέτρο 4.3 «Δράσεις για την προώθηση εξαγωγών & συλλογικοί φορείς», το οποίο αποτελεί συνέχεια των θετικών αποτελεσμάτων του Μέρους 8.3 της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου « Προώθηση Εξαγωγών»⁶¹, τίθενται ως στόχοι: η κατάκτηση και η διατήρηση των αγορών, ο ανασχεδιασμός της γεωργικής μας παραγωγής προς προϊόντα ποιότητας, η στροφή προς προϊόντα υγιεινής διατροφής, ποιοτικά και παραδοσιακά, με έμφαση σε περιβαλλοντικά θέματα και η διατήρηση της δημόσιας υγείας, η αύξηση των εξαγωγών, η αύξηση της απασχόλησης στην ύπαιθρο, και η αύξηση της παραγωγικότητας λόγω τεχνολογικής προόδου χωρίς αύξηση των συντελεστών.

Η υλοποίηση του Μέρους θα πραγματοποιηθεί με την ετοιμασία ολοκληρωμένων επιχειρησιακών σχεδίων προβολής και προώθησης (Business Plans) τριετούς διάρκειας για νωπά και μεταποιημένα προϊόντα ποιότητας σε αγορές στόχους (σε χώρους διακίνησης μεγάλου αριθμού Ελλήνων και αλλοδαπών καταναλωτών όπως για παράδειγμα στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004) στο εσωτερικό της χώρας και σε αγορές της Ε.Ε. Προβλέπεται ότι το Επιχειρησιακό Σχέδιο θα αφορά το σύνολο των ενεργειών προβολής και προώθησης των προϊόντων σε εκθέσεις των επιλεγμένων προϊόντων ποιότητας στις αγορές – στόχους.⁶²

Το Μέτρο κατηγοριοποιεί τα προϊόντα σε Προϊόντα εθνικής σημασίας (όπως λάδι και ελιά), Προϊόντα που φέρουν σήμα ποιότητας (όπως προϊόντα Π.Ο.Π. και ΠΓΕ και ΕΠΠΕ) και Οίνους Ποιότητας⁶³. Παράλληλα, στον κατάλογο των προϊόντων

δυσκολιών στη δανειοδότηση είναι δυνατό να χορηγηθεί η ενίσχυση των 10.000 ευρώ, εφάπαξ με προεξοφλητικό επιτόκιο.

⁶¹ Στα πλαίσια του Β' Κ.Π.Σ. 1994-1999 εφαρμόστηκε το Μέτρο 8.3 Προώθηση εξαγωγών (Β' Κ.Π.Σ. 1994-99) και υλοποιήθηκαν ολοκληρωμένα επιχειρησιακά σχέδια προβολής και προώθησης με επιτυχία, σε συνεργασία με οργανισμούς και φορείς. Προβλήθηκαν μεταποιημένα και νωπά προϊόντα καθώς και καθώς και προϊόντα Π.Ο.Π., Π.Γ.Ε. και Βιολογικά. Το ποσό που δαπανήθηκε ανήλθε σε 1.282.000.000 δρχ με απορρόφηση 100%. Με τα προγράμματα αυτά έγιναν γνωστά και καθιερώθηκαν ελληνικά αγροτικά προϊόντα σε παλιές και νέες αγορές και αυξήθηκαν οι εξαγωγές τους.

⁶² Οι ενέργειες αυτές αφορούν την εγκατάσταση της έκθεσης, τη γραμματειακή εξυπηρέτηση της έκθεσης τη Διοίκηση και τον Συντονισμό της, τη δημοσιοποίηση του προγράμματος, πληροφόρηση / ενημέρωση των ενδιαφερομένων (Ημερίδες- Σεμινάρια μικρού κύκλου για στελέχη)

⁶³ Οι διαδικασίες για την εφαρμογή Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας για νέα προϊόντα που θα υποβάλλουν πρόταση για την πιστοποίησή τους ως ΠΟΠ ή ΠΓΕ ή για νέες συσκευασίες και νέα προϊόντα θα είναι σύμφωνες με το νομοθετικό πλαίσιο της Ένωσης θα συντονιστούν από την Διεύθυνση των Γεωργικών Εφαρμογών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, τόσο για τα προγράμματα που υποβάλλονται κεντρικά, όσο και για τα ανάλογα περιφερειακά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τα Π.Ε.Π.

προστίθενται και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας σύμφωνα με τις υφιστάμενες ή αναπτυσσόμενες νέες τεχνολογικές εξελίξεις, με τη ζήτηση και τα σύγχρονα πρότυπα κατανάλωσης.

Με το Μέτρο 5.1 «**Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Υπηρεσιών Στήριξης των κτηνοτρόφων της Ελληνικής Υπαίθρου για την παραγωγή και χρησιμοποίηση του κατάλληλου για την κάθε περιοχή ζωικού αναπαραγωγικού κεφαλαίου**», το οποίο αφορά το σύνολο της χώρας, με έμφαση στις γεωγραφικά μειονεκτικές περιοχές, και ωφελούμενους τις Ενώσεις και Οργανώσεις Παραγωγών- Κτηνοτρόφους», τίθεται ως στόχος η αύξηση του αριθμού των κατάλληλων για την κάθε περιοχή της χώρας αναπαραγωγών ζώων.

Η αποτελεσματικότητα ου Μέρου θα εξαρτηθεί σημαντικά από τον βαθμό προόδου της οργάνωσης των κτηνοτρόφων σε φορείς αναπαραγωγής καθαρών φυλών αγροτικών ζώων, με δεδομένο το γεγονός πως στη χώρα μας οι κτηνοτρόφοι δεν είναι οργανωμένοι σε εξειδικευμένους φορείς αναπαραγωγής καθαρών φυλών αγροτικών ζώων. Το σχετικό Μέτρο εφαρμόστηκε και την προηγούμενη Προγραμματική Περίοδο με σημαντικά οφέλη για τους δικαιούχους⁶⁴.

Το Μέτρο 7.2 «**Δημιουργία Υπηρεσιών Διαχείρισης Εκμεταλλεύσεων**», περιλαμβάνει παρεμβάσεις οι οποίες αποσκοπούν στην παροχή τεχνικής υποστήριξης στους απασχολούμενους στον πρωτογενή τομέα (υπηρεσίες χρηματοοικονομικές και διοικητικής φύσης), από εξειδικευμένο προσωπικό (γεωπόνους, γεωτεχνικούς κ.λ.π.) με σκοπό τη βελτίωση της αποδοτικότητας των γεωργικών δραστηριοτήτων και τη βιωσιμότητα τους. Το παρόν Μέτρο συμβάλλει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων του πρωτογενή τομέα με πολιτικές κατάλληλα προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής και στην ενίσχυση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Το Μέτρο 7.3 « Εμπορία Γεωργικών Προϊόντων Ποιότητας», το οποίο θα εφαρμοστεί σε επιλεγμένες περιοχές εφαρμογής των «Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων

⁶⁴ Ανάλογες Δράσεις υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο των Π.Ε.Π 1994-99 και στο πλαίσιο του Ε.Π. για την Ανάπτυξη του τομέα της Γεωργίας 1994-99, Μέτρο 4.1: “Εφαρμοστικά προγράμματα γενετικής βελτίωσης αγροτικών ζώων, αναβάθμισης και διάσωσης – διατήρησης αυτόχθονος γενετικού υλικού”. Στα προγράμματα αυτά συνολικά συμμετείχαν 44 Οργανώσεις παραγωγών, εντάχθηκαν 1.400 κτηνοτροφικές μονάδες και καλύφθηκε με έλεγχο αποδόσεων αριθμός 62.200 αιγοπροβάτων, 26.100 βοοειδών και περίπου 500 χοιρομητέρων, ενώ αντίστοιχος ήταν ο αριθμός ζώων που καλύφθηκαν με την τήρηση στοιχείων γενεαλογίας. Οι θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν έφθασαν τις 188. Ως προς το Οικονομικό αντικείμενο, η συνολική απορρόφηση ήταν Δ.Δ. 5.622 χιλ. ΕΥΡΩ και το ποσοστό απορρόφησης 77,4%.

Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου» (ΟΠΑΑΧ) και ωφελούμενους τους κατοίκους των περιοχών αυτών. Σκοπός του Μέτρου είναι η προώθηση της εμπορίας τοπικών αγροτικών προϊόντων ποιότητας μέσω δέσμης σχετικών παρεμβάσεων στους τομείς των συμβουλευτικών υπηρεσιών για την υποστήριξη της εμπορίας γεωργικών προϊόντων ποιότητας, την καθιέρωση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, την κατάρτιση προσωπικού για την εφαρμογή των συστημάτων διασφάλισης ποιότητας και την προώθηση των εξαγωγών προϊόντων ποιότητας.

Το Μέτρο 7.4 « **Βασικές Υπηρεσίες για την Αγροτική Οικονομία και τον Αγροτικό Πληθυσμό**» , το οποίο αφορά επιλεγμένες περιοχές εφαρμογής των «Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου» (ΟΠΑΑΧ) και ωφελούμενους τους κατοίκους των περιοχών αυτών, έχει ως σκοπό την παροχή και βελτίωση βασικών υπηρεσιών σχετικών προς τον αγροτικό πληθυσμό και την αγροτική οικονομία των περιοχών εφαρμογής . Αξίζει να σημειωθεί πως το ποσοστό ενίσχυσης στα μικρά δημόσια έργα ανέρχεται στο 100% του επιλέξιμου κόστους.

Οι παρεμβάσεις προς την επίτευξη των σκοπών του Μέτρου αφορούν: α) παρεμβάσεις μικρής κλίμακας στον τομέα της αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου, β) οργάνωση εποχιακών βρεφονηπιακών σταθμών για την εξυπηρέτηση των αγροτικών οικογενειών σε κρίσιμες καλλιεργητικές περιόδους, γ) ανάπτυξη δικτύου βιβλιοθηκών, γενικού ενδιαφέροντος, δ) αναβάθμιση υφισταμένων τοπικών δικτύων ενημέρωσης των αγροτών με την αξιοποίηση σύγχρονης τεχνολογίας, ε) ενίσχυση τοπικών εκδηλώσεων που σχετίζονται με την κοινωνική – πολιτιστική κληρονομιά κάθε περιοχής καθώς και με τη γεωργική παραγωγή και τα τοπικά αγροτικά προϊόντα αυτής, και στ) βραχυχρόνια κατάρτιση του τοπικού πληθυσμού σε παραδοσιακά επαγγέλματα που χαρακτηρίζουν την περιοχή.

Το Μέτρο 7.5 «**Ανακαίνιση και Ανάπτυξη χωριών- Προστασία και Διατήρηση της Αγροτικής Κληρονομιάς**» προβλέπει την εκπόνηση μελετών και την κατασκευή έργων τα οποία θα συμβάλλουν στη α) βελτίωση και κατασκευή δικτύων ύδρευσης – αποχέτευσης οικισμών, β) βελτίωση - κατασκευή δικτύου εσωτερικής οδοποιίας, γ) στην ανάπλαση οικισμών και δ) προστασία και ανάδειξη αξιόλογων αρχιτεκτονικών στοιχείων της αγροτικής υπαίθρου.

Το Μέτρο 7.6 « **Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με τη γεωργία, για να παρασχεθεί η δυνατότητα δημιουργίας**

πολλαπλών εισοδημάτων και η απόκτηση εναλλακτικών εισοδημάτων», έχει ως σκοπό την αντιμετώπιση της υπο-απασχόλησης του γεωργικού τομέα στη χώρα μας. Το Μέτρο περιλαμβάνει την ενίσχυση επενδύσεων από παραγωγούς, οι οποίες διαφοροποιούν τις δραστηριότητες με τις οποίες ασχολούνται εντός ή εκτός της εκμετάλλευσής τους, με την ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων οι οποίες δεν σχετίζονται με τη γεωργία (αγροτικός τουρισμός, βιοτεχνία κ.λ.π.).

Το Μέτρο 7.8 « **Ανάπτυξη και Βελτίωση της Υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη της γεωργίας»,** αφορά την υλοποίηση έργων και υποδομών μικρής κλίμακας τα οποία θα καλύπτουν τους τομείς της αγροτικής οδοποιίας και της αξιοποίησης ήπιων μορφών ενέργειας (π.χ. η ίδρυση μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, περιορισμένης ισχύος, μέσω της αξιοποίησης ανανεώσιμων / ήπιων μορφών ενέργειας, για την κάλυψη τοπικών αναγκών). Στο πλαίσιο αυτό προβλέπονται μελέτες, κατασκευές, προμήθεια και εγκατάσταση εξοπλισμού των μονάδων.

Το Μέτρο 7.9 «**Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων»,** αφορά την υλοποίηση μικρής κλίμακας παρεμβάσεις οι οποίες αφορούν σε επενδύσεις στον τουριστικό τομέα, στο βιοτεχνικό τομέα των περιοχών παρέμβασης, καθώς και παρεμβάσεις για την προβολή των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών αυτών. Οι παρεμβάσεις αυτές θα έχουν ως άξονες: α) την ενίσχυση τουριστικών δραστηριοτήτων, συμβατές με το είδος του τουριστικού προϊόντος που μπορεί να παρέχουν οι περιοχές παρέμβασης (π.χ. μέσω της αναβίωση παραδοσιακών καφενείων), β) την ενίσχυση βιοτεχνικών δραστηριοτήτων προστιθέμενης αξίας (π.χ. μέσω της ενίσχυσης αγροτικών συνεταιρισμών γυναικών για την παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων), γ) την προβολή συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών παρέμβασης (π.χ. μέσω της δημιουργίας ιστοσελίδων και δικτυακών τόπων, η κάλυψη του κόστους καταχωρήσεων σε τουριστικούς οδηγούς).

Το Μέτρο 7.10 «**Προστασία του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη γεωργία, τη δασοκομία, τη διατήρηση του τοπίου, καθώς και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των ζώων»,** αποτελεί την προσέγγιση της πολυσχιδούς φυσιογνωμίας του αγροτικού χώρου, γνωστού και με τον όρο «Υπαιθρος».

Το Μέτρο αφορά στην υλοποίηση παρεμβάσεων α)για την περιβαλλοντική προστασία, διαχείριση και ανάδειξη των δασών, με προτεραιότητα αυτών που είναι

ενταγμένα στο δίκτυο NATURA 2000, και γενικότερα των περιοχών οι οποίες λόγω οικολογικού ενδιαφέροντος (π.χ. δρυμοί, φαράγγια) απαιτούν την εφαρμογή ειδικών παρεμβάσεων προστασίας και διαχείρισης, β) για την περιβαλλοντική αποκατάσταση περιοχών οι οποίες έχουν οικολογική σημασία και έχουν υποβαθμιστεί από ασύμβατες με το χαρακτήρα τους χρήσεις και γ) για την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση – ενημέρωση των κατοίκων των περιοχών σχετικά με την αναγκαιότητα προστασίας και αιφορικής διαχείρισης των φυσικών πόρων.

13.3. Δ' ΚΠΣ

Ο Άξονας «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας» έχει τη μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα στο Π.Α.Α. 2007-2013 δεσμεύοντας το 46,1 % των πόρων. Οι ομάδες μέτρων, τα μέτρα και οι δράσεις που θα προωθηθούν στο πλαίσιο του συγκεκριμένου άξονα λαμβάνουν υπόψη τη στρατηγική της Λισσαβόνας και την ανάγκη συμπληρωματικότητας των δράσεων με έργα άλλων κοινοτικών ταμείων όπως του Ε.Τ.Π.Α., του Τ.Σ. και του Ε.Κ.Τ., καθώς και με άλλα έργα του Ε.Γ.Τ.Α.Α..

Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τομέα αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για τη διατήρηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στις αγροτικές περιοχές, παρά τη σημαντική μείωση της απασχόλησης στο πρωτογενή τομέα απασχολείται το 12,6% των απασχολουμένων της χώρας.

Η φυτική και ζωική παραγωγή αποτελεί το βασικό τροφοδοτή σε πρώτη ύλη του σημαντικότερου κλάδου της ελληνικής μεταποίησης που είναι η βιομηχανία τροφίμων, ενώ σημαντικές είναι και οι διακλαδικές σχέσεις που δημιουργούν τα μη εδώδιμα προϊόντα (καπνός, βαμβάκι).

Κατά συνέπεια, η δυνατότητα του Έλληνα παραγωγού να αντιμετωπίσει το διεθνή ανταγωνισμό καθίσταται όρος «επιβίωσής» του. Οι παρεμβάσεις του Άξονα στοχεύουν στη δημιουργία ενός ανταγωνιστικού πρωτογενή τομέα και ειδών διατροφής μέσω του εκσυγχρονισμού των παραγωγικών μονάδων (γεωργικές εκμεταλλεύσεις, δασοκομικές εκμεταλλεύσεις, ΜΜΕ πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων), την βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, την εισαγωγή και διάχυση γνώσης και της καινοτομίας μέσω επενδύσεων στο ανθρώπινο, ζωικό και φυτικό κεφάλαιο.

Οι παρεμβάσεις του Άξονα διαρθρώνονται σε τρεις επιμέρους μείζονες θεματικές ενότητες κατ' αντιστοιχία με το περιεχόμενο του Κανονισμού 1698/2005, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, που είναι: Ανθρώπινο κεφάλαιο, Επιχειρηματικότητα – Καινοτομία και Ποιότητα.

Στην κατηγορία των μέτρων που αποσκοπούν στην προαγωγή της γνώσης και τη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού, τα κυριότερα μέτρα προς την κατεύθυνση της αναδιάρθρωσης της Ελληνικής Γεωργίας είναι:

Το Μέτρο 111 *«Δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης και ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένης της διάδοσης επιστημονικών γνώσεων και καινοτόμων πρακτικών, για τα άτομα που απασχολούνται στους τομείς της γεωργίας, των τροφίμων και της δασοκομίας»*, που στοχεύει στην ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου των αγροτών για τη μετάβαση στην «Οικονομία της Γνώσης», στην ευαισθητοποίηση των αγροτών σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας και στην ενημέρωσή τους για τις νέες κατευθύνσεις της Κ.Α.Π.⁶⁵ Το παρόν Μέτρο αναπτύσσει συμπληρωματικότητες στον τομέα της βελτίωσης του «ανθρώπινου κεφαλαίου» με το Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού», το οποίο και θα χρηματοδοτήσει το σχετικό τμήμα του Μέρου.

Το Μέτρο 112 *«Εγκάτασταση Νέων Γεωργών»*, το οποίο αφορά γεωργούς κάτω των 40 ετών και ορίζει την έννοια της «εγκατάστασης»⁶⁶, έχει στόχο την ενδυνάμωση και ανανέωση της πληθυσμιακής βάσης του γεωργικού πληθυσμού, με την παροχή ενισχύσεων βάσει κριτηρίων⁶⁷ σε επιχειρηματικά σχέδια νέων γεωργών, για τη διευκόλυνση της αρχικής τους εγκατάστασης και της προσαρμογής τους.

⁶⁵ Οι παραπάνω στόχοι θα επιτευχθούν μέσω της υλοποίησης Δράσεων Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Ενημέρωσης - Πληροφόρησης, οι οποίες θα υλοποιηθούν στο σύνολο της χώρας. Οι δράσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο του μέτρου δεν σχετίζονται με παρεμβάσεις ενημέρωσης που υλοποιούνται στο πλαίσιο του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου.

⁶⁶ «Εγκατάσταση» Νέου Γεωργού νοείται η έναρξη λειτουργίας αγροτικής εκμετάλλευσης μεγέθους απαιτήσεων σε εργασία τουλάχιστον 0,5 Μονάδας Ανθρώπινης Εργασίας (ΜΑΕ), της οποίας είναι νόμιμος κάτοχος και αρχηγός, φυσικό πρόσωπο κάτω των 40 ετών. Ως ΜΑΕ θεωρείται η εργασία που προσφέρεται υπό καθεστώς πλήρους απασχόλησης από φυσικό πρόσωπο κατά τη διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους, στην γεωργική εκμετάλλευση και αντιστοιχεί με απασχόληση 1.750 ωρών.

⁶⁷ Το μέγιστο ύψος ενίσχυσης δύναται να ανέρχεται συνολικά σε 40.000 € και το ελάχιστο σε 10.000 € και διαφοροποιείται με βάση τα ακόλουθα κριτήρια : Το ύψος της ενίσχυσης διαφοροποιείται ανάλογα με : α) τον τόπο μόνιμης κατοικίας (κατηγορία περιοχής: ορεινή- μειονεκτική- λοιπές) β) την παραγωγική κατεύθυνση της εκμετάλλευσης κατά την ολοκλήρωση του Επιχειρηματικού Σχεδίου (κτηνοτροφική, φυτική, μικτή - μελισσοκομία) γ) το συνολικό εισόδημα της γεωργικής εκμετάλλευσης κατά την ολοκλήρωση του Επιχειρηματικού Σχεδίου.

Το Μέτρο 114 « **Χρήση υπηρεσιών παροχής Γεωργικών Συμβουλών στη γεωργική εκμετάλλευση και παροχής δασοκομικών συμβουλών**», στοχεύει στην εφαρμογή των κανόνων της «πολλαπλής συμμόρφωσης» εκ μέρους των γεωργών ως κανονιστική υποχρέωση (Καν. 1782/2003). Το Μέτρο παρέχει σαφή περιγραφή του συστήματος και των διαδικασιών επιλογής καθώς και παροχής των συμβουλευτικών υπηρεσιών. Ταυτόχρονα, ορίζει τη συχνότητα και το ύψος της χορηγούμενης ενίσχυσης⁶⁸.

Το Μέτρο 121 «**Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων**» στοχεύει στη βελτίωση των συνολικών επιδόσεων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων σε επίπεδο περιβαλλοντικό, χρηματοοικονομικό, ποιοτικής παραγωγής, υγιεινής και εξοικονόμησης ενέργειας. Η έμφαση θα δοθεί στην αναγκαιότητα εκσυγχρονισμού των εκμεταλλεύσεων των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών καθώς επίσης και των περιοχών οι οποίες πλήττονται από την εφαρμογή της νέας Κ.Γ.Π. . Η απαίτηση για την βελτίωση των συνολικών επιδόσεων των γεωργικών εκμεταλλεύσεων ικανοποιείται κυρίως μέσω της επιδότησης κεφαλαίου για την υλοποίηση υλικών και άυλων επενδύσεων, με τη ρητή εξαίρεση ορισμένων τομέων από αυτές. Οι δικαιούχοι θα πρέπει προηγουμένως να έχουν συμμορφωθεί με τα ισχύοντα κοινοτικά πρότυπα (πρότυπα του Καν.73/2009).

Το Μέτρο 125 «**Βελτίωση και ανάπτυξη της υποδομής που σχετίζεται με την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας**» το οποίο περιλαμβάνει:

α) δράσεις εγγειοβελτιωτικών έργων με στόχο την προώθηση της ορθολογικής χρήσης των υδατικών πόρων μέσω δράσεων για την αξιοποίηση και τη βέλτιστη διαχείρισή τους, σε συμφωνία με την ευρωπαϊκή νομοθεσία (άρθρα 5 και 13 της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ) αλλά και την εθνική (Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για τα Νερά, ν. 3199/9-12-03/ ΦΕΚ 280/Α/2003), με τη δημόσια δαπάνη να καλύπτεται εξ ολοκλήρου από ευρωπαϊκούς πόρους,

β) έργα αναδάσμου, προκειμένου να επιτευχθεί η αύξηση της βιωσιμότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων μέσω της μείωσης των εισροών και την αύξηση της

⁶⁸ Η συχνότητα χορήγησης της ενίσχυσης είναι μία φορά για το σύνολο των απαιτούμενων συμβουλών και Σε εξαιρετικές περιπτώσεις δύναται και δεύτερη φορά χρήσης των υπηρεσιών παροχής συμβουλών από τον ίδιο γεωργό ή δασοκαλλιεργητή. Το συνολικό ποσό της ενίσχυσης για τη χρήση υπηρεσιών παροχής συμβουλών δύναται να φθάσει στο 80% των επιλέξιμων δαπανών χωρίς αυτό να υπερβεί τα **1.500 ΕΥΡΩ** ανά παρεχόμενη υπηρεσία στο σύνολο των προτύπων και κανονιστικών απαιτήσεων.

παραγωγικότητας, με το ύψος ενίσχυσης ανέρχεται στο 100% της Δημόσιας δαπάνης του Μέτρου,

γ) δράσεις αγροτικού εξηλεκτρισμού, με σκοπό την αποφυγή χρήσης ρυπογόνων πηγών ενέργειας (πετρέλαιο), ασφάλεια και εργονομία για τους χρήστες του τροφοδοτούμενου εξοπλισμού.

δ) δράσεις βελτίωσης προσπελασιμότητας στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, με σκοπό τη βελτίωση της αγροτικής οδοποιίας.

Στην κατηγορία των Μέτρων που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας της γεωργικής παραγωγής και των προϊόντων διακρίνονται τα παρακάτω Μέτρα:

Το Μέτρο 131 «**Εκπλήρωση των προτύπων με βάση την κοινοτική νομοθεσία**», με στόχο την κάλυψη τμήματος των δαπανών και του διαφυγόντος εισοδήματος που προκαλούνται από το γεγονός ότι τα πρότυπα αυτά τις περισσότερες φορές επιβάλλουν στους γεωργούς νέες υποχρεώσεις που οδηγούν σε μείωση του εισοδήματός τους, είτε άμεσα είτε μέσω του πρόσθετου κόστους. Το παρόν Μέτρο αφορά πληρωμή ανειλημμένων υποχρεώσεων του προτύπου «Ηλεκτρονική σήμανση αιγοπροβάτων» και η ενίσχυση παρέχεται για περίοδο πέντε ετών από την ημερομηνία που το πρότυπο καθίσταται υποχρεωτικό σύμφωνα με την κοινοτική νομοθεσία.

Το Μέτρο 132 « **Συμμετοχή γεωργών σε συστήματα για την ποιότητα τροφίμων**» , με σκοπό την ενθάρρυνση της συμμετοχής των γεωργών σε σχετικά προγράμματα είτε εθνικά είτε ευρωπαϊκά , μέσω της κάλυψης τμήματος των δαπανών που επιφέρει η συμμετοχή τους αφού οι ανωτέρω δαπάνες δεν καλύπτονται από την αγορά, και την παροχή εγγυήσεων στους καταναλωτές ως προς την ποιότητα ή τη διαδικασία παραγωγής των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων.

Το Μέτρο 133 « **Δραστηριότητες ενημέρωσης και προώθησης**» , με σκοπό την παροχή στήριξης σε «ομάδες» παραγωγών που παράγουν προϊόντα ποιότητας με στόχους την ενημέρωση των καταναλωτών σε ότι αφορά την διαθεσιμότητα και τις προδιαγραφές των προϊόντων καθώς και την προώθηση των προϊόντων αυτών. Οι Δράσεις του Μέτρου αυτού περιλαμβάνουν την ενημέρωση (π.χ. εκλαΐκευση των τεχνικών και των επιστημονικών γνώσεων τις οποίες θα πρέπει να γνωρίζει ο καταναλωτής για το προϊόν), την προώθηση (π.χ. μέσω οργάνωσης επισκέψεων στις

μονάδες παραγωγής, μαθητών σπουδαστών, ομάδων παραγωγών⁶⁹ κ.τ.λ. και τη διαφήμιση (π.χ. μέσω διαφημιστικών καταχωρήσεων στα ΜΜΕ).

Το Μέτρο 114 «**Εκμεταλλεύσεις υπό αναδιάρθρωση λόγω μεταρρύθμισης κοινής οργάνωσης αγοράς**», το οποίο αφορά τις καπνοπαραγωγικές περιοχές της χώρας. έχει στόχο τη στήριξη καπνοπαραγωγών οι οποίοι λόγω των περικοπών της αξίας των άμεσων ενισχύσεων που προβλέπονται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία (1782/2003 Κανονισμός του Συμβουλίου)⁷⁰. Το Μέτρο αφορά όσους καπνοπαραγωγούς επιθυμούν να προσαρμόσουν τις οικονομικές τους δραστηριότητες, εντός και εκτός γεωργίας, στις νέες συνθήκες που ισχύουν και παρέχει μεταβατική στήριξη⁷¹ για τα έτη 2011, 2012, 2013, η οποία παρέχεται μέσω της υποβολής τριετούς επιχειρηματικού σχεδίου για την αναδιάρθρωση των δραστηριοτήτων της εκμετάλλευσής, περιλαμβανόμενης της διαφοροποίησης και εκτός γεωργίας.

14. Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.) 2014 -2020

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Α.Α.) 2014-2020 καλύπτει όλη την επικράτεια της Ελλάδας με συνολικό προϋπολογισμό Δημόσιας Δαπάνης: 5.880.192.246 ευρώ, εκ των οποίων 4.718.291.793 ευρώ είναι η συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και 1.161.900.453 ευρώ η Εθνική συμμετοχή.

Το Μέτρο 02 «**Συμβουλευτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες διαχείρισης γεωργικής εκμετάλλευσης και υπηρεσίες αντικατάστασης στην εκμετάλλευση**», συμβάλλει ώστε οι γεωργοί να βελτιώσουν την αειφόρο διαχείριση και τη συνολική απόδοση της εκμετάλλευσής τους, καθώς θα τους βοηθήσουν να παίρνουν τις σωστές αποφάσεις για τη συνολική τεχνική– οικονομική και περιβαλλοντική διαχείριση της εκμετάλλευσής

⁶⁹ Ως Ομάδα παραγωγών ορίζεται μία οργάνωση οποιασδήποτε νομικής μορφής η οποία απαρτίζεται από φορείς που συμμετέχουν ενεργά σε συστήματα για την ποιότητα τροφίμων.

Επαγγελματικές και / ή διεπαγγελματικές οργανώσεις που αντιπροσωπεύουν έναν ή περισσότερους τομείς δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως ομάδες παραγωγών.

⁷⁰ Από το 2010, σύμφωνα με το άρθρο 135 του Καν (ΕΚ) 73/2009 γίνεται δημοσιονομική μεταφορά, για την αναδιάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, στις περιοχές παραγωγής του καπνού, ποσού που αντιπροσωπεύει το 50% του τριετούς μέσου όρου του συνολικού ποσού της ενίσχυσης που έλαβαν οι καπνοπαραγωγοί κατά τα έτη 2000, 2001, 2002. Το ποσό της μεταφοράς διατίθεται ως συμπληρωματική κοινοτική στήριξη για την εφαρμογή μέτρων Αγροτικής Ανάπτυξης, υπέρ των περιοχών καπνοπαραγωγής, των οποίων οι παραγωγοί έλαβαν ενίσχυση σύμφωνα με τον Καν(ΕΟΚ)2075/92 του Συμβουλίου, για την κοινή οργάνωση αγοράς του ακατέργαστου καπνού, κατά τα έτη 2000, 2001, 2002.

⁷¹ Σε καμία περίπτωση, το συνολικό ποσό των ενισχύσεων, την τριετία, δεν θα ξεπεράσει το 50% της μείωσης των άμεσων ενισχύσεων, σε σύγκριση με το 2009, σύμφωνα με τον καν. (ΕΚ) 1782/2003.

τους⁷², όπως ορίζεται και από την κοινοτική νομοθεσία⁷³. Οι δικαιούχοι γεωργοί εντάσσονται εθελοντικά στο σχετικό Σύστημα.

Σε ό,τι αφορά τους Συμβούλους, η επιλογή τους γίνεται από τον ΕΛ.Γ.Ο. «ΔΗΜΗΤΡΑ» (Μητρώο Γεωργικών Συμβούλων) βάσει συγκεκριμένων τυπικών και ουσιαστικών κριτηρίων, το κόστος παροχής συμβουλών καλύπτεται εξ ολοκλήρου από το Μέτρο έως του ποσού των 1500 ευρώ, ενώ σε περίπτωση που ο ωφελούμενος δεν εφαρμόσει τη συμβουλή, που θα του παρέχει εμπειριστατωμένα ο πάροχος, τότε χάνει το δικαίωμα να λάβει άλλη συμβουλή έως το τέλος επιλεξιμότητας δαπανών του Π.Α.Α. 2014-2020.

Το **Μέτρο 4** αφορά σε επενδύσεις σε υλικά στοιχεία του ενεργητικού. Αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα Μέτρα του Π.Α.Α. 2014-2020, καλύπτοντας το μεγαλύτερο φάσμα των επενδύσεων στον αγροδιατροφικό τομέα του τόπου. Ο αγροδιατροφικός τομέας χαρακτηρίζεται από σοβαρά προβλήματα ανταγωνιστικότητας που απορρέουν κυρίως από τα διαρθρωτικά προβλήματα του τομέα σε συνδυασμό με τους υφιστάμενους περιβαλλοντικούς, κλιματικούς και γεωφυσικούς περιορισμούς.

Το Μέτρο περιλαμβάνει καθεστώτα α) για επενδύσεις που βελτιώνουν τις συνολικές επιδόσεις και τη βιωσιμότητα των γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, β) για επενδύσεις που αφορούν στη μεταποίηση, εμπορία και ανάπτυξη γεωργικών προϊόντων, γ) για επενδύσεις σε υποδομές σχετικές με τα ύδατα και τη Χωροταξική κτηνοτροφική ανάπτυξη και δ) για την εφαρμογή καινοτόμων τεχνολογιών σε αρδευτικά έργα.

Με του καθεστώ 4.1 παρέχεται ενίσχυση για υλοποίηση επενδύσεων σε γεωργοκτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις, στοχεύοντας στον εκσυγχρονισμό, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και των περιβαλλοντικών επιδόσεων.⁷⁴

⁷² Οι Σύμβουλοι εντάσσονται στις εξής θεματικές κατηγορίες: α) Καταστατικές Απαιτήσεις Διαχείρισης ή/και Πρότυπα για Ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες και γεωργικές πρακτικές επωφελείς για το Περιβάλλον, (π.χ. απαιτήσεις «πολλαπλής συμμόρφωσης», β) Γενικές Αρχές Ολοκληρωμένης Προστασίας Φυτοπροστασίας σύμφωνα με το αρθ.14 της οδηγίας 2009/128/ΕΚ, γ) Κλιματική Αλλαγή, δ) Βελτίωση Βιωσιμότητας και ανταγωνιστικότητας των Γεωργικών εκμεταλλεύσεων- Αύξηση προστιθέμενης Αξίας Γεωργικού προϊόντος, και ε) Ποιότητα και αποδοτικότητα Υδατικών πόρων κατ' εφαρμογή του αρθ. 11 παρ. 3 της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Νερά

⁷³ Κανονισμοί 1305 και 1306/2013

⁷⁴ Το καθεστώς χωρίζεται σε δύο κατηγορίες ανάλογα με το είδος και το ύψος της επένδυσης, αφενός στην κλιματικά έξυπνη γεωργία, με συνολική επένδυση €5.000-€80.000 για επενδύσεις που συμβάλλουν στην εξοικονόμηση ύδατος, στην διαχείριση κτηνοτροφικών αποβλήτων και στην παραγωγή και χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, αφετέρου στον εκσυγχρονισμό γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, με ενίσχυση όλων των επενδύσεων,

Με το καθεστώς 4.2, ενισχύονται υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση ή/και εμπορία γεωργικών προϊόντων, με ειδικότερους στόχους, μεταξύ άλλων, την αναβάθμιση ή/και δημιουργία σύγχρονων μονάδων μεταποίησης ή/και εμπορίας γεωργικών προϊόντων, την ανάπτυξη νέων προϊόντων με υψηλή προστιθέμενη αξία, την ανάπτυξη νέων επεξεργασιών και την εφαρμογή τεχνολογιών που συνδέονται με τα προϊόντα αυτά, την αξιοποίηση πρώτων υλών γεωργικής προέλευσης, την αποδοτικότερη χρήση της ενέργειας και Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) κ.α.

Το Μέτρο 05 «**Αποκατάσταση του δυναμικού γεωργικής παραγωγής που έχει πληγεί από φυσικές καταστροφές και καταστροφικά συμβάντα, και ανάληψη κατάλληλων προληπτικών δράσεων**», στοχεύει στην παροχή στήριξης στους γεωργούς για την αντιμετώπιση των παραπάνω φαινομένων και τη διασφάλιση της απρόσκοπτης παραγωγικής διαδικασίας ώστε να αποκαταστήσουν το παραγωγικό δυναμικό έναντι των παραπάνω κινδύνων. Το Μέτρο αξιοποιεί την επιχειρησιακή ικανότητα του Οργανισμού ΕΛ.Γ.Α., για τη διενέργεια διασταυρωτικών ελέγχων και αναλυτικής καταγραφής στοιχείων για την ακριβή εκτίμηση της ζημιάς και των ενδεδειγμένων μέτρων αποκατάστασης.

Το **Μέτρο 6** αφορά στην ενίσχυση πρώτης εγκατάστασης νέων γεωργών, άνω των 18 και κάτω των 40 ετών. Στόχος είναι η ενθάρρυνση νέων που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν στον τομέα, διευκολύνοντας την είσοδό τους στον κλάδο. Οι αιτούντες θα πρέπει να υποβάλλουν επιχειρηματικό σχέδιο στο οποίο θα περιγράφεται η ανάπτυξη της μονάδας σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση. Δικαιούχοι είναι φυσικά πρόσωπα ηλικίας 18- 40 ετών κατά την υποβολή της αίτησης, που εγκαθίστανται για πρώτη φορά ως επικεφαλής/αρχηγός γεωργικής εκμετάλλευσης και διαθέτουν επαρκή επαγγελματικά προσόντα και νομικά πρόσωπα, στα οποία το 95% τουλάχιστον των μετοχών της εταιρείας να ανήκει σε νέο γεωργό.

Το Μέτρο 07 «**Βασικές υπηρεσίες και ανάπλαση χωριών σε αγροτικές περιοχές**», θα επικεντρωθεί, αφενός μεν στην προστασία της βιοποικιλότητας και την ανάδειξη τη φυσικής αξίας των αγροτικών περιοχών (περιβαλλοντική διάσταση), αφετέρου δε στην προώθηση των ευρυζωνικών υποδομών σε αγροτικές περιοχές (τεχνολογική διάσταση). Λαμβάνοντας υπόψη το υψηλό ποσοστό των αγροτικών γαιών που βρίσκεται σε

προστατευόμενες περιοχές⁷⁵ ή χαρακτηρίζεται ως μεγάλης περιβαλλοντικής αξίας⁷⁶ και το γεγονός πως η ποιότητα ζωής και η οικονομική ανάπτυξη στις αγροτικές περιοχές είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την ανάγκη για προσβασιμότητα σε πόρους και υπηρεσίες συμπεριλαμβανόμενης της χρήσης ΤΠΕ υποδομών και υπηρεσιών, το παρόν Μέτρο θέτει ως δικαιούχους το σύνολο των φορέων της Γενικής Κυβέρνησης και εκτός Δημόσιου Τομέα (π.χ. Μ.Κ.Ο., Α.Μ.Κ.Ε.).

Το Μέτρο 14 « **Καλή διαβίωση των ζώων**», το οποίο αναφέρεται στην προαγωγή της ευζωίας των παραγωγικών ζώων με ενέργειες/δεσμεύσεις των κτηνοτρόφων, πέραν των επιβαλλόμενων από την Ευρωπαϊκή και Εθνική νομοθεσία. Ο κύριος στόχος από την εφαρμογή του Μέρους είναι η βελτίωση «δεικτών» της Ελληνικής εκτροφής που έχουν, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, επιπτώσεις στην έκφραση φυσιολογικής συμπεριφοράς (ψυχολογική κατάσταση) και στη σωματική υγεία των ζώων. Οι ενισχύσεις αφορούν συγκεκριμένες ενέργειες/δεσμεύσεις για την καλή μεταχείριση των ζώων, που ακολουθούν τα Ευρωπαϊκά πρότυπα/πρωτόκολλα. Οι δεσμεύσεις αυτές αφορούν παρεμβάσεις που κατηγοριοποιούνται στις τέσσερις κατηγορίες: (α) Διατροφή, (β) Σταβλισμός, (γ) Υγεία και (δ) Εκδήλωση χαρακτηριστικών φυσιολογικής συμπεριφοράς των ζώων.

Το Μέτρο 16 « **Συνεργασία**» καλείται να αντιμετωπίσει τα κυριότερα προβλήματα του αγροδιατροφικού τομέα στη χώρα μας και ειδικότερα: α) την κυριαρχία επιχειρήσεων μικρού μεγέθους τόσο φυσικού όσο και οικονομικού, που συχνά εμφανίζουν αδυναμία να επενδύσουν στην καινοτομία, στην έρευνα και στην τεχνολογία για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας, με αποτέλεσμα να περιορίζονται στην μεταφορά ώριμης τεχνολογίας από το εξωτερικό, β) έντονη έλλειψη δεσμών των αγροτικών εκμεταλλεύσεων με τους ερευνητικούς φορείς αλλά και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), που δραστηριοποιούνται κυρίως στον αγρο- διατροφικό τομέα, και γ) το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης δικτύσεων και καινοτόμων μορφών συνεργασιών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων του αγρο-διατροφικού τομέα και τεχνολογιών.

Για το σκοπό αυτό, το παρόν Μέτρο ενθαρρύνει την ίδρυση και λειτουργία «Επιχειρησιακών Ομάδων της Ευρωπαϊκής Σύμπραξης Καινοτομίας (Ε.Σ.Κ.) για την

⁷⁵ Το 18,9% της Χρησιμοποιούμενης Γεωργικής Γης (Χ.Γ.Ε.) είναι εντός περιοχών NATURA

⁷⁶ Το 73% της Χρησιμοποιούμενης Γεωργικής Γης (ΧΓΕ) χαρακτηρίζεται ως Υψηλής Φυσικής Αξίας)

παραγωγικότητα και τη βιωσιμότητα της γεωργίας»⁷⁷, οι οποίες είναι μία ομάδα φορέων που συνεργάζονται στο πλαίσιο ενός έργου για την επίτευξη πρακτικών λύσεων σε ένα συγκεκριμένο πρόβλημα ή την αξιοποίηση μιας καινοτόμου λύσης και το έργο τους αυτό χρηματοδοτείται από την Πολιτική της ΕΕ για την αγροτική ανάπτυξη.

Κάθε ομάδα θα πρέπει να αποτελείται από τους εταίρους που απαιτούνται για την επίτευξη των συγκεκριμένων στόχων του έργου αυτό σημαίνει ότι το σύνολο των ανθρώπων που εμπλέκονται μπορεί να ποικίλει από Επιχειρησιακή Ομάδα σε Επιχειρησιακή Ομάδα ανάλογα με το θέμα και τον στόχο του κάθε έργου. Οι εταίροι της Επιχειρησιακής Ομάδας υποχρεούνται να διαδώσουν τα αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί τόσο σε επίπεδο εθνικό (μέσω του Εθνικού Αγροτικού Δικτύου) όσο και σε Ευρωπαϊκό μέσω του δικτύου της Ε.Σ.Κ.. Με αυτόν τον τρόπο, άλλες ομάδες εντός του δικτύου Ε.Σ.Κ. για τη γεωργία μπορούν να επωφεληθούν από την εργασία τους. Επίσης, προβλέπεται η χρήση διαμεσολαβητή (*Innovation Broker*) για τη διευκόλυνση της εξεύρεσης εταίρων για την ανάπτυξη των μορφών συνεργασίας αλλά και για την εκπόνηση του επιχειρηματικού τους σχεδίου.

Στις εν λόγω Επιχειρησιακές Ομάδες δύνανται να συμμετέχουν τουλάχιστον δύο ενδιαφερόμενοι φορείς (όπως γεωργοί, ερευνητές, πανεπιστήμια, σύμβουλοι, ΜΜΕ Επιχειρήσεις που εμπλέκονται στους τομείς της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και των τροφίμων ή άλλοι φορείς όπως περιβαλλοντικές οργανώσεις και Μ.Κ.Ο.).

Με το Μέτρο 16 τίθεται ως βασική προτεραιότητα, μεταξύ άλλων, η στήριξη της οριζόντιας και κάθετης συνεργασίας μεταξύ φορέων στην αλυσίδα εφοδιασμού (όπως παραγωγοί, ενώσεις παραγωγών, επαγγελματικές οργανώσεις, μεταποιητές, έμποροι λιανικής) με σκοπό : τη δημιουργία και ανάπτυξη βραχείων αλυσίδων εφοδιασμού αλλά και τη δημιουργία τοπικών αγορών (Αγορών Παραγωγών – Farmers' Markets σύμφωνα με την ισχύουσα εθνική νομοθεσία/ άρθρου 56 του Ν. 4235/2014). Όλες οι συνεργασίες που θα δημιουργηθούν θα έχουν σαν σκοπό τη διάθεση του προϊόντος απευθείας στο καταναλωτικό κοινό χωρίς να παρεμβάλλονται περισσότεροι του ενός μεσολαβητή, μεταξύ παραγωγού και καταναλωτή. και τη διάθεση των προϊόντων τους μέσω λιανοπωλητών στους καταναλωτές ή μέσω των Αγορών Παραγωγών.

Στις Αγορές Παραγωγών θα συμμετέχουν αποκλειστικά παραγωγοί αγροτικών προϊόντων. Θα λειτουργούν σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας ενώ μπορούν να

⁷⁷ <https://ead.gr/innovation/operational-groups/>

συμμετέχουν σε αυτές παραγωγοί όμορων Περιφερειακών Ενοτήτων. Σκοπός τους θα είναι η απευθείας διάθεση στο καταναλωτικό κοινό των αγροτικών προϊόντων που παράγουν. Τα προϊόντα (νωπά ή / και μεταποιημένα) θα προέρχονται αποκλειστικά από δικές τους πρώτες ύλες.

15. Η «ενσωμάτωση» των εξελίξεων της ΚΑΠ στην εθνική έννομη τάξη

Η επιρροή του ελληνικού αγροτικού τομέα από τις συνεχείς μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ υπήρξε καταλυτική, αφενός μεν για την υπέρβαση των διαρθρωτικών προβλημάτων τμήματος του πρωτογενούς τομέα, αφετέρου δε για την προσαρμογή της ελληνικής αγροτικής παραγωγής στις πιέσεις που δημιουργούνται από το ευρωπαϊκό και το διεθνές περιβάλλον για ποιοτικά γεωργικά προϊόντα με σεβασμό στο περιβάλλον.

15.1. Ίδρυση γυναικείων Αγροτικών Συνεταιρισμών

Προβλέπεται η ίδρυση γυναικείων Α.Σ. (αρθ. 2, ν.4384/2016)⁷⁸ με σκοπό τη στήριξη της συμμετοχής και της απασχόλησης των γυναικών και την ενίσχυση της οικονομικής τους αυτοτέλειας στην αγροτική παραγωγή.

15.2. Μίσθωση Γης

Η διαδικτυακή πλατφόρμα, με την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, στοχεύει στην διασφάλιση της αξιοκρατίας και της διαφάνειας και στην άμεση εξυπηρέτηση των ενδιαφερομένων αναφορικά με την ενοικίαση δημόσιας γεωργικής γης (αρθ. 7 του ν.4061/2012)⁷⁹.

15.3. Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔ) με στόχο την εφαρμογή της Οδηγίας 2009/128/ΕΚ και την προστασία του ανθρώπου και του περιβάλλοντος⁸⁰

Θεσπίζεται Ε.Σ.Δ.⁸¹ σχετικά με: α) την κατάρτιση στην ορθολογική χρήση γεωργικών φαρμάκων, β) τη διαδικασία χορήγησης πιστοποιητικού γνώσεων ορθολογικής χρήσης γεωργικών φαρμάκων, γ) την ενημέρωση του κοινού για τα γεωργικά φάρμακα, δ) την επιθεώρηση του χρησιμοποιούμενου εξοπλισμού εφαρμογής γεωργικών φαρμάκων, ε) τα ειδικά μέτρα για την προστασία του υδάτινου περιβάλλοντος και του πόσιμου νερού, στ) τα ειδικά μέτρα για τη μείωση της χρήσης

⁷⁸ http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/synergatismos/nomos4384_2016.pdf

⁷⁹ [file:///C:/Users/User/Downloads/document%20\(8\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/document%20(8).pdf)

⁸⁰ http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Georgika_Farmaka/elenvoi/fek_8197_010813.pdf

⁸¹ http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Georgika_Farmaka/elenvoi/NAP-GR_consolidated.pdf

των γεωργικών φαρμάκων ή των κινδύνων τους σε ειδικές περιοχές, ζ) τα ειδικά μέτρα για το χειρισμό και την αποθήκευση των γεωργικών φαρμάκων και τη διαχείριση των συσκευασιών τους και του εναπομείναντος γεωργικού φαρμάκου και η) την ολοκληρωμένη φυτοπροστασία.

15.4. Εθνικό Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών (Α.Σ.) και Άλλων Συλλογικών Φορέων

Με το Ν. 4384/2016 «Αγροτικοί Συνεταιρισμοί, μορφές συλλογικής οργάνωσης του αγροτικού χώρου και άλλες διατάξεις»⁸², η εποπτεία επί των Α.Σ. ασκείται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Το Εθνικό Μητρώο Αγροτικών Συνεταιρισμών και Άλλων Συλλογικών Φορέων (αρθ. 19 του Ν. 4384/2016), που αποτελεί συνέχεια του Εθνικού Μητρώου Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Διεπαγγελματικών Οργανώσεων (αρθ. 2 του 4015/2011), στο πλαίσιο άσκησης της κρατικής εποπτείας επί των Α.Σ. και αποτελεί μια ηλεκτρονική βάση δεδομένων και πληροφοριών.

Στο Μητρώο καταχωρίζονται, μέσω ηλεκτρονικά υποβαλλόμενων αιτήσεων τους, όλοι οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί (Α.Σ.), οι Κλαδικοί Εθνικοί Α.Σ., οι Κλαδικοί Α.Σ. οι Αγροτικές Εταιρικές Συμπράξεις, οι Αναγκαστικοί Συνεταιρισμοί και το Ταμείο Αγροτικής Συνεταιριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης.

15.5. Δημιουργία «Δασικών Χωριών»

Το Υπουργείο μας, για να διευκολύνει την ολιγοήμερη διαμονή κοντά στο δάσος και να συμβάλει, όσο είναι δυνατό, στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, δημιουργεί δασικούς περιβαλλοντολογικούς οικισμούς, τα «Δασικά Χωριά», σε επιλεγμένες δασικές περιοχές της χώρας. Σε κάθε περιοχή, 20 οικήματα, που μπορούν να φιλοξενήσουν έως 80 άτομα, είναι προσαρμοσμένα στο φυσικό περιβάλλον και εφοδιασμένα με τα απαραίτητα μέσα για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών. Σήμερα έχει ολοκληρωθεί η κατασκευή έξι δασικών χωριών, τα οποία μπορούν να φιλοξενήσουν όσους θέλουν να ζήσουν για λίγο μέσα στο δάσος, για λόγους αναψυχής ή εκπαιδευτικούς.

⁸² http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/synergatismos/nomos4384_2016.pdf

15.6. Μητρώο Εμπόρων Νωπών Οπωροκηπευτικών

Στο Υ.Π.Α.Α.Τ λειτουργεί το Μητρώου Εμπόρων Νωπών Οπωροκηπευτικών το οποίο προκύπτει από την υποχρεωτική εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας (Καν. ΕΚ 1580/2007) που αφορά την υποχρεωτική εφαρμογή της τυποποίησης και στα διακινούμενα στην εγχώρια αγορά νωπά οπωροκηπευτικά.

15.7. Ενιαίο Μητρώο Εμπόρων Αγροτικών Προϊόντων, Εφοδίων και Εισροών

Δημιουργείται Ψηφιακή Υπηρεσία ηλεκτρονικής υποβολής αιτήσεων για την εγγραφή στο Ενιαίο Μητρώο Εμπόρων Αγροτικών Προϊόντων, Εφοδίων και Εισροών (Ε.Μ.Ε.Α.Π.Ε.) με βάση την εθνική νομοθεσία (ν. 3955/2011). Κύριος σκοπός του Ε.Μ.Ε.Α.Π.Ε είναι η εμπέδωση της αξιοπιστίας και της ασφάλειας των σχετικών με τα αγροτικά προϊόντα και εφόδια συναλλαγών.

15.8. Ετήσια Απογραφή Αιγοπροβάτων

Μέσω αυτής της ψηφιακής υπηρεσίας ο κάτοχος αιγοπροβάτων μπορεί να κοινοποιήσει την καθιερωμένη ετήσια απογραφή του ζωικού κεφαλαίου της εκμετάλλευσής του, χωρίς να είναι απαραίτητη η προσέλευσή του στις οικείες κτηνιατρικές υπηρεσίες και η προσκόμιση του μητρώου της εκμετάλλευσής του.

Με την υποβολή της ετήσιας απογραφής μέσω της ψηφιακής υπηρεσίας, ενημερώνεται αυτόματα η ηλεκτρονική καρτέλα του κατόχου στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Κτηνιατρικής του ΥπΑΑΤ.

15.9. Ηλεκτρονική Συνταγογράφηση Γεωργικών Φαρμάκων

Απαραίτητη προϋπόθεση για τη λιανική πώληση γεωργικού φαρμάκου σε επαγγελματία χρήστη είναι η έκδοση συνταγής, για τη χρήση του, από επιστήμονα, εγγεγραμμένο στο Μητρώο Συνταγογράφων με τη χρήση ειδικής ψηφιακής υπηρεσίας του Υπ ΑΑΤ.

15.10. Πολυλειτουργικό Αγρόκτημα

Εισάγεται η έννοια του «Πολυλειτουργικού Αγροκτήματος», η οποία προσδιορίζεται ως «η αγροτική εκμετάλλευση, η οποία λειτουργεί με έμφαση στις τοπικές παραγωγικές δυνατότητες κάθε περιοχής και η οποία διαθέτει τουλάχιστον: α) καλλιεργήσιμη έκταση, β) φυτικό ή ζωικό κεφάλαιο και γ) χώρο εστίασης ή δυνατότητα

εκπαίδευσης ή δυνατότητα επίδειξης και παρακολούθησης της παραγωγικής διαδικασίας ή οικοτεχνικής μεταποίησης» (αρθ.52 του ν. 4235/2014) ⁸³.

15.11. Αγορές Παραγωγών και Μονάδα Τροφίμων Οικοτεχνικής Παρασκευής (ή Οικοτεχνία)

Με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο⁸⁴ (αρθ. 56 του ν.. 4235/2014) δίνεται η δυνατότητα στον επαγγελματία αγρότη και στα μέλη της οικογένειάς του να κάνουν παραγωγή τροφίμων, μεταποιώντας τα αγροτικά προϊόντα δικής του παραγωγής. Τα τρόφιμα αυτά παρασκευάζονται στο χώρο της αγροτικής εκμετάλλευσης ή της αγροτικής κατοικίας. Παράλληλα, στο ΥπΑΑΤ συνιστάται Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Οικοτεχνίας (ΚΗΜΟ), στο οποίο καταγράφονται οι παραγωγοί αλλά και τα είδη των προϊόντων που παράγονται στα πλαίσια της οικοτεχνίας.

Επίσης, στο ίδιο άρθρο του νόμου προβλέπεται η λειτουργία Αγορών Παραγωγών (Farmers' Markets) από επαγγελματίες αγρότες με έμφαση στον τοπικό χαρακτήρα των προϊόντων που πωλούνται σε αυτές.

15.12. Διεπαγγελματικές Οργανώσεις

Προβλέπεται από το νομοθετικό πλαίσιο (αρ.33 του ν. 4384/2016) η ίδρυση Διεπαγγελματικών Οργανώσεων, οι οποίες ορίζονται ως «*νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που συνιστώνται, σύμφωνα με τις διατάξεις του Αστικού Κώδικα ανά τομέα αγροτικών προϊόντων και αποτελούνται από εκπροσώπους οικονομικών δραστηριοτήτων που συνδέονται με την παραγωγή των προϊόντων αυτών*».

15.13. Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. ⁸⁵ (Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων)

Ο Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. ιδρύθηκε το 1998 (ν. 2637/1998) και εποπτεύεται από τον Υπουργό Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Διαχειρίζεται για λογαριασμό της Ελλάδας τις ενισχύσεις των δύο κοινοτικών ταμείων για την χρηματοδότηση των γεωργικών δαπανών του κοινοτικού προϋπολογισμού, δηλαδή το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ). Οι δικαιούχοι των ενισχύσεων είναι κυρίως οι αγρότες-κτηνοτρόφοι αλλά και οι επενδυτές του αγροτικού τομέα, μεταποιητικές επιχειρήσεις κ.λπ.

⁸³ [file:///C:/Users/User/Downloads/document%20\(7\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/document%20(7).pdf)

⁸⁴ [file:///C:/Users/User/Downloads/document%20\(7\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/document%20(7).pdf)

⁸⁵ <http://www.opekepe.gr/history.asp>

15.14. ΕΛΓΟ- ΔΗΜΗΤΡΑ (Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός ΔΗΜΗΤΡΑ)

Κύριο αντικείμενο του ΕΛ.Γ.Ο. -ΔΗΜΗΤΡΑ είναι η ανάπτυξη ή/και υποστήριξη δράσεων που αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη του αγροτικού τομέα της χώρας, τη βελτίωση των παραγωγικών διαδικασιών, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, την πιστοποίηση των ποιοτικών αγροτικών προϊόντων & τροφίμων⁸⁶, την καθιέρωση και πιστοποίηση ορθών γεωργικών πρακτικών και τους ελέγχους στην αλυσίδα παραγωγής-διακίνησης του γάλακτος και κρέατος στη χώρα.

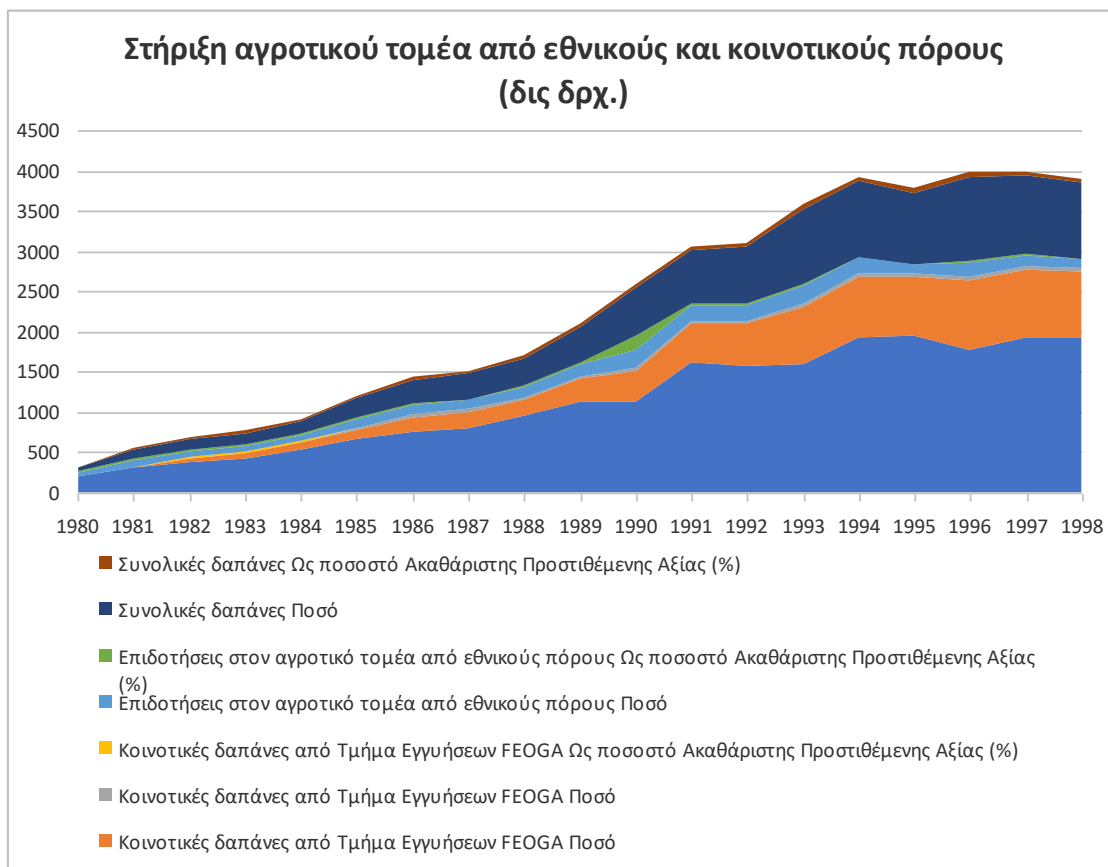
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

16. Αποτίμηση των επιδράσεων της Κ.Α.Π. στην ελληνική γεωργία

Η ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε. τη δεκαετία του '80 συνοδεύτηκε από την αντικατάσταση της εθνικής αγροτικής πολιτικής, η οποία εφαρμοζόταν πριν από το 1981, από την Κ.Α.Π. Η νέα πολιτική συνέβαλε καθοριστικά στην ενίσχυση των αγροτικών εισοδημάτων, μέσω του μηχανισμού στήριξης των γεωργικών προϊόντων και των μεταβιβάσεων από τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό υπό τη μορφή επιδοτήσεων. Η χρηματοδοτική συμβολή της Κ.Α.Π. στη στήριξη των αγροτικών εισοδημάτων φανερώνεται από τη διαχρονική εξέλιξη της συνεισφοράς των κοινοτικών δαπανών από το Τμήμα Εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ., κατά τη διάρκεια της πρώτης σχεδόν εικοσαετούς περιόδου ένταξης της χώρας στην ΕΟΚ. (βλ. εικόνα 1)⁸⁷. Συγκεκριμένα, ενώ το 1980 οι συνολικές επιδοτήσεις για τη στήριξη του αγροτικού εισοδήματος αντιπροσώπευαν μόλις το 16,3% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής, το 1998 προσέγγισαν το 48,6%, από τις οποίες το 42,5% προερχόταν από το Τμήμα εγγυήσεων του ΕΓΤΠΕ. (βλ. Πίνακα.1) (Μαραβέγιας, 2008)

⁸⁶ <http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/2012-02-02-07-52-07>

⁸⁷ Όλα τα γραφήματα που αναλύονται κατωτέρω (βλ. εικόνες 1-3), προέκυψαν από τους Πίνακες στους οποίους αντιστοιχίζονται και οι οποίοι περιλαμβάνονται στο Παράρτημα (βλ. Πίνακες 1-3), κατόπιν προσωπικής επεξεργασίας στο πρόγραμμα Excel.

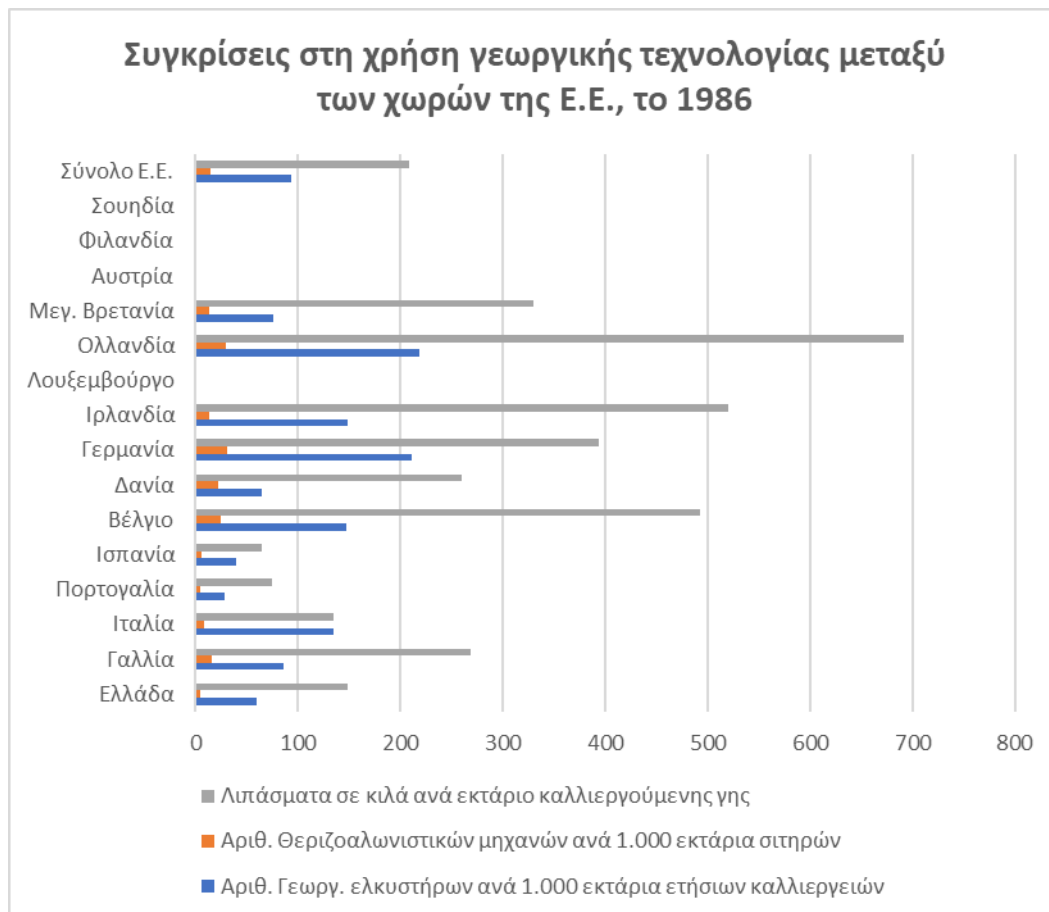
Εικόνα 1-Στήριξη αγροτικού τομέα από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους (δισ δρχ.)
Πηγή: ΕΣΥΕ

Η στήριξη του αγροτικού εισοδήματος από τους κοινοτικούς πόρους σε συνδυασμό με τα μέτρα ρύθμισης των εισαγωγών και των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων, υιοθετούσε την εσφαλμένη, όπως αποδεικνύεται τη δεκαετία του '90, λογική της Κοινότητας για ολόπλευρη στήριξη των τιμών, με αποτέλεσμα οι αγρότες να διαθέτουν το σύνολο του όγκου της παραγωγής τους σε μη ανταγωνιστικές τιμές και επομένως τυχόν κίνητρα για εκσυγχρονισμό των μεθόδων αγροτικής παραγωγής με έμφαση στην ποιότητα των αγροτικών προϊόντων δεν ήταν δυνατό να βρουν πρόσφορο έδαφος.

Σε εθνικό επίπεδο, η στρατηγική της Κ.Α.Π. είχε ως αποτέλεσμα την συνέχιση της διαρθρωτικής υστέρησης του αγροτικού τομέα σε επίπεδο «ανθρώπινου «κεφαλαίου» (Παπαγεωργίου, 1999), παρά το γεγονός πως η Ελλάδα είχε λάβει επιπλέον πόρους για τη διαρθρωτική προσαρμογή του γεωργικού τομέα κατά την ένταξή της, όπως τα Ο.Μ.Π., επωφελούμενη από την (πρώιμη) εφαρμογή μέτρων Πολιτικών Συνοχής σε κοινοτικό επίπεδο.

Επίσης, ο «εφησυχασμός» του αγροτικού τομέα από τις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις είχε ως αποτέλεσμα την μη ανανέωση του αγροτικού πληθυσμού και την ύπαρξη

«ηλικιακού ελλείμματος» στη γεωργία (το 60% των απασχολούμενων που δραστηριοποιούνται στη γεωργία να είναι 45 ετών και άνω ενώ στους υπόλοιπους τομείς το αντίστοιχο ποσοστό είναι 26%) (Παπαγεωργίου, 1999), με συνέπεια την περιορισμένη ποιοτική βελτίωση του αγροτικού τομέα. Οι δυσμενείς αυτές εξελίξεις αποτυπώθηκαν στα σχετικά χαμηλά επίπεδα εκμηχάνισης της γεωργίας (Μαραβέγιας, 1999) (βλ. εικόνα 2/ Πιν. 2) και στη μείωση των απασχολούμενων στη γεωργία (από 1.083.500 το 1981 σε 675.389 άτομα το 1991), με άμεσο αντίκτυπο.

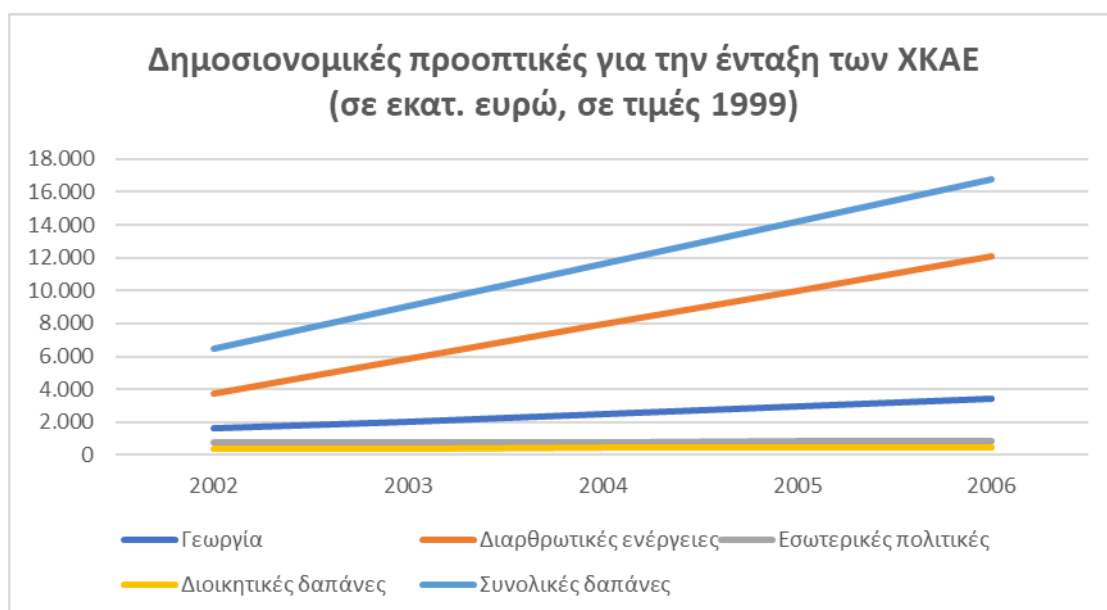

Εικόνα 2- Συγκρίσεις στη χρήση γεωργικής τεχνολογίας μεταξύ των χωρών της Ε.Ε., το 1986
Πηγή: Eurostat

Επιπλέον, οι αγρότες στράφηκαν σαφώς προς τα επιδοτούμενα προϊόντα εγκαταλείποντας ακόμα και παραδοσιακές ελληνικές καλλιέργειες⁸⁸, με αποτέλεσμα οι διατροφικές ανάγκες του πληθυσμού να καλυφθούν με μεγάλη αύξηση των εισαγωγών.

⁸⁸<http://oceanis.lib.puas.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/4077/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97.pdf?sequence=3> Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά «...Στη Θεσσαλία ξεριζώθηκαν πολλές εκτάσεις με αμυγδαλιές προκειμένου να φτεντεί βαμβάκι, το βασικό προϊόν του οποίου η καλλιέργεια αυξήθηκε δραματικά μετά το 1981 λόγω φυσικά της μεγάλης επιδότησης που έφτανε τρεις φορές πάνω από την εμπορική τιμή του προϊόντος».

Το έναυσμα για τη ριζική αναμόρφωση της Κ.Α.Π ως προς τους στόχους και τα μέσα επίτευξης αυτών, ήταν το αποτέλεσμα εξελίξεων σε επίπεδο διεθνές (« Γύρος της Ουρουγουάης»), η ενδυνάμωση του καταναλωτικού και το περιβαλλοντικού κινήματος για ασφαλέστερα και πιο υγιεινά τρόφιμα μετά τα διατροφικά σκάνδαλα της δεκαετίας του '90) και Ε.Ε. (μετατόπιση βάρους κοινοτικής χρηματοδότησης από την Κ.Α.Π. σε άλλες πολιτικές και επιβολή κανόνων δημοσιονομικής πειθαρχίας για το ύψος των δαπανών της Κ.Α.Π.). Στους ανωτέρω παράγοντες, σημαντική ήταν η προσχώρηση των Χ.Κ.Α.Ε. στην Ε.Ε., λόγω των χρηματοδοτικών πιέσεων που θα συνεπαγόταν η ένταξή τους, ειδικότερα στον τομέα της γεωργικής πολιτικής. (βλ. εικόνα 3/Πιν. 3) (Μαραβέγιας, 2016).

Εικόνα 3-Δημοσιονομικές προοπτικές για την ένταξη των ΧΚΑΕ (σε εκατ. ευρώ, σε τιμές 1999)
Πηγή: Συμπεράσματα Συμβουλίου Κορυφής, Βερολίνο, 1999

Η ελληνική γεωργία επιχείρησε να μεταβεί από ένα καθεστώς «στήριξης τιμών» σε ένα καθεστώς ολοκληρωμένης προσέγγισης των ζητημάτων του αγροτικού τομέα, με κύρια χρηματοδοτικά εργαλεία τα Κ.Π.Σ.. Στο πλαίσιο αυτό, υπήρξαν θετικά βήματα προς την αναδιάρθρωση του παραγωγικού μοντέλου (π.χ. η σύνταξη ελαιοκομικού μητρώου, μόλις την προηγούμενη δεκαετία, για την εγγραφή του συνόλου των ελαιοπαραγωγών ,προκειμένου να εισπράττουν την ενιαία κοινοτική ενίσχυση και να μπορούν να συμμετέχουν και να ενισχύονται μέσω κοινοτικών και εθνικών προγραμμάτων) και τη συμμόρφωση του με τις ευρωπαϊκές εξελίξεις, αφού πλέον η κατανομή των πόρων ανάμεσα στα κ-μ θα γίνεται επί τη βάση της αρχής της

«Εταιρικής Σχέσης», δηλ. του βαθμού συνάφειας του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης που θα καταθέτει κάθε χώρα με το κοινό Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Σχέδιο.

Οι πιέσεις προσαρμογής της ελληνικής γεωργία εντάθηκαν μετά την ένταξη της χώρας στην Ο.Ν.Ε., αφού πλέον ο τρόπος της τεχνητής αύξησης της ανταγωνιστικότητας των εγχώριων προϊόντων μέσω της νομισματικής υποτίμησης έπαυσε πλέον να ισχύει. Με την εξέλιξη αυτή οι εγχώριοι παραγωγοί αγροτικών προϊόντων απώλεσαν ένα μέρος της σημαντικής ενίσχυσης του εισοδήματός τους.

Στα θετικά σημεία της Κ.Α.Π. εντοπίζονται: α) ο καθορισμός ανώτατου συνολικού ποσού άμεσων ενισχύσεων για κάθε κ-μ (« *Εθνικός Δημοσιονομικός Φάκελος*», οι οποίες διανέμονται με βάση το Περιφερειακό Μοντέλο, δίνοντας το προβάδισμα στ ίδια τα κ-μ να επιλέξουν τα κριτήρια βάσει των οποίων θα γίνει η διανομή των ενισχύσεων, β) η υποχρεωτική δημιουργία ενός Εθνικού Αποθεματικού (έως 3% του Εθνικού «Δημοσιονομικού Φακέλου») προκειμένου να στηριχθούν χρηματοδοτικά νέοι αγρότες και δράσεις που στοχεύουν στη συγκράτηση εργατικού δυναμικού στη γεωργία, γ) η συμμετοχή του Ε.Γ.Τ.Α.Α. κατά 85% στις λιγότερο ανεπτυγμένες Περιφέρειες, το οποίο ωφέλησε χρηματοδοτικά τις σχετικές περιοχές στην Ελλάδα (Μαραβέγιας, 2018), δ) ο εκσυγχρονισμός των ομάδων παραγωγών για τη βελτίωση της διαπραγματευτικής θέσης των αγροτών για τη διάθεση των προϊόντων τους (π.χ. κίνητρα για σύσταση Διεπαγγελματικών οργανώσεων, ε) η «επαγγελματοποίηση» της ιδιότητας του αγρότη (κριτήριο «ενεργού αγρότη») για την πρόσβαση των αγροτών σε ευρωπαϊκές ενισχύσεις στα πλαίσια της Κ.Α.Π.»

Στις αρνητικές επιρροές της Κ.Α.Π. επί της ελληνικής γεωργίας εντοπίζονται: α) η μερική «εθνικοποίηση» της Κ.Α.Π. με την θέση σε ισχύ του Εθνικού αποθεματικού, το οποίο συμπιέζει προς τα κάτω τα χρηματοδοτικά όρια του « *Εθνικού Δημοσιονομικού Φακέλου*» και προκαλεί τη μείωση του αριθμού των δικαιούχων στα πλαίσια του οποίου μειώνεται ο αριθμό δικαιούχων την παρούσα προγραμματική περίοδο, β) η μείωση της χρηματοδότησης του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 για την Ελλάδα, γ) η μη άσκηση αποφασιστικής επιρροής ως προς την αναμόρφωση της αγροτικής εκπαίδευσης σε εθνικό επίπεδο ως προσδιοριστικού παράγοντα βελτίωσης του «ανθρώπινου κεφαλαίου», με οφέλη στην ανταγωνιστικότητα των αγροτικών

προϊόντων⁸⁹, δ) η μη ανακοπή του ρυθμού μείωσης των αποκλειστικά απασχολούμενων στο γεωργικό τομέα⁹⁰.

17. Επίλογος

Η πορεία της Ελληνικής Γεωργίας καθ' όλη τη διάρκεια της παρουσίας της χώρας στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι σημαδεύτηκε από αποσπασματικά βήματα προόδου χωρίς να μπορέσει να επωφεληθεί των ευκαιριών που συνεπάγεται η διαδικασία του «εξευρωπαϊσμού» κατά τρόπο συστηματικό και μακροπρόθεσμο.

Οι πρόσφατες δυσμενείς εξελίξεις που παρατηρούνται σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο (προσφυγική κρίση, κλιματική αλλαγή, αποχώρηση Ην. Βασιλείου από την Ε.Ε. κατόπιν δημοψηφίσματος, αναβίωση ρευμάτων εθνικού προστατευτισμού από τους κυριότερους εμπορικούς εταίρους της Ε.Ε..) αναδιατάσσουν τις προτεραιότητες των ευρωπαϊκών χωρών και τοποθετούν την Κ.Α.Π. στις τομεακές πολιτικές που κυριαρχεί η δημοσιονομική πειθαρχία και λιγότερο ο αναπτυξιακός χαρακτήρας τους.

Στο πλαίσιο αυτό, η ριζική αναδιάρθρωση της Ελληνικής Γεωργίας υπό καθεστώς μη επαρκούς «δημοσιονομικού χώρου» σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, οφείλει να συμπεριλάβει την έννοια της εξωστρέφειας και να αξιοποιήσει το σύνολο των συγκριτικών πλεονεκτημάτων (κλίμα, έδαφος, γνώση).

⁸⁹ <http://agro-business.gr/2016/11/3573/>

⁹⁰ <https://www.ypaidros.gr/h-apasxolisi-ston-agrotiko-tomea-dimografikes-taseis-stin-ipaidros/>

18. Βιβλιογραφία

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Γιώτη-Παπαδάκη, Ό., 2004. *Ευρωπαϊκή Πολιτική Ολοκλήρωση και Πολιτικές Αλληλεγγύης*, σελ. 229-234, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική ΑΕ.
- Καζάκος, Π., 2001. *Ανάμεσα σε Κράτος και Αγορά: Οικονομία και Οικονομική Πολιτική στη Μεταπολεμική Ελλάδα, 1944-2000*, σελ. 224-228. Αθήνα: Πατάκη.
- Μαραβέγιας Ναπολέων (επιμ.), 1999. *Η Ελληνική Γεωργία προς το 2010*, σελ. 55- 57. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση
- Μαραβέγιας, Μ. Τ. (επιμ.), 1999: «*Η ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Θεσμικές, Πολιτικές και Οικονομικές Πτυχές*», σελ.457-467. Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο.
- Μαραβέγιας Ναπολέων (επιμ.), 2008. *Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Παρελθόν, Παρόν, Μέλλον*, σελ. 289- 300, Ελληνική Πανεπιστημιακή Ένωση Ευρωπαϊκών Σπουδών. Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο
- Μαραβέγιας Ναπολέων (επιμ.), 2016. *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*, σελ. 292-294, 371-373. Αθήνα: Κριτική ΑΕ.
- Μαραβέγιας Ναπολέων, Θ. Σ.(επιμ.), 2018. *Ελλάδα και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση: Η Ιστορία μίας πολυκύμαντης σχέσης 1962-2018*, σελ. 209-244. Αθήνα: Εκδόσεις Διόνικος.
- Παπαγεωργίου Κώστας, Π. Σ., 1999. *Αγροτική Πολιτική*, σελ. 60-62, 156-161. Αθήνα: Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών/ Εκδόσεις Στοχαστής.
- Cini, M., 2003. *European Union Politics*, σελ. 247- 262, s.l.:Oxford University Press.
- Erik Jones, A. M. S. W., 2012. *The Oxford Handbook of the European Union*, σελ. 484-492. s.l.:Oxford University Press.
- Nugent, N., 2010. *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση : Ιστορία, Θεσμοί, Πολιτικές*, σελίδα 489-50. Αθήνα: Εκδόσεις Σαββάλας.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κατσικάρης Γεώργιος, 2016, Η Νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική και η Αναπτυξιακή Προοπτική της για την Ελληνική Οικονομία, σελ. 23, Θεσσαλονίκη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/19226/3/KatsikarisGeorgiosMSc2016.pdf> [Πρόσβαση 9 11 2018]

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.minagric.gr/index.php/el/the-ministry-2/agricultural-policy> [Πρόσβαση 5 11 2018]
- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.1992.208.01.0001.01.ELL&toc=OJ:L:1992:208:TQC [Πρόσβαση 7 11 2018]
- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/el/TXT/?uri=CELEX:32003R1782> [Πρόσβαση 7 11 2018]
- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32013R1305> [Πρόσβαση 8 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1306> [Πρόσβαση 8 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1307&from=EL> [Πρόσβαση 8 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1308&from=EL> [Πρόσβαση 10 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1310&from=bg> [Πρόσβαση 10 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/configurations/agrifish/> [Πρόσβαση 12 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.europarl.europa.eu/committees/el/agri/home.html> [Πρόσβαση 13 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/preparatory-bodies/special-committee-agriculture/> [Πρόσβαση 13 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.eesc.europa.eu/el/sections-other-bodies/sections-commission/agriculture-rural-development-and-environment-nat> [Πρόσβαση 14 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-committee-regions-el> <https://cor.europa.eu/el/our-work/Pages/nat.aspx> [Πρόσβαση 14 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ec.europa.eu/chafea/about/who-we-are_en.htm [Πρόσβαση 16 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/efsa_el [Πρόσβαση 18 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/cpvo_el [Πρόσβαση 19 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.eea.europa.eu/el/about-us> [Πρόσβαση 20 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.piop.gr/el/istoriko-arxeio/~media/Files/IA/arxeiakes-syloges/Unnamed%20item.pdf> [Πρόσβαση 23 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://www.e-demography.gr/ElstatPublications/censuses/docs/eDemography_Metadata_Censuses_Doc_000020_gr.pdf [Πρόσβαση 25 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1985:197:FULL&from=EL> [Πρόσβαση 25 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.hellaskps.gr/Details.asp?L1=3&L2=1> [Πρόσβαση 26 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://ead.gr/innovation/operational-groups/> [Πρόσβαση 27 11 2018]

Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/synergatismos/nomos4384_2016.pdf [Πρόσβαση 28 11 2018]

- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
[file:///C:/Users/User/Downloads/document%20\(8\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/document%20(8).pdf) [Πρόσβαση 28 11 2018]
- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Georgika_Farmaka/elencoi/fek8197_010813.pdf [Πρόσβαση 29 11 2018]
- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/Georgika_Farmaka/elencoi/NAP-GR_consolidated.pdf [Πρόσβαση 30 11 2018]
- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
http://www.minagric.gr/images/stories/docs/agrotis/synergatismos/nomos4384_2016.pdf [Πρόσβαση 30 11 2018]
- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
[file:///C:/Users/User/Downloads/document%20\(7\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/document%20(7).pdf) [Πρόσβαση 3 12 2018]
- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
[file:///C:/Users/User/Downloads/document%20\(7\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/document%20(7).pdf) [Πρόσβαση 5 12 2018]
- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
<http://www.opekepe.gr/history.asp> [Πρόσβαση 7 12 2018]
- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.minagric.gr/index.php/el/for-farmer-2/2012-02-02-07-52-07> [Πρόσβαση 8 12 2018]
- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση:
<http://oceanis.lib.puas.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/4077/%CE%A0%CE%A4%CE%A5%CE%A7%CE%99%CE%91%CE%9A%CE%97.pdf?sequence=3> [Πρόσβαση 9 12 2018]
- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://agro-business.gr/2016/11/3573/> [Πρόσβαση 10 12 2018]
- Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://www.ypaithros.gr/h-apasxolisi-ston-agrotiko-tomea-dimografikes-taseis-stin-ipaithro/> [Πρόσβαση 11 12 2018]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Πίνακας 1: Στήριξη αγροτικού τομέα από εθνικούς και κοινοτικούς πόρους (δισ δρχ.)

Πηγή: ΕΣΥΕ (Μαραβέγιας Ναπολέον (επιμ.), 2008. *Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Παρελθόν, Παρόν, Μέλλον*, σελ. 290, Ελληνική Πανεπιστημιακή Ένωση Ευρωπαϊκών Σπουδών. Αθήνα: Εκδόσεις Θεμέλιο)

Έτος	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία	Κοινοτικές δαπάνες από Τμήμα Εγγυήσεων FEOGA		Επιδοτήσεις στον αγροτικό τομέα από εθνικούς πόρους		Συνολικές δαπάνες	
		Ποσό	Ως ποσοστό Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (%)	Ποσό	Ως ποσοστό Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (%)	Ποσό	Ως ποσοστό Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (%)
1980	205	-	-	40,8	16,3	40,8	16,3
1981	303	9,0	3,0	85,2	28,1	94,2	31,1
1982	381	44,6	11,7	80,1	21,0	124,7	32,7
1983	414	76,8	18,4	65,5	15,8	141,8	34,2
1984	539	84,1	15,6	73,4	13,6	157,5	29,2
1985	665	120,9	18,2	114,3	17,2	235,2	35,4
1986	753	187,8	25,0	117,5	15,6	305,3	40,6
1987	801	204,8	25,6	113,1	14,1	317,9	39,7
1988	945	217,1	23,0	127,9	13,5	345,0	36,5
1989	1.129	286,7	25,4	160,5	14,2	447,2	39,6
1990	1.141	373,4	32,7	216,3	19,0	589,7	51,7
1991	1.619	476,8	29,5	204,0	12,6	680,8	42,1
1992	1.574	528,0	33,5	195,0	12,4	723,0	45,9
1993	1.596	709,0	44,4	225,7	14,1	934,7	58,5
1994	1.924	768,0	40,0	187,5	9,7	955,5	49,7
1995	1.958	729,1	37,2	106,5	8,5	895,6	45,7

1996	1.768	865,9	49,0	186,6	10,6	1.052,5	59,5
1997	1.935	838,2	43,3	140,5	7,3	978,7	50,6
1998	1.927	819,4	42,5	117,7	6,1	937,1	48,6

Πίνακας 2: Συγκρίσεις στη χρήση γεωργικής τεχνολογίας μεταξύ των χωρών της Ε.Ε., το 1986

Πηγή: Eurostat (Μαραβέγιας Ναπολέον (επιμ.), 1999. *Η Ελληνική Γεωργία προς το 2010*, σελ. 55- 57. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση)

Χώρες της Ε.Ε.	Αριθ. Γεωργ. ελκυστήρων ανά 1.000 εκτάρια ετήσιων καλλιεργειών	Αριθ. Θεριζοαλωνιστικών μηχανών ανά 1.000 εκτάρια σιτηρών	Λιπάσματα σε κιλά ανά εκτάριο καλλιεργούμενης γης
Ελλάδα	60	4	148
Γαλλία	86	16	269
Ιταλία	135	8	135
Πορτογαλία	28	5	74
Ισπανία	40	6	65
Βέλγιο	147	24	493
Δανία	64	22	260
Γερμανία	211	31	394
Ιρλανδία	148	13	520
Λουξεμβούργο	-	-	-
Ολλανδία	219	29	692
Μεγ. Βρετανία	76	13	330
Αυστρία	-	-	-
Φιλανδία	-	-	-
Σουηδία	-	-	-
Σύνολο Ε.Ε.	93	14	208

Πίνακας 3: Δημοσιονομικές προοπτικές για την ένταξη των ΧΚΑΕ (σε εκατ. Ευρώ, σε τιμές 1999)

Πηγή: Συμπεράσματα Συμβουλίου Κορυφής, Βερολίνο, 1999

(Μαραβέγιας Ναπολέον (επιμ.), 2016. *Ευρωπαϊκή Ένωση: Δημιουργία, εξέλιξη, προοπτικές*, σελ. 375. Αθήνα: Κριτική ΑΕ.)

	2002	2003	2004	2005	2006
Γεωργία	1.600	2.030	2.450	2.930	3.400
Διαρθρωτικές ενέργειες	3.750	5.830	7.920	10.000	12.080
Εσωτερικές πολιτικές	730	760	790	820	850
Διοικητικές δαπάνες	370	410	450	450	450
Συνολικές δαπάνες	6.450	9.030	11.610	14.200	16.780

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
ανάπτυξης και Επιστημονικά Έργων

Ε.Π.
**ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΥ
ΤΟΜΕΑ**

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΣΔΔΑ)

Πειραιώς 211, ΤΚ 177 78, Τάυρος

τηλ: 2131306349 , fax: 2131306479

www.ekdd.gr